KNJIŽ

TRST, nedelja
9. januarja 1955

PRIMORSKI DNEVNIK

Cena 25 lir
Poštnina plačana v gotovini
Leto XI. - Št. 8 (2937)

UREDNIŠTVO: UL. MONTECCHI št. 6, III. nad. — TELEFON 93-808 IN 94-638 — Poštni predal 559 — UPRAVA: UL. SV. FRANCISKA št. 20 — Tel. št. 37-338 — OGLASI: od 8.-12.30 in od 15.-18. — Telefon 37-338 — CENE OGLASOV: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir - Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 25 din - Podruž.: GORICA, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 33-82

NAROČNINA: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. — Federat. ljudska republika Jugoslavija: Izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun Založništvo tržaškega tiska Trst 11-5374 — ZA FLRJ: Agencija demokratičnega inozemskega tiska, Državna založba Slovenije, Ljubljana, Stritarjeva 3-I., tel. 21-928, tekoči račun pri Narodni banki v Ljubljani 604 T 375 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ - Trst

Po treh mesecih

5. t. m. so minili trije meseci — četrt leta že! — odkar so v Londonu podpisali Spomenico o soglasju, čez dobra dva tedna bo minilo četrt leta, odkar je prevzela Italija civilno upravo v Trstu. Zato je prav, da na kratko odgovorimo na vprašanje: kako se izvajajo določbe londonskega sporazuma, o katerem je bilo in je še vedno splošno mnenje, da bo imel vsestranske blagodejne posledice. Zato pojdimo po vrsti.

Predvsem naj ugotovimo, da so se odnosi med sosednima državama izboljšali. Najvidnejši izraz tega vidimo v obisku rimskega ministra za zunanjo trgovino v Beogradu in v podpisu sporazuma (18. decembra lani) o dokončni ureditvi vzajemnih obveznosti obeh držav glede gospodarskih in finančnih odnosov na osnovi mirovne pogodbe oziroma poznejših sporazumov, v podpisu «procès verbala» o dosežen em soglasju glede načelnih vprašanj ureditve bodočega gospodarskega sodelovanja. Zlasti je važno ugotoviti, da so bila rešena vsa sporna vprašanja razen vprašanja svobodne imovine italijanskih optantov.

Osnova in okvir sta torej dosežena, tako da je sedaj naloga obeh vlad, na tej osnovi in v tem okviru skleniti nov trgovinski in plačilni sporazum, konkreten sporazum o gospodarskem sodelovanju, nov sporazum o ribolovu, obnovitev krajevnega ljubljansko-goriškega sporazuma in sklenitev podobnega ljubljansko-tržaškega sporazuma. Vse naštete dosedanje rezultate in dobre perspektive za bodočnost moramo označiti kot doslej najpozitivnejše posledice londonskega sporazuma.

Oglejmo si sedaj posamezne točke spomenice.

Če gremo po vrsti — člen za členom — vidimo, da je bil v celoti izveden samo člen 2 (člen 1 ne vsebuje določil), tj. člen o prenehanju zavezniške vojaške uprave in vzpostavitvi jugoslovanske oziroma italijanske civilne uprave.

Člen 3 je v glavnem izveden, vendar pa meje v Miljskih hribih po tem členu predvidena in ustanovljena razmejitvena komisija še ni točno določila; z jugoslovanske strani pa je bilo zagotovljeno, da poteka njeno delo v znamenju obojestranskega prizadevanja in dobre volje, da se vsa vprašanja rešijo na zadovoljiv način.

Člen 4 Spomenice kategorično določa, da sta «italijanska in jugoslovanska vlada sporazumni, da bosta uveljavili Posebni statut». O izvajanju te določbe smo v zadnjih treh mesecih napisali že mnogo člankov, iz katerih je razvidno, da Posebni statut izvaja le jugoslovanska vlada, a da se v Trstu in na njegovem področju izvaja le toliko, kolikor so se posamezna določila izvajala že pod bivšo ZVU. Ne bomo ponavljali, kateri členi Statuta se ne izvajajo, ker smo to storili v dolgem članku v naši novoletni številki komaj pred tednom dni. Omenimo naj le na kratko ono, kar je najbolj bistveno: osnovne pravice in svoboščine iz Splošne deklaracije se v pretežni meri ne izvajajo, enakopravnost z italijanskim delom prebivalstva še vedno ni uresničena, zlasti ne glede izvrševanja javnih služb, funkcij, poklicev in časti, dostopa v javne in upravne službe, med novimi ravnatelji in šefi uradov Generalnega komisariata ni nobenega Slovenca, med sodniki, ki so bili na novo razporejeni, prav tako ne, med voditelji funkcionarji šolstva prav tako ne. Dalje vprašanje pokojnin vojnih invalidov in članov družin padlih še ni urejeno; fašistični zakoni niso bili ukinjeni, načrti za raznarodovanje se kujejo dalje; naše kulturne in gospodarske ustanove še vedno ne prejemajo pomoči iz javnih sredstev, o zakonskih predpisih za ureditev stalne organizacije slovenske šole ni slišati niti besede, čeprav je izrecno rečeno, da bodo oblasti te predpise «takoj» izdale; uporaba slovenščine pri upravnih in sodnih oblasteh — kljub nasprotni izjavi samega generalnega komisarja — ni uresničena, dokler župan Trsta ne dovoli uporabe slovenščine v občinskem svetu, dokler v državnem tožilstvu citirajo veljavnost fašistične paragrafa in dokler tiste, ki vložijo prošnje v slovenščini, redno šikanirajo, da morajo računati z najmanj desetdnevno rešitvijo in podobno, dokler ni slišati, da bi za možnost uporabe slovenščine namestili zadostno število uradnikov ali vsaj tolmačev; glede slovenskih napisov — nič!, niti v nabrežinski občini, ker policija noče vrniti pod ZVU odvzetih napisov in ker je baje izraz «volilna enota» sporen itd.

Ni torej mogoče reči, da so — vsaj v prvih treh mesecih — izjavam Scelbe, Saragata, Martina in drugih sledilu v naštetih primerih, tudi dejanja. Upamo, da bodo! Nekaj bo lahko olajšala tudi mešana komisija, ki trenutno dela v Rimu in za katero je bila z jugoslovanske uradne strani poudarjena ista dobra volja kot za razmejitveno komisijo.

Člen 5 Spomenice, ki predvideva ureditev proste luke — ni izveden; generalni komisar je le izjavil, da je vlada v Rimu imenovala svojo delegacijo.

Člen 6 Spomenice — tudi zanj se ne more reči, da se izvaja, dokler vlada ne umakne tožbe proti našemu dnevniku, ki jo je vložila zaradi njegovega pisanja pred podpisom Spomenice, saj ta člen točno določa, da ne bo podvzela nobenih ukrepov za sodni pregon oseb zaradi njihove «pretekle politične dejavnosti v zvezi z rešitvijo vprašanja STO».

Člen 7, ki predvideva ureditev obmejnega prometa, tudi še ni docela izveden, ker razgovori še trajajo in po jugoslovanskih izjavah potekajo v prizadevanju, da se tudi to vprašanje reši na zadovoljiv način.

Glede člena 8 pa je predviden enoletni rok; vendar pa bi se v prvem četrtletju lahko tudi glede vrnitve in pravic mnogih tržaških slovenskih emigrantov marsikaj storilo.

Za zaključek: po drugem trimesečju bi radi pisali o ugodnejši bilanci. Upamo, da se nam bo želja izpolnila.

VANONI OBRAZLOŽIL SVOJ 10-LETNI GOSPODARSKI NAČRT

Delovno ljudstvo bo nosilo breme načrta ki zagotavlja večje dobičke kapitalistom

Načrt predvideva zamrznjenje plač delavcev, ne pa tudi spremembo davčnega sistema, in desetletno stagnacijo življenjske ravni - Predvideni izdatki v desetih letih znašajo 24.000 milijard lir - Problematično ustvarjanje 4 milijonov novih delovnih mest - Precej obsežna javna dela in posebna pomoč zaostalemu Jugu

RIM, 8. — Minister za proračun Vanoni je danes na tiskovni konferenci, ki je privabila več kot sto domačih in tujih dopisnikov obrazložil svoj desetletni načrt razvoja italijanskega gospodarstva.

Po tem načrtu bi po ministrovih besedah zagotovili v desetih letih okrog 4 milijone novih delovnih mest in tako dosegli relativno polno zaposlitev. Zato bi bil seveda potreben obsežen načrt novih investicij, ki bi bile usmerjene v produktivne sektorje, tako da bi se dvignil narodni dohodek letno za okrog 9 odstotkov.

Takšen dvig narodnega dohodka je mogoč izključno, če bo šel njegov izredno velik delež v investicije. Po računih bi morali porabiti več kot tretjino narodnega dohodka za investicije in bi se obseg narodnega dohodka do konca 1964. leta podvojil. Obseg potrošnje pa bi se dvignil le za 90 odstotkov, kar bi porabili večinoma novi zaposleni, medtem ko bi bile za vse ostale prebivalce možnosti povečanja potrošnje zelo majhne.

Povečanje investicij pri relativno manjšem povečanju obsega potrošnih predmetov predstavlja seveda možnost inflacijskih teženj in bodo zato potrebni posebni fiskalni ukrepi, določena politika plač in primerna splošna gospodarska politika, da se zadrži porast cen.

Izpolnitev načrta bo težavna in bo zahtevala občutne napore, katere bo znatno lažje premostiti ob pomoči iz tujine. To velja zlasti za prva leta, ki bodo posebno težavna za plačilno bilanco, ki bo uravnovešena šele ob koncu načrta in ki bo posebno napeta v začetku, ko se bo nujno dvignil uvoz medtem ko se pri izvozu še ne bodo poznali doseženi rezutati. Minister je zato posebej podčrtal pomen tako tuje pomoči kot zlasti investicij tujega kapitala.

Načrt predvideva tri različne vrste ukrepov s strani vlade: 1. Neposredne investicije v onih panogah, kjer država tradicionalno vrši važno vlogo: v kmetijstvu, podjetjih splošne koristi in v javnih delih.

2. Pospeševati neposredne investicije za podporo industrijski in ostali dejavnosti, da se zagotovi ugodnost privatnih investicij.

3. Olajšati privatne investicije.

Načrt predvideva povečanje kmetijske proizvodnje za 20 odstotkov ob istočasnem znižanju v kmetijstvu zaposlenih oseb, tako da bi se proizvodnja v kmetijstvu zaposlenih oseb dvignila za 35 odstotkov. Za dosego teh ciljev predvideva načrt investicije v vrednosti 3.500 milijard lir.

Za javno koristna podjetja predvideva načrt sledeče investicije: električna energija 3.210 milijard, naravni plin 300 milijard, železnice 700 milijard, telefon 300 milijard in vodovodi 450 milijard.

Za javna dela predvideva načrt sledeče vsote: regulacija rek in hudournikv 790 milijard, ceste 1.150 milijard, šolske zgradbe 220 milijard in 650 milijard za ostala javna dela.

Gradnja stanovanj bo urejena tako, da bo regulirala položaj na trgu. Skupno pa se predvideva zgraditev 10 milijonov 200 tisoč novih stanovanjskih prostorov, za kar bodo porabili 5.100 milijard lir.

Najobsežnejša vsota pa je predvidena za obnovitev industrije, dvig proizvodnosti in okrepitev z industrijo zvezanih dejavnosti, za kar bodo porabili 8.600 milijard lir.

Skupno torej znašajo predvideni izdatki v desetih letih okrog 24 tisoč milijard lir, metem ko znesejo kosmate investicije 35 tisoč milijard lir. V kosmate investicije se namreč vključujejo tudi sredstva, potrebna za normalno obnovo proizvodnih naprav.

Izpolnitev načrta zavisi v veliki meri od dviga obsega varčevanja, saj predvidevajo, da bi se moral dvigniti sedanji delež narodnega dohodka, namenjen za varčevanje, od 21 odst. na 25 odst.

Posebno važno vprašanje pa predstavlja plačilna bilanca, ki bi bila ob koncu načrta krita s 60-odstotnim povečanjem izvoza ob istočasnem le 43-odstotnem povečanju uvoza.

Vendar pa minister ni izrazil velike bojazni glede plačilne bilance, ker upa na nove rezerve, pri čemer je poudaril najdbe potrelеja, kot tudi na povečanje železarske proizvodnje, porast turistične dejavnosti in dvig kmetijske proizvodnje nad predivdenim obsegom.

Seveda so to bolj ali manj optimistična predvidevanja propagandističnega značaja in je glavno upanje usmerjeno na pomoč iz tujine — na ameriške dolarje.

Poseben poudarek desetletnega načrta je usmerjen na krepitev zaostalega Juga, ki bi dobil 54 odst. investicij za kmetijstvo, 36 odst. investicij za javno koristne naprave, 50 odst. sredstev porabljenih za javna dela in 53 odst. denarja za gradnjo stanovanj. Delež narodnega dohodka Juga bi se tako s sedanjih 21 odstotkov celotnega italijanskega narodnega dohodka dvignil na 28 odstotkov.

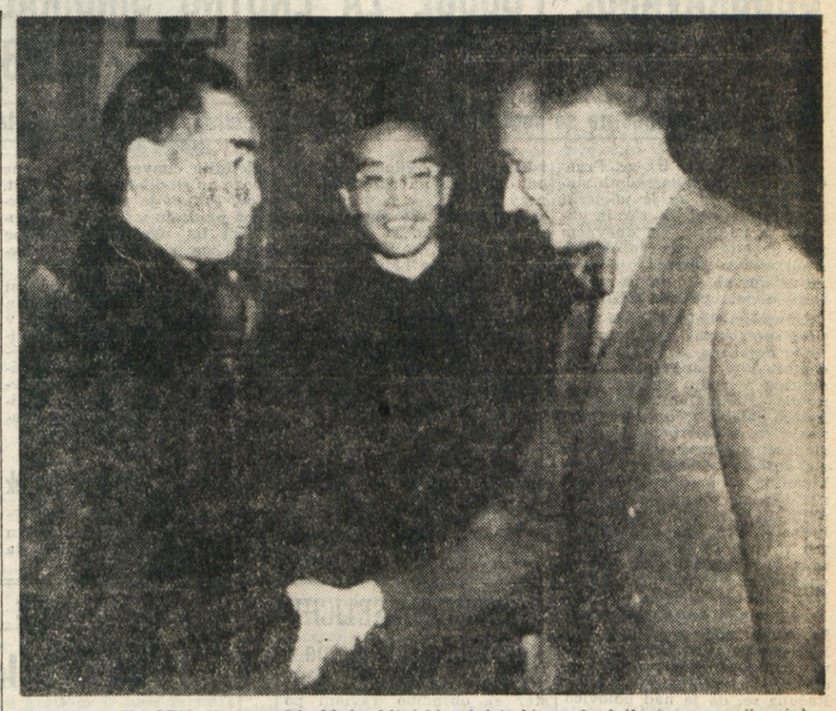
Po obsežnem poročilu ministra so prisotni novinarji postavili več vprašanj in med njimi, ali bo uvedla nove davke za finansiranje načrta. Vanoni je odgovoril, da bodo novi davki nepotrebni, ker se bo povečal državni dohodek s splošnim povečanjem gospodarske aktivnosti. Prav v tej zvezi je tudi zanimiv odgovor na vprašanje, ali načrt predvideva sodelovanje sindikatov, nakar je Vanoni odgovoril, da želi tako sodelovanje sindikalnih organizacij delavcev kot tudi organizacij industrijcev. Minister je tudi zanikal namene, da se uvede nova davčna politika, ki bi vplivala na investicije in jih usmerjala v panoge, za katere predvideva načrt pospešen razvoj.

Desetletni načrt razvoja italijanskega gospodarstva je sicer precej obsežen, vendar ne v toliki meri, da bi revolucionarno preobrazil celotno italijansko gospodarsko strukturo. Krogi okrog «Confindustrie» zaradi tega gledajo na ta načrt dokaj dobrohotno in pri tem igra nemalo vlogo prav vladna volja, da se pri izvajanju gospodarskega načrta ne bo poslužila spremembe davčnega sistema.

Drugačno pa je seveda stališče levo usmerjenih političnih grupacij in zlasti sindikalnih krogov, saj predvideva načrt nekako «zamrznjenje plač», oziroma letni dvig plač že zaposlenih delavcev največ za 2 do 3 odstotke. Blokiranje plač je za široke delovne sloje vedno zelo nevarna zadeva, ker se ob najmanjšem inflacijskem sunku takoj znatno zniža njih kupna moč.

Načrt je torej lahko tehnično zelo dober in pravilno upošteva razmestitev novih investicij v razne panoge. Široke delovne sloje pa ne zanima toliko to vprašanje, temveč od kod, iz čigavih žepov bodo šla sredstva za povečanje investicij? Kljub temu, da je minister prav ta vprašanja zelo oprezno obšel, pa kaže, da bo skušala vlada vplivati na investicije tako, da bo omogočila v določenih panogah povečanje dohodkov na vloženi kapital ob istočasnem blokiranju plač. Povečanje dobičkov bo sicer pritegnilo kapital v te panoge in povečala proizvodno sposobnost, bo pa tudi pomenilo poslabšanje življenjske ravni delavcev.

Vanoni zelo oprezno govori o narodnem dohodku, a prav zgornji zaključki pričajo o tem, da bi se po načrtu povečani narodni dohodek usmeril predvsem v žepe kapitalistov in ne delavcev. V tem pa je tudi globlji socialni pomen tega načrta.

Glavni tajnik OZN Hammarskjoeld in kitajski ministrski predsednik ter zunanji minister Cuenlaj si stiskata roko. V sredi je tolmač.

Jutri zaključek razgovorov med Hammarskjoeldom in Čuenlajem

O poteku razgovorov vlada še vedno stroga tajnost Glavni tajnik OZN bo odpotoval iz Pekinga v torek

PEKING, 8. — Glavni tajnik OZN Hammarskjoeld je ob 20.10 po krajevnem času končal današnje razgovore s Cuenlajem, ki so se začeli ob 15. uri. (Od 8. do 13.10 po srednjeevropskem času).

Nov sestanek bo v ponedeljek. V New Yorku je predstavnik tajništva OZN izjavil, da bo ta razgovor nedvomno zadnji. V tem primeru bo Hammarskjoeld odpotoval iz Pekinga v torek.

Pri današnjem razgovoru so bili navzoči tudi sodelavci Hammarskjoelda in Cuenlaja, toda tudi o tem razgovoru vlada stroga tajnost glede vsebine in glede rezultatov.

V krogih Združenih narodov v New Yorku omenjajo, da je imel Hammarskjoeld prvotno odpotovati iz Pekinga v nedeljo ali pa v ponedeljek zjutraj. Ker je bil sedaj določen nov razgovor za ponedeljek, so opazovalci mnenja, da so nastale nove okoliščine, ki so narekovale glavnemu tajniku podaljšati bivanje na Kitajskem. V OZN so mnenja, da so razgovori sedaj prišli v kočljivo fazo in da bo ponedeljski razgovor prinesel razčiščenje v enem ali drugem smislu.

Kampanja za obdelovanje novih površin v ZSSR

MOSKVA, 8. — Agencija Tass je objavila danes besedilo govora, ki ga je imel na zborovanju moskovskega Komsomola prvi sekretar CK KP ZSSR Nikita Hruščev, ki je predvsem prikazal načrte za povečanje površine obdelovalne zemlje v ZSSR. Hruščev je govoril mladim prostovoljcem, ki odhajajo obdelovat zemljo v oddaljene predele ZSSR.

Do konca leta 1956, je dejal Hruščev, je treba narediti plodnih 28-30 milijonov hektarov zemlje. Ni dvoma, da se bo to posrečilo za 20 milijonov, toda ostalo jih bo še 10, k: «jih bo lahko obdelati, ko bo posejanih prvih 20». Nato je dejal, da bodo malo produktivne pašnike v više ležečih predelih ZSSR spremenili v njive, na kateri bodo pridelovali žitarice ali industrijske rastline.

Hruščev je zatrdil, da je med svojimi potovanji v Kazahstan in Altaj ugotovil, da sta ti dve deželi bolj kot Ukrajina bogati na zemlji, ki jo je mogoče obdelati, in nato opozoril one, ki bodo prostovoljno odšli na obdelovalno akcijo, da tam ne bodo našli ne stanovanj, ne ostalih ugodnosti za življenje. Dejal je, da je za velike naloge potrebno junaštvo, kar je laže za mladino kot za poročene. «Ko pa si boste uredili življenje v onih krajih, se oženite», je dejal Hruščev, kajti «poročen mož dela za svojo družino in se spreminja v boljšega državljana».

K temu je Hruščev dodal, da je treba pomnožiti sovjetsko prebivalstvo, in izjavil, da ko bi se današnjim 200 milijonom prebivalcev pridružilo se sto milijonov, še vedno ne bi bilo dovolj. Omenil je kritike, ki jih je izzvala uvedba davka na samce in zakonske pare brez otrok, in izjavil, da je ta zakon sestavil on sam in da ga je odobril tudi predsednik vlade. Dejal je, da ta zakon opravičujejo zahteve socialistične družbe.

Nato je Hruščev obžaloval, da še vedno prevladujejo «napačne predstave o Sibiriji, kamor so carji pošiljali ljudi v pregnanstvo» in dejal, da nudi zlasti Daljni vzhod mnogo možnosti za razvoj kmetijstva, predvsem pa pokrajina okoli Habarovska. Prav tako bi bilo treba obdelati zemljo na Sahalinu, «da bi se lahko tam za stalno utrdili». Ob zaključku je dejal mladim prostovoljcem, da jih «ob odhodu spremljajo z vsemi častmi», toda kdor bi ob prvih težavah izgubil pogum in se vrnil, «naj ne pričakuje ploskanja».

Moskovski radio pa je zvečer poročal, da je poziv Hruščeva mladini, naj množično odide na obdelovanje zapuščenih zemljišč v oddaljenih krajih ZSSR, «vzbudil val nadušenja v vsej deželi». Radio pravi se, da so v številnih mestih mladinci sklicali zborovanja, na katerih so «slovesno proglašali svojo voljo, da čimprej odidejo v Sibirijo».

«Pravda» pa poroča, da je za izvedbo načrta obdelovanja doslej neobdelanih zemljišč potrebnih vsaj še 100.000 prostovoljcev.

Medtem je predsednik sovjetske vlade Malenkov danes slavil svoj 53. rojstni dan. Sovjetski listi tega dogodka ne omenjajo, pač pa je albanska telegrafska agencija objavila brzojavko s čestitkami, ki mu jo je poslala albanska vlada.

Maršal Tito na severu Burme

RANGUN, 8. — Predsednik republike maršal Tito je danes s svojim spremstvom odpotoval z letalom v Tangi v državi Šan na severu Burme, kjer bo v spremstvu predsednika burmanske unije dr. Ba Uja obiskal industrijska, kulturna in zgodovinska središča. Med potovanjem po državi Šan se bosta državnika razgovarjala tudi o političnih vprašanjih.

Sestanek zun. ministrov balkanske zveze bo začetek marca

BEOGRAD, 8. — Iz dobro obveščenih krogov javljajo, da se bodo zunanji ministri Jugoslavije, Grčije in Turčije sestali konec februarja oziroma v začetku marca. Iz istih krogov izražajo upanje, da bosta grški in turški parlement do sestanka zunanjih ministrov ratificirala blejski sporazum. Jugoslovanska skupščina je, kot znano, blejski sporazum ratificirala med jesenskim zasedanjem.

Mijalko Todorović se je vrnil iz ZSSR

BEOGRAD, 8. — Danes se je vrnila iz Budimpešte jugoslovanska delegacija pod vodstvom člana zveznega izvršnega sevta Mijalka Todorovića, ki je v Moskvi popdisala trgovinski in plačilni sporazum z ZSSR.

Gen. Borwall Cook odpotoval iz Beograda

BEOGRAD, 8. — Namestnik poveljnika ameriških oboroženih sil v Evropi general Borwall Cook je odpotoval danes po tridnevnem bivanju v Beogradu iz Jugoslavije. Pred odhodom je general Cook na zemunskem letališču izjavil novinarjem, da je zadovoljen z obiskom v Jugoslaviji in se je pohvalno izrazil o jugoslovanski armadi.

IZJAVE TAJNIKA PSDI o zemljiških pogodbah

Matteotti se je bolj otepal očitkov, da ima enako stališče kot KPI in PSI, kot opravičeval svoj včerajšnji pristanek na zahteve PLI in DC - Pripravljalni francosko italijanski razgovori v Rimu

(Od našega dopisnika)

RIM, 8. — Ceprav ga je nekoliko zasenčila današnja Vanonijeva tiskovna konferenca obenem z bližajočimi se Mendes-Franceovimi razgovori v Rimu, priteguje vendarle vprašanje agrarnih pogodb in njegova včerajšnja kompromisna odložitev precejšnjo pozornost političnih krogov. Ti predvsem ugotavljajo, da se je še enkrat pokazala nezmožnost, da sedanja vladna koalicija zaradi nasprotujočih si teženj resno začne reševati pereča notranja vprašanja, obenem pa, da so še enkrat morali socialni demokrati s popuščanjem plačati svoj obstoj v vladi.

Zanimivo je, da se je glavnemu tajniku PSDI Matteottiju v njegovi današnji obširni izjavi o zemljiških pogodbah zdelo bolj potrebno zavračati očitke desnice, da ima njegova stranka enako stališče kot leva opozicija, kot pa opravičevati svojo dejansko kapitulacijo na včerajšnji seji predstavnikov štirih strank s Scelbo.

Matteotti je v svoji izjavi opozoril, da je sedanje stališče PSDI leta 1950, ko je bil prvi zakonski načrt o zemljiških pogodbah («Segnijev načrt») z veliko večino sprejet v poslanski zbornici, zagovarjala skoraj vsa demokristjanska stranka. S tem je zavračal «neverjetne obtožbe», da zagovarja PSDI stališče KPI in PSI. Nato je Matteotti dejal, da se je od izglasovanja Segnijevega zakona opažalo počasno spreminjanje demokristjanskega stališča.

Glede bodoče usode zakona o zemljiških pogodbah je Matteotti dejal, da na včerajšnjem sestanku pri Scelbi «niso sklenili nobene odložitve za nedoločen čas», temveč da bo vprašanje prišlo pred ministrski svet obenem z načrtom o agrarni reformi, za katerega je kmetijski minister Medici sporočil, da je že pripravljen. «Seveda, je nadaljeval Matteotti, se bo to moralo zgoditi še v januarju». Vendar ta sklep ne pomeni za PSDI medsebojne odvisnosti med enim in drugim zakonom, je dejal socialdemokratski glavni tajnik in nadaljeval, da po mnenju PSDI glede načela «stalnega pravičnega razloga» ne more biti kompromisa. Temu stališču, je dodal Matteotti, pa nasprotujejo liberalni in demokristjanski voditelji. Vendar se PSDI temu načelu ne bo mogel nikoli odpovedati in se bo «zavedal svoje odgovornosti».

O istem vprašanju zemljiških pogodb je imel danes ministrski predsednik Scelba dolg razgovor z glavnim tajnikom PRI Macrellijem in republikanskim prvakom La Malfo. Oba sta po razgovoru izjavila, da jima je Scelba sporočil, da bo ministrski svet v kratkem skupno razpravljal o vprašanjih zemljiških pogodb in splošne agrarne reforme. Republikanci, sta dodala, bodo izrazili svoje stališče v parlamentu, ko mu bo vlada predložila dokončni načrt. S to izjavo se republikanci očitno odtegujejo vsaki nadaljnji odgovornosti za razvoj vprašanja zemljiških pogodb, v katerem so zavzemali podobno stališče kot PSDI.

Scelba je imel danes tudi dolg razgovor s podpredsednikom vlade Saragatom in z zunanjim ministrom Martinom. Govorili so o zunanjepolitičnih vprašanjih v zvezi z bližnjimi rimskimi razgovori francoskega ministrskega predsednika Mendes-Frncea.

Medtem so danes že prispeli v Rim Mendes-Franceovi sodelavci pod vodstvom glavnega ravnatelja za politične zadeve v francoskem zunanjem ministrstvu De Margeria. Popoldne je bila v palači Chigi že prva pripravljalna seja med člani francoske delegacije in funkcionarji italijanskega zunanjega ministrstva. Razgovori se bodo nadaljevali jutri, v ponedeljek pa pride v Rim Mendes-France, ki je trenutno na oddihu v Positanu pri Amalfiju.

A. P.

Delo kongresa ZDA

WASHINGTON, 8. — Novi ameriški kongres, ki se je prvič sestal 5. januarja in ki je naslednji dan poslušal Eisenhowerjevo poročilo o «položaju Zvezes», bo začel z rednim delom v ponedeljek. V vmesnem času sestavlja razne komisije, ki jim bodo vsem predsedovali člani večinske demokratične stranke.

Na dnevnem redu prihodnjih sej kongresa imajo prednost nekatera zunanjepolitična vprašanja. Prestavniška zbornica bo najprej proučevala načrt liberalizacije zunanje trgovine in postopnega zniževanja carin. Senat pa bo najprej ratificiral manilsko pogodbo o SEATO in varnostno pogodbo med ZDA in Čangkajškovim režimom na Formozi.

Delo kongresa se je začelo v spravljivem ozračju. Demokratični voditelji so sprejeli poziv na sodelovanje, ki jim ga je naslovil predsednik Eisenhower v svoji poslanici o «položaju Zveze».

Vsekakor pa bodo politična nasprotja občutna tudi v prihodnje. Mnogi demokratični parlamentarci so na primer poudarili, da je Eisenhowerjev načrt navadna nova izdaja Rooseveltovega «New Deala» in Trumanovega «Fair Dealas»; nekateri so celo rabili besedo «plagiat». Iz istih razlogov je precej republikanskih parlamentarcev, ki jim Eisenhowerjev novi program ni všeč.

Nacionalni odbor demokratične stranke je danes izdal poročilo, v katerem analizira in kritizira Eisenhowerjevo poslanico kongresu. Demokratični odbor postavlja med drugim vprašanje, kako se sklada Eisenhowerjev predlog o «častnih pogajanjih» z ZSSR z njegovimi trditvami o rastoči vojaški moči ZSSR, «ki ogroža ZDA». Nadalje pravi odbor, da govori Eisenhower zelo na splošno o pomoči prijateljskim deželam, ne omenja pa posebej programa pomoči azijskim državam. Glede napovedanega zmanjšanja carin pravi demokratični nacionalni odbor (večina demokratov podpira ta predlog), da je treba videti, ali se bo Eisenhower boril proti republikancem za izvedbo tega načrta.

NADALJEVANJE POGAJANJ za vrnitev kulturnih dobrin

BEOGRAD, 8. — Pogajanja o vrnitvi jugoslovanskih kulturnih dobrin, ki so bila prekinjena zaradi božičnih praznikov, se bodo nadaljevala 14. t. m. v Rimu. Vodja jugoslovanske delegacije, dr. Zvonko Perišić, je nocoj potoval iz Beograda v Rim.

Vietminške obtožbe o kršitvi določb premirja

Britanska vlada odklanja izročitev dveh not vietminške vlade ostalim udeleženkam ženevske konference

LONDON, 8. — Britanska vlada je obvestila sovjetsko vlado, da ni pripravljena izročiti državam, ki so se udeležile ženevske konference, dveh not, ki jih je vietminška vlada poslala po sovjetski vladi v London in ki obtožujeta Vietnam, Francijo in ZDA, da so kršile nekatere določbe o premirju v Indokini.

Sovjetska vlada je namreč 31. decembra zaprosila v imenu vietminške vlade Veliko Britanijo kot sopredsednico ženevske konference, naj bi izročila ostalim državam, ki so sodelovale na konferenci, omenjeni noti, v katerih vietminška vlada poudarja: 1. da so francoske in južnovietnamske oblasti umcrile, zaprle in mučile številne južnovietnamske državljane; 2. da je Južni Vietnam prekršil določbe o premirju z vstopom v SEATO; 3. da bivanje ameriške misije generala Collinsa v Južnem Vietnamu predstavlja kršitev vojaških določb o premirju (general Collins je stopil v stik s francoskimi oblastmi zaradi vežbanja južnovietnamskih sil). Vietminška nota pravi, da je bilo od podpisa premirja do konca novembra aretiranih 3170 oseb, ranjenih v zaporu 538, ubitih pa 127.

V svojem odgovoru sovjetski vladi poudarja londonska vlada, da morajo biti na podlagi ženevskih sporazumov vsi protesti o morebitnih kršitvah poslani neposredno mednarodni komisiji za premirje. Druge države lahko posredujejo samo v primeru, da se ta ali ona država noče ravnati po navodilih komisije o premirju. Ta komisija sedaj proučuje vietminški protest, ki ji ga je sovjetska vlada poslala tudi naravnost. Zato poudarja britanski odgovor, da bi bila sleherna angleška intervencija neumestna, in dodaja, da se vietminško ravnanje lahko označi kot «poizkus obiti mednarodno komisijo, zato da se diskreditira njena oblast, ter da se Vietnam «hote ne ozira na določbe sporazuma o prenehanju sovražnosti v Vietnamu».

Kakor je znano, sestavljajo mednarodno komisijo v Indokini delegati Indije, Kanade in Poljske.

Angleški odgovor zavrača tudi sovjetske obtožbe, da pomeni britanska udeležba pri manilskem paktu in britanske obveznosti do indokitajskih držav kršitev ženevskih sporazumov.

ŠE NOBENE URADNE REAKCIJE na načrt o oborožitvenem «poolu»

V prizadetih prestolnicah odklanjajo izjave in poudarjajo, da načrt proučujejo - Izjave zahodnonemškega ministra Erharda - Adenauer se pripravlja na razgovore z Mendès-Franceom

PARIZ, 8. — Po zatrjevanju agencij so francoski načrt za skupnost v oboroževanju v okviru zahodnoevropske zveze z naklonjenostjo sprejeli do sedaj samo v Italiji, dočim je bila reakcija s tem v zvezi v Angliji in državah Beneluxa neugodna. Nekateri celo zatrjujejo, da bi načrt utegnil znova načeti celotno vprašanje nemške oborožitve in onemogočil ustvaritev zahodnoevropske zveze. Vse te vesti pa niso potrjene in v prizadetih prestolnicah poudarjajo, da francoske predloge sedaj skrbno proučujejo. Predstavnik belgijske vlade je na primer danes izjavil, da so belgijski gospodarski, vojaški in diplomatski strokovnjaki začeli temeljito proučevanje francoske spomenice. Zanikal je tudi trditve tujega tiska o zatrjevanem «belgijskem odporu» proti francoskim predlogom. «Ceprav se je proučevanje francoske note komaj začelo — je pripomnil predstavnik — je prva reakcija vladnih strokovnjakov pokazala stvaren interes za francosko stališče».

V Rimu, kjer so francoski načrt tudi že dobili, javljajo, da ga sedaj proučujejo pristojni organi vlade. Drugih pojasnil s tem v zvezi ne dajejo. Prav tako ni nobenih uradnih izjav iz britanske in ameriške prestolnice. Londonski «Daily Telegraph» pa je mnenja, da bodo francoski predlogi še bolj komplicirali razgovore v delovni skupini sedmih držav, da pa gotovo ne bodo preprečili uspešnega zaključka razgovorov. «Times» pa poudarja, da je obisk Mendes-Francea v Rimu in Baden-Badenu v zvezi s tem načrtom še posebno pomemben. V krogih blizu ameriškega državnega departmaja izjavljajo, da so pripravljalni francosko-ameriški razgovori v Parizu v okviru NATO nudili možnost ameriškim predstavnikom, da se v glavnih obrisih seznanijo s francoskimi predlogi.

V washingtonskih krogih so mnenja, da je ameriško stališče na konferenci, ki se bo začela 17. t.m. v Parizu, odvisno od sledečih elementov: 1 podrobna proučitev francoske spomenice; 2. reakcija držav, katerim je Francija predložila svoj načrt; 3. notranjepolitični momenti ZDA.

Podrobno proučevanje načrta se bo lahko začelo šele prihodnji teden, ko bo ameriški predstavnik pri NATO v Parizu poslal celotno besedilo s svojimi pripombami. Ugotavlja pa se na podlagi izvlečkov, ki so bili objavljeni v tisku, da je Francija spremenila svoj prvotni načrt in da bo predvidena prehodna doba lahko pripomogla k dokončni pripravi načrta.

Agencija «United Presse» objavlja intervju zahodnonemškega ministra za gospodarstvo Erhardta, v katerem ta bežno omenja stališče, ki ga bo nemška delegacija verjetno zavzela na konferenci v zvezi s francoskim predlogom. Erhardt je izjavil, da bodo Nemci vztrajali za svobodno trgovanje z orožjem med državami zahodnoevropske zveze. «Nemčija gleda tudi na proizvodnjo orožja z gospodarskega stališča», je izjavil Erhardt; «če ne bomo uspeli izdelovati te ali one vrste orožja z istimi stroški kakor drugi, ga bomo uvažali. Svobodna konkurenca torej tudi na področju izdelovanja orožja. Nočemo nobene vrste mednarodnih kartelov.»

Kakor navaja ista agencija, je Erhardt tudi izjavil, da si bonnska vlada kot članica zahodnega zavezništva pridržuje pravico izdelovati tanke in težko orožje. To izjavo je Erhardt podal v zvezi s pisanjem nekega lista, da se nemška vlada namerava na pariški konferenci odpovedati izdelovanju tankov in težkega topništva.

V svojem intervjuju je Erhardt tudi izjavil, da se strinja z mnenjem finančnega ministra Schaefferja, da nemški finančni prispevek k zahodni obrambi ne bo mogel presegati 9 milijonov mark, ker Nemčija noče znižati življenjske ravni prebivalstva in omajati stalnosti valute. Leta 1955 ne namerava Zahodna Nemčija porabiti za oborožene sile več kakor 6 odstotkov narodnega dohodka, to je mnogo manj kakor ostale države atlantske skupnosti.

Nemška industrija, ki je v zadnjih petih letih podvojila svojo proizvodnjo, računa, da bo v tem letu znašala vrednost njene proizvodnje dobrih skupno 150 milijonov mark. Zatem je Erhardt govoril o raznih finančnih obvezno stih Nemčije, katerim se ta ne misli odtegniti, in je dodal, da bi v primeru potrebe Nemčija bila pripravljena povečati svoj prispevek do 12 milijonov mark; zanikal pa je govorice, da bo vlada že letos določila za obrambo 15 milijard mark. Na koncu je še poudaril, da bo Nemčija izvedla svojo oborožitev «v režimu normalnega tržišča in brez pretresljajev za njeno gospodarstvo».

Medtem je kancler Adenauer danes zjutraj odpotoval iz Bonna v Buehler Hoehe v Schwarzwaldu, kjer bo na oddihu do konca meseca. V petek pa se bo v Badenu sestal z Mendes-Franceom, s katerim se bo razgovarjal med drugim o francoskem predlogu in o Posarju. Izvedelo se je, da je Adenauer pripravil dva načrta v zvezi z izvedbo francosko-nemškega sporazuma o Posarju. Prvi, ki bo predložen Mendes-Franceu, označuje oblast, ki naj jo ima predlagani nevtralni komisar za Posarje, drugi načrt pa določa način izvedbe plebiscita o bodočnosti Posarja.

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan se je leta 1905 začela prva ruska revolucija.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Danes, NEDELJA 9. januarja
Julijan, Nikoslava
Sonce vzide ob 7.45 in zatone ob 16.38. Dolžina dneva 8.53. Luna vzide ob 18.05 in zatone ob 8.12.
Jutri, PONEDELJEK 10. januarja
Pavel, Dobroslav

S SINOČNJE SKUPŠČINE ČLANOV RAZREDNIH SINDIKATOV

ODOBRAVANJE POBUDE ZA ENOTNO SINDIKALNO SKUPŠČINO IN OBSODBA POSKUSOV, DA BI SE ČIMBOLJ OMEJILA

Udeleženci skupščine so soglasno odobrili vsebino pisma, ki ga bodo poslali tajništvu CGIL v Rim

Snoči je bila v Ul. sv. Frančiška skupščina Razrednih sindikatov, ki so se je udeležili številni delavci iz raznih tovarn in podjetij. Na dnevnem redu je bilo vprašanje obnove sindikalnega gibanja ter enotne ustanovne skupščine, za katero je dala pobudo CGIL.

Navzočim delavcem je najprej spregovoril tov. Petronio, ki je dejal, da je CGIL 5. decembra 1954. napovedala da bo sklicala v Trstu enotno ustanovno sindikalno skupščino, katere namen bo ozdraviti resno krizo, v katero je zabredlo sindikalno gibanje v Trstu. Doslej so delavce ločili razni problemi, kakor na primer vprašanje državne pripadnosti, nacionalni boji, razkol zaradi resolucije Kominforma itd. Večina teh problemov je odpadla in tako se je utrla pot sindikalni enotnosti, ki postaja vedno bolj nujna.

Zaradi dosedanjih ideoloških in drugih sporov je bilo, delavstvo v zmedi in veliko število delavcev je zapustilo sindikate ter je stalo ob strani. Računa se, da je nad polovico delavcev, ki sploh niso sindikalno organizirani in večina od teh je zapustila bivše Enotne sindikate. Mnogi izmed teh delavcev bi se radi vrnili v sindikat, ki se ne strinjajo z dosedanjo sindikalno prakso. Vodstvo CGIL se je zavedlo tega razkola in je sklenilo, da je treba ukreniti kaj novega, da se sindikalna kriza odpravi. Na to pobudo so Razredni sindikati takoj pozitivno reagirali, medtem ko je Delavska zveza v glavnem molčala. Zadnje dni pa se je Delavska zveza zganila in tudi njen tisk je objavil številne članke o tem vprašanju. V teh člankih so razni sindikalni voditelji tudi priznali, da ni dovolj, da se bivši Enotni sindikati avtomatično priključijo k CGIL, marveč da je treba sindikalne vrste razširiti. To je res. Toda če ti voditelji hočejo, da bo imela skupščina uspeh, tedaj je treba najprej delavske množice nanjo pripraviti in jih zbuditi iz otopelosti. Če ne bo skupščina le jalova ponovitev izrednega kongresa. Zato je treba delavcem dobro pojasniti, zakaj se sploh sklicuje skupščina in kaj je treba storiti, da uspe.

Toda zadnji članki zbujajo tudi zaskrbljenost. V njih ne opažamo konstruktivnih gesel za tiste delavce, ki so danes izven sindikata. Opaža pa se tudi, da nameravajo določeni ljudje omejiti pomen skupščine ter le nekako sešteti razne sindikate, ki so že v okrilju CGIL. Delavci morajo seveda preprečiti, da bi se neka konstruktivna pobuda izrodila v navadno spetkarjenje. Na to kažejo tudi razna podtikanja, češ da bi hoteli Razredni sindikati doseči, da bi skupščina odstranila vodstvo Delavske zveze, da bi ga prevzeli sedanji voditelji Razrednih sindikatov. S tem hočejo seveda le begati delavstvo. Delavci so zaskrbljeni tudi zaradi tega, ker je dalo pobudo za sklicanje skupščine vodstvo CGIL, sedaj pa so voditelji Delavske zveze mimogrede omenili, da se je ustanovil neki pripravljalni odbor, niso pa povedali, ali je to odbor CGIL, ki bi morala organizirati skupščino. Vse kaže, da namerajo nekateri voditelji Delavske zveze izključiti Razredne sindikate od udeležbe na skupščini, čeprav je CGIL v svoji prvi objavi pozvala vse skupine, naj se je udeležijo. To pa bi bila huda napaka, kajti glavna naloga skupščine bi morala biti, da privede v CGIL vse delavce, ki si želijo močne in enotne sindikalne organizacije.

Besedam tov. Petronia je sledila izčrpna diskusija, v katero so posegli delavci iz ILVE, Tovarne strojev, ladjedelnice Sv. Marka in drugi. Tovariš iz ladjedelnice Sv. Marka je opomnil, da so tam nalepili lepake s pozivom, naj se delavci vpisujejo v CGIL, da pa o skupščini molčijo. Tov. Maglica da je dejal, da v Tovarni strojev delavci zlasti v menzi mnogo razpravljajo o skupščini in pravijo, da bi se je moralo udeležiti čimveč delavcev ne glede na sindikalno pripadnost. Tov. Filippi je govorila o resnem položaju v Tržaški konopljarni in ugotovila pogubne posledice sindikalne neaktivnosti.

Po končani diskusiji so vsi udeleženci soglasno sprejeli in odobrili pismo, ki ba bodo v imenu skupščine poslali tajništvu CGIL v Rimu in v katerem ga seznanjajo s tukajšnjem položajem ter s pozitivnim stališčem Razrednih sindikatov do sklicanja enotne ustanovne sindikalne skupščine.

Zabeležen potresni sunek

Tržaški geofizični zavod je včeraj ob 8,55 zabeležil močan potresni sunek in ugotovil, da je bilo središče sunka 970 km oddaljeno od Trsta v južnovzhodni smeri, verjetno v Vzhodni Grčiji. Opazovanja so motili istočasni potresni pojavi, dokaj oddaljeni, s središčem severno od Anglije.

Zborovanje brezposelnih v Miljah

Jutri ob 16. uri bo na Trgu Marconi v Miljah zborovanje, ki ga sklicuje odbor brezposelnih in delavcev SELAD. Na zborovanju bodo razpravljali o posledicah zakona «polne zaposlitve», to je o škodi, ki jo bodo utrpeli delavci zaradi znižanja prejemkov v novih delovnih centrih.

Obljube ministra Pontija

Minister Ponti je včeraj zjutraj predsedoval zasedanju, ki je bilo posvečeno turizmu, javnim predstavam in športu na Tržaškem ozemlju. Tržaški predstavniki so zahtevali od vlade omogočitev izkoriščanja miramarske riviere do Sesljana z izgradnjo nove obalne ceste in žičnice, ki bi vezala kopališča na obali z zgornjo tržaško okolico. Predstavnik CONI je opozoril ministra, da je treba še nadalje vzdrževati športne naprave, ki so jih zapustili angloameriški upravitelji in zgraditi na univerzi igrišče za odbojko. Prav tako so tudi obrazložili potrebe avtonomne ustanove gledališča Verdi in novega italijanskega gledališča. Minister je zagotovil svojo pomoč in pomoč ministrstva za okrepitev tržaške turistične dejavnosti.

„Lussino" izročen lastnikom

Včeraj so predstavniki CRDA izročili lastnikom motorno cisterno «Lussino». Ladja je bila splovljena 9. septembra 1954 v ladjedelnici Sv. Roka in ima 2.250 ton.

KRITIKE IN POROČILA

Večer navdušenega veselja

Avditorij poln kot že zlepa ne na večeru jugoslovanske narodne pesmi

Na koncu včerajšnjega večera jugoslovanskih narodnih pesmi je še mladina na galeriji začela vriskati. V tako dobro voljo je spravil vse občinstvo Gorenjski kvartet s svojim igranjem. Glasbeni Matici je njen namen, da priredi večer ne preveč zahtevne glasbe, ki bi pa občinstvo spravil v dobro voljo, povsem uspel.

Zagrebški kvintet *Lisinski* je zapel celo vrsto narodnih pesmi, od slovenskih do makedonskih, na način, s katerim se lahko ponaša samo izdelan, umetniško visoko dospel korpus. Vse pesmi so bile podane s strogo preciznostjo in izvajalci so se brezhibno uživeli v duševnost ljudi, od katerih je bila vzeta pesem. Za nas je bilo med drugim skoraj presenečenje, da so tudi makedonske pesmi lahko vesele, živahne (*Ne zadevaj me*), medtem ko smo navajeni misliti, da so Makedoncem predvsem lastne pesmi tipa *Bolen mi leži* ali pa *Kaleš bre Andjo*, ki jo je včeraj tako lepo pela *Andjelka Nežić*. Ta pevka, ki je nastopila kot solistka s kvintetovci in tudi sama, nam je zlasti v drugem delu sporeda pričarala nekaj privlačnih melodij zlasti v slavonskih pesmih. Ko sta skupaj s *Sergijem Rainisom*, tenoristom iz kvinteta, zapela še nekaj dalmatinskih, se navdušenje ni hotelo poleči. Videlo se je, kako so ljudem všeč te pesmi, ki so jim večinoma tudi znane, pa mogoče zaradi tega še bolj drage.

Andjelka Nežić je zapela tudi dve bosanski narodni (*Moj Dilbere* in *Blago suncu i mjesecu*) namesto odsotnega Božidara Ivaniševića. Škoda, da tudi ta pevec ni prispel.

Ko so prišli na oder štirje muzikantje *Gorenjskega kvarteta*, in so po dvorani zadoneli prvi zvoki njihovih instrumentov, tedaj smo takoj vedeli, da imamo pred seboj štiri fante, ki so posrečeno našli drug drugega. Tu je težko reči kaj je ljudem bolj ugajalo. Bilo je namreč toliko vedrosti, toliko domačega veselja v teh polkah, valčkih in ostalih pesmih, da je ljudem šlo kar na smeh. K temu so še pripomogli sami godci, ki niso štedili tudi z nekaterimi smešnimi gestami med samim igranjem, pri čemer je zlasti prednjačil trobentar, ki je glasbo od časa do časa «zabelil» s pravim gorenjskim vriskom. S kvartetom sta nastopila kot pevca *Dana Filiplič* in *France Koren* ki je še sam zapel pesmi *Iz stolpa sem* ter *Zakrivljeno palico v roki*.

Avditorij je bil napolnjen kot že zlepa ne. Med občinstvom smo opazili tudi jugoslovanskega gen. konzula, tov. Mitjo Vošnjaka in še več drugih predstavnikov FLRJ v Trstu.

Zaradi nepazljivosti staršev otroka podrlo kolo tovornika

V resnem stanju, zaradi česar so si zdravniki pridržali prognozo, so včeraj kmalu po 14. uri sprejeli na II. kirurškem oddelku 21-mesečno Loredano Galatti iz Ul. Orlandini 22, kateri so ugotovili razne rane in praske ter hud udarec v trebuh z verjetnimi notranjimi poškodbami.

Preiskava je ugotovila, da je otrok ušel staršema, ki sta bila na obisku v Ul. del Rivo in je v višini stavbe št. 17 stopil s pločnika na cesto prav v trenutku, ko je privozil mimo s svojim tovornikom 37-letni Giovanni Kulla iz Ul. Settefontane. Zadnje kolo težkega vozila je dekletce silovito vrglo na tla. Mimoidoči so ji hitro priskočili pomoč in jo z taksijem poslali v bolnišnico.

Danes važna seja glavnega odbora SHPZ

Danes 9. t. m. dopoldne ob 8.30 bo na sedežu v Ul. Roma 15 seja glavnega odbora Slovensko-hrvatske prosvetne zveze. Na seji bo govora predvsem o poživitvi ljudsko-prosvetne delavnosti v mestu in okolici.

Vabilo SGZ

Slovensko gospodarsko združenje vabi svoje člane jestvinčarje, gostilničarje, obrtnike in male prodajalce na sestanek, ki bo v torek 11. t. m. ob 20. uri v prostorih tajništva. Na dnevnem redu bo vprašanje malega obmejnega prometa in koristi, ki bi iz tega izhajale za razne stroke.

Razna obvestila

Tržaški filatelistični klub «L. Košir». — Danes 9. t. m. sestanek za zamenjavo znamk v prostorih kluba, Ul. Roma 15, II., od 9. do 12. ure. Odbor nudi članstvu nove znamke AMG-FTT po najnižjih tržnih cenah in razpolaga tudi z večjo količino krožnih zvezkov ter dopisnic prvega dne AMG-FTT. Obveščamo člane, da do preklica odpadejo sestanki v sredah.

Prispevki za novoletno jelko

Viktor Sirca 1000, Amalija Susteršič 100, Francka Sedmak 200, M. Germanis 100, K. Pavletič 100, Francka Filippi 100, Tončka Legiša 100, Anton Pavletič 100, Ivan Može 100, Marija Sedmak 100, Alda Križmani 100, Fulvia Apollonio 100, Anton Svara 300, Nerea Sliveni 100, Josip Rutar 100, Sergij Suman 200, Gigliola Fontanot 100, Licia Costa 200, Alesia Marisi 100, N.N. 5.000, M. Ostrouška 100, N.N. 10.000, M. Morel 1000, S. Jazbar 6.000, Zofija Gustinčič 200, Andrej Godina 500, Marija Tomažič 100, Jeruzalema 50, A. Sancin 500, J. Skrinjar 1000, Herta Jenko 300, E. Lipovec 200, Elizabeta Furlan 100, Angel Žerjal 300, Solza Godina 200, M. B. 1000, Zora Zivec 300.

SNG ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Danes 9. januarja 1955 ob 15. uri v KRIZU
Ferdinand Roger: «3 + ena»
komedija v treh dejanjih

V torek 11. januarja 1955 ob 20.30 uri v kino dvorani v SKEDNJU «3 + ena»
komedija v treh dejanjih

V petek 14. januarja 1955 ob 20.30 uri v AVDITORIJU v TRSTU premiera „SOPOTNIKA"
(«Pod nebom zakonske postelje»)

Spisal: **Jan De Hartog**
Režiser: **Jože Babič**
Prevedel: **Ivan Crnagoj**
Scenograf: **Jože Cesar**

On . . . . . **Jožko Lukeš**
Ona . . **Štefka Drolčeva**

V nedeljo 16. jan. 1955 ob 16. in 20.30 uri v AVDITORIJU v TRSTU ponovitev

GLEDALIŠČA

VERDI
Danes, ob 16. uri: «Joriova hči»; dnevni abonma.

TEATRO NUOVO
Danes, ob 16. uri: 12. ponovitev A. Houstonove «Kuhinje angelov».

PROSVETNO DRUSTVO «IVAN CANKAR» vabi svoje člane in prijatelje na DRUZABNI VEČER, ki bo danes 9. t. m. z začetkom ob 19.30 uri v društvenih prostorih v Ul. Montecchi št. 6/IV.

CITATELJI in NAROCNIKI!

Kdor poravna celoletno naročnino za l. 1955 v znesku 3.200.— LIR pred 31. t. m., prejme v dar lepo slovensko knjigo. Ne zamudite ugodne prilike.

Uprava PRIMORSKEGA DNEVNIKA

Občni zbor zavarovalnice goveje živine v Bazovici

Zavarovalnica goveje živine v Bazovici sklicuje svoj redni občni zbor za danes 9. 1. 1955 ob 16. uri v Preslovi dvorani.

KINO

Rossetti, 14.30: «Velika vročina», G. Ford, G. Grahame.
Excelsior, 14.30: «Cirkus presenečenj», C. Beatty, M. Spillane.
Fenice, 13.00: «Rihard Levjesrčni», R. Harrison, V. Mayo.
Nazionale, 14.30: «Teodora», G. M. Canale, G. Marchal.
Filodrammatico, 16.00: «Oddaljeni svet», J. Stewart, R. Roman.
Supercinema, 14.00: «Kruh, ljubezen in ljubosumnost», G. Lollobrigida, V. De Sica.
Arcobaleno, 14.00: «Gladiatorji», V. Mature, S. Hayward.
Astra Rojan, 14.30: «Dež», R. Hayworth, J. Ferrer.
Capitol, 14.00: «Sčepec norosti», D. Kaye.
Cristallo, 14.00: «Velika vročina», G. Ford, G. Grahame. Mladini izpod 16 let najstrože prepov.
Grattacielo, 13.30: «Neapeljsko zlato», S. Mangano, De Sica.
Alabarda, 13.45: «Hčerka Mate Hari», L. Tcherina.
Ariston, 14.00: «Tujec», G. Peck.
Armonia, 14.00: «Nočni paradiž», M. Gaynor.
Aurora, 13.45: «Ljudje noči», G. Peck.
Garibaldi, 14.00: «Anatomija zločina», S. Hayden. Mladoletnim prepovedano.
Ideale, 14.30: «Megla na Rckavskem prelivu», E. Williams.
Impero, 14.30: «Zapeljivec», A. Sordi.
Italia, 14.30: «Mala svetnica», V. Lisi.
S. Marco, 14.00: «Konjar in vojvodinja», R. Young.
Kino ob morju, 15.00: «Neukrotljivi Jack Slade», M. Stevens. Mladoletnim prepovedano.
Moderno, 16.00: «Tripolis, lepa dežela ljubezni», A. Sordi.
Savona, 14.00: «Deviška kraljica», J. Simmons.
Viale, 14.30: «Don Juanov mojster», G. Lollobrigida E. Flynn.
Vittorio Veneto, 14.30: «Spoštovana svetovljanka», B. Laage. Mladini izpod 16 let prepov.
Azzurro, 14.00: «Babilonski sužnji», R. Conte.
Belvedere, 14.00: «Velika pustolovščina generala Palmerja», E. O'Brien.
Marconi, 14.30: «Otoški uporniki», J. Weissmueller.
Massimo, 14.00: «Siroticì», M. Bru.
Novo cine, 14.30: «Ivan, sin belega vraga», N. Gray.
Odeon, 14.00: «Samo bogataši in reveži», H. Remy.
Radio, 14.00: «Nimfa antipodov», E. Williams.
Secolo, 14.00: «Junaki tisočih legend», P. Henreid.
Venezia, 14.00: «Štirje konjeniki iz Oklahome».
Skedenj, 16.00: «Maščevalčeva krinka».
Kino na Opčinah, 15.00: «Podeželska ljubezen», J. Powell, F. Granger.

RADIO

NEDELJA, 9. januarja

TRST II.

8.00 Jutranja glasba; 8.30 Lahke melodije; 8.45 Kmetijska oddaja; 9.15 Slovenski motivi; 11.35 Max Bruch: Koncert za violino in orkester; 12.00 Pestra operna glasba; 13.00 Glasba po željah; 14.30 Parada lahkih orkestrov; 15.00 Stavki znanih koncertov; 15.30 Poje moški zbor s Pečì; 15.50 Glasbena medigra; 16.00 Slavni pevci; 17.00 Franz Lehar: Vesela vdova, opereta v 3 dej.; 18.00 Čajkovski: Simfonija št. 4 v izvedbi Slovenske filharmonije; 19.10 Pestra glasba; 20.00 Sport; 20.05 Nesmrtne melodije; 21.00 Športni komentar; 21.15 Puccini: Deklica zlatega zapada - opera v 3 dej.

TRST I.

9.35 V veselem tempu; 11.15 Glasba po željah; 17.30 Simfonični koncert, dirigira Eugen Jochum; 19.15 Za ples; 19.45 Sport; 21.05 «Allegretto», skoraj revija.

KOPER

254.6 m ali 1178 kc

Slovenska poročila: 6.30, 7.45, 13.30, 14.30, 19.30 in 23.30.
Hrvaška poročila: vsak dan ob 20.00.
Italijanska poročila: 6.15, 12.30 17.00, 19.00 in 23.00.
Slovenski pregled tiska: vsak dan (razen nedelje in ponedeljka) ob 6.50.
Italijanski pregled tiska: vsak dan (razen nedelje in ponedeljka) ob 6.15

7.45 Jutranji koledar; 8.15 Iz domačih logov za nedeljsko jutro; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.00 30 minut zidane volje; 9.30 Mladinski oder: Carjev slon; 10.00 Glasbena matineja; 10.30 Žena in dom; 11.00 Nedeljski simfonični koncert; 12.00 Glasba po željah; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Primorski zbori, ansambli in solisti - amaterji pojo in igrajo; 15.30 Naši kraji in ljudje: Vogersko; 16.00 Nedeljski promenadni koncert; 16.30 Izbrano cvetje z domače grede; 17.03 Lahka glasba; 17.15 Slušna igra v ital.; 18.50 Sport; 19.15 Kontrasti v ritmu; 20.15 Jurina in Franina; 20.30 Glasba po željah v hrvaščini; 21.00 Glasbeni mozaik; 23.10 Glasba za lahko noč.

SLOVENIJA

254,6 m ali 1178 kc

Poročila ob 5.00, 6.00, 7.00, 12.30 15.00, 17.00, 19.00 in 22.00.

9.40 Operetne melodije; 10.10 Dopoldanski simfonični koncert; 13.00 Pol ure za našo vas; 13.30 Želeli ste - poslušajte!; 15.15 Lahka glasba; 16.00 Promenadni koncert; 17.30 Radijska slušna igra: Dobri ljudje (ponovitev); 18.30 Pisan glasbeni spored 20.00 60 minut vedre glasbe iz radia Sarajevo; 21.15 V svetu ritmov in melodij.

TELEVIZIJA

15.00 Popoldne v športu; 17.00 Izven sporeda; 17.40 Martina; 21.05 Najsrečnejši; 22.30 Novi italijanski filmi; 22.40 Dogodivščine Jeffreya Jonesa; 23.05 Nedeljski šport.

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO
Tiska Tiskarski zavod ZTT - Trst

Mali oglasi

MNOGO KANADCANOV evropskih narodnosti se želi poročiti z Jugoslovankami do 40 let. Interesentke naj javijo svoje naslove generalnemu zastopniku znanega nemškega instituta Flidner za Kanado: Mr. Ludvik Rauter, 117 Hunter St. West, Hamilton-Ontario, Canada.

ISCE SE DEKLE za gostilno; s hrano in sobo. Ponudbe na upravo lista.

LAMBRETO - C v dobrem stanju prodam. Naslov U. Ferrovia 37, Opčine.

ODDAM opremljeno sobo enemu ali dvema gospodoma. Telefonirati 41-545.

POMOCNICO za 4-5 ur dnevno za 3-člansko slov. družino, iščem. Naslov na upravi lista.

KOLESA, moška in ženska, po 8.000 lir, kolesa za prevoz blaga, motorna kolesa po 52.000 lir, na obroke. Marcon, Ul. Pietà 3.

BMW Veritas Corsa, 3 karburator, ugodno naprodaj v garaži pri semaforju na Opčinah.

«UNION»
Svetovno znana zavarovalnica od leta 1828 je v TRSTU, UL. VALDIRIVO 14
tel. 27512 - 35939
Prokurator RAVNIK

Potovalni in turistični urad «ADRIA - EXPRES»
Ul. Cicerone št. 4 pritl.
Telefon 29243
prireja večdnevna ali tedenska zimovanja v gorskih krajih na primer na Pokljuki, v Kranjski gori, na Bledu, v Bohinju, Planici itd. po najugodnejših cenah. Razen tega preskrbi v najkrajšem času individualne turistične vizume in tranzitne vizume ter prireja kolektivne izlete za tu in inozemstvo.

Za vedno nas je zapustil naš dragi

Josip Rydval

v starosti 71 let.

Zalujoča soproga Antonija, sin, snaha, nečakinja in ostalo sorodstvo.

Pogreb dragega pokojnika bo v ponedeljek popoldne iz mrtvašnice v Ul. Pietà.

Trst, 8. januarja 1955.

GIORGIU JAKSETICHU

odvzeto odlikovanje

Kot poroča ANSA, je minister za obrambo Taviani po zaključku preiskave odredil, da se odvzame že podeljeno vojaško odlikovanje Giorgiu Jaksetichu. Kot je znano, je bil Jaksetich odlikovan z redom križca za zasluge v vojni. Preiskava naj bi namreč dognala nekatere stvari, katere niso bile znane vojaškemu poveljstvu v Padovi, ki je Jaksetícha predlagalo za odlikovanje.

Na krik in vik, ki so ga zagnali združeni fašisti in demokristjani ob Jaksetichevem odlikovanju je minister za obrambo torej takoj podvzel ustrezne ukrepe in mu odlikovanje odvzel. Kaj je temu vzrok, je jasna stvar. Jaksetich je bil polkovnik jugoslovanske armade, kar je za fašiste zadosten razlog, da se proglasi za izdajalca in nevrednega, da bi nosil italijansko odlikovanje.

Colotti, zverina iz Ul. Belosguardo, ki je mučil in ubijal ljudi zato, ker so bili antifašisti, je še vedno odlikovanec, najbrž zato... ker preiskava ni našla dovolj elementov, ki bi služili za osnovo pri odvzemu odlikovanja. Ukrep obrambnega ministra je zato vsega obsojanja vreden in prav gotovo ne dela časti onim, ki se sicer tako radi ponašajo s svojo demokracijo.

Pribitek na vozne listke

Tiskovni urad vladnega generalnega komisarja sporoča:

Z ministrskim odlokom z dne 7. decembra 1954, objavljenim v Italijanskem uradnem listu št. 299, so bile določene nedelje, ko morajo državne železnice in javna prevozna podjetja pobirati na vozne listke pribitek v smislu zakona št. 1042 z dne 3. novembra 1954.

Te nedelje so: 9. in 30. januar, 13. in 27. februar, 13. marec, 24. april, 8. in 22. maj, 26. junij, 31. julij, 21. avgust, 25. september in 8. december 1955.

Istočasno je sporočeno, da je bila zaupana blagajniška služba za zimsko pomoč akcije 1954-55 zavodu «Banca Commerciale Italiana».

Lahko rečejo, kar hočejo...

... lahko delajo, kar hočejo: nalivnega peresa **BERNUM** ne zna nihče posnemati. **BERNUM** je izredno nalivno pero za vse sloje. 25% popusta delavcem in uradnikom. Cena 1.000 lir z jamstvom pri **PAPIRNICI IN TISKARNI**
U. Bernardi, Trst, Ul. Mazzini 44

HUDE POSLEDICE NARAŠČAJOČE GOSPODARSKE KRIZE

V Tržaški konopljarni 111 odpustov tovarno Kozmann pa bodo zaprli

Zaradi tega ostane v tej tovarni 100 delavcev in nameščencev brez dela

Včeraj so se na uradu za delo sestali predstavniki delavcev in ravnateljstva Tržaške konopljarne ter ponovno razpravljali o nameravanih 130 odpustih. Podjetje je hotelo odpustiti delavke in delavce že pred božičnimi prazniki, nato pa je pristalo na predlog urada za delo, da bodo prej počakali na odgovor ministra za delo Vigorellija, na katerega so se obrnili, da bi posredoval. Kot je namreč znano, je podjetje trdilo, da je v hudi krizi, ki je ne bi moglo prebroditi brez državne pomoči.

Minister za delo pa je proti vsem pričakovanjem odgovoril, naj rešijo spor tu na kraju samem, s čimer je bila zapečatena usoda delavk in delavcev. Zaradi tega negativnega odgovora je podjetje sklenilo, da odpove danes delo 111 delavkam in delavcem, ki bodo po odpovednem roku šestih dni postavljeni na cesto. Ravnateljstvo podjetja je pri tem tudi izjavilo, da mu primanjkuje surovin, to je jute, ki si je do prihodnje letine, to je do avgusta, ne bo moglo nabaviti. Po trditvah ravnateljstva ostane samo še ena možnost, da se preprečijo odpusti: juto bi morali dobaviti podjetju iz državnih zalog ustanove ARAR in sicer po nabavni ceni, ki jo je plačala zanjo država. Vse pa kaže, da to ne bo mogoče in da bo zato 111 novih delavk in delavcev pomnožilo že tako veliko brezposelnih.

Na skupščini delničarjev podjetja Kozmann pa so sklenili, da bodo v ponedeljek zaprli tovarno. S tem ukrepom bo ostalo brez zaposlitve okrog 100 delavcev in nameščencev tega podjetja. Gre za zelo resen ukrep, zaradi česar bi morale oblasti posredovati, da se ne izvede, saj pomeni tudi veliko škodo za tržaško gospodarstvo sploh.

Motor jo je podrl

Okoli 7. ure je 29-letni Josip Sosič od Sv. M.M. Sp. med vožnjo s svojim motornim trokolesom v višini Ulice Rafinerie D'Annunziovega drevoreda tričil v 40-letno delavko Marijo Dalleaste vd. Rusich isto tako od Sv. M.M. Sp., ki je hotela tedaj prekoračiti cesto.

Ženska je zaradi sunka padla na tla in ker se je poškodovala, se je morala z rešilnim avtom zateči v bolnišnico, kjer so jo zaradi rane na čelu levi piščali, ter verjetnih notranjih poškodb pridržali s prognozo okrevanja v 10 ali dneh na I. kirurškem oddelku.

Brezvesten šofer

Komaj je 24-letna Olga Božič por. Miloš iz Nabrežine-kamnolom v višini «Upima» na Korzu stopila s pločnika, jo je z avtom zadel neznan šofer, ki je vožnjo nadaljeval, ne da bi ji priskočil na pomoč.

Miloševa se je sama zatekla v bolnišnico, kjer so ji zdravniki izprali majhno prasko s podplutbo na desni roki in jo nato odslovili s prognozo okrevanja v 3 dneh.

SPREMENJENA DOSEDANJA UPRAVA DELAVSKIH ZADRUG

Namesto imenovanja upraviteljev naj se skličejo skupščine članov DZ

Imenovanje začasnega upravnega odbora Delavskih zadrug je v nasprotju z zahtevami članstva, da si sami izvolijo svoje upravitelje

Generalni vladni komisar dr. Palamara je z odlokom, ki ga je podpisal pretekli petek spremenil dosedanjo upravo Delavskih zadrug. Odlok dr. Palamare se sklicuje na ukaz ZVU št. 146 od 18. decembra 1953, ki je stopil v veljavo 31. decembra 1953. Ta ukaz je določal ustanovitev začasnega upravnega odbora za Delavske zadruge in hkrati ukinil conski upravni ukaz od 1947. leta, ki je ustanovil nadzorni odbor Delavskih zadrug. II. člen ukaza ZVU je predvideval, da predsednika začasnega upravnega odbora imenuje ravnatelj za civilne zadeve. Ostale štiri člena odbora pa imenujejo vsak po enega: pokrajinska uprava, občinska uprava, Banca Nazionale del Lavoro in konzorcij zadrug in vzajemnih posojilnic.

Na osnovi gornjega ukaza ZVU so bili včeraj z odlokom dr. Palamara imenovani: za predsednika dr. Dante Petrini, ki zastopa državno oblast, za člane odbora Duilio Magris, kot predstavnik pokrajine, Nereo Stopper, predstavnik občinske uprave, Bruno Ulessi, predstavnik Banca Nazionale del Lavoro in Oberdan Pierandrei, predstavnik konzorcija zadrug in vzajemnih posojilnic.

Imenovanje začasnega upravnega odbora na mesto dosedanjega nadzornega odbora pri Delavskih zadrugah predstavlja še en korak nazaj proti vrnitvi Delavskih zadrug svojim članom, ker daje oblast nad Delavskimi zadrugami državni oblasti, krajevnim ustanovam in banki, ki so za časa fašističnega režima vložili nekaj kapitala v Delavske zadruge. Generalni vladni komisar dr. Palamara je bil po svojem prihodu v Trst večkrat obveščen o stanju v Delavskih zadrugah in o željah članov, ki že vsa povojna leta zahtevajo sklicanje skupščin za volitev upravnega odbora. Kljub temu se je sedanji komisar odločil za «začasno» upravo, ki pa ima po sestavu odbora bolj trajen značaj, ker so v njem zastopane osebe zainteresiranih ustanov, ki so bile vedno proti volitvam upravnega odbora. Te ustanove, razen konzorcija zadrug in vzajemnih posojilnic, so izkoristile fašistično sovražno politiko proti Delavskim zadrugam in v določenem trenutku vložile v to zadružno ustanovo nekaj kapitala, «da so jo rešile konkurza». Dejansko pa je bil fašistični režim, ki je na vse načine obremenjeval Delavske zadruge samo zato, da bi jih finančno uničil in tako vsilil v to delavsko organizacijo ustanove, ki so bile pod njegovem popolnim nadzorstvom. In prav te ustanove, ki so danes v rokah demokristjanov, so prišle ponovno trdno na oblast Delavskih zadrug.

Vladnemu komisarju je gotovo znano, da statut Delavskih zadrug, ki je bil 1946. leta ponovno uveljavljen, določa, da je treba Delavskim zadrugam vrniti naravno upravo članov in ne komisarje in podobne čuvarje, ki so jih začeli postavljati fašisti 1926. leta. Člani Delavskih zadrug so edini resnični gospodarji te ustanove in imajo zato pravico, da jo sami upravljajo. Zato bi bila naloga dr. Palamare, da vzpostavi red pri Delavskih zadrugah in da izda odlok za sklicanje članskih skupščin in za izvolitev upravnega sveta.

IZPRED PRIZIVNEGA SODIŠČA

Oproščen obtožbe goljufije ker jo je storil v stiski

Zaradi prevare v škodo starinarja Carla Morsellija, katerega je 36-letni Francesco Palumbo iz Taranta, a stanujoč v Trstu, opeharil za 40.000 lir, ker mu je obljubil dobro kupčijo s starim železom, je sodišče oktobra lani obsodilo moža na 4 mesece in 15 dni zapora ter na 4.500 lir globe. Palumbo pa je proti obsodbi vložil priziv in se izgovarjal, da je bil prisiljen kršiti zakon, ker je tedaj živel v veliki revščini skupno z nosečo ženo in 10-mesečno hčerko. Sodišče je med razpravo ugotovilo, da Palumbove izjave odgovarjajo resnici in da je njegova hči tedaj stanovala pri sorodnikih, medtem ko sta morala obtoženec in njegova žena zaradi pomanjkanja denarja prenočevati na travnikih okoli Sv. Ivana. Prav zaradi tega je sodišče Palumba popolnoma oprostilo obtožbe.

Slikarska razstava v občinski galeriji

Občina obvešča, da je v občinski umetniški galeriji odprta osebna razstava dveh tržaških slikarjev, in sicer Carla Titza ter Sabina Colonija.

IZPRED KAZENSKEGA SODIŠČA

Zaradi nemoralnosti obsojena oče in hči

Za zaprtimi vrati je bila te dni razprava proti 51-letnemu Antonu Brajkoviču, ki je pred leti stanoval v Ul. Panebianco 14, in njegovi 33-letni hčeri Albini, stanujoči v begunskem prenočišču v Ul. Castaldi. Oba sta bila odsotna, kajti prvi se je baje preselil na Reko. Albino Brajkovičevo por. Daghini so obtožili prevare v škodo tukajšnjega vojaškega distrikta, ker je z izgovorom, da nima nobenih vesti od moža Giuseppa, doma iz Genove, ki je bil v Trstu kot vojak in katerega so nacisti odpeljali v koncentracijsko taborišče, prejela skupno 43.974 lir podpore za dobo od 1.8.1946 do 30.11.1949, čeprav se je mož vrnil v Italijo že 1945. leta. Nadalje so žensko obtožili, da je s tremi pričami napravila notarski akt, s katerim je hotela potrditi, da nima nobenih vesti od moža, dasiravno ni to odgovarjalo resnici.

Končno so njo in njenega očeta obtožili pohujšanja mladoletnice, ker sta se nemoralno obnašala in tudi občevala v prisotnosti Albinine 5-letne hčere Rite.

Sodišče je Brajkoviča obsodilo na leto dni zapora ter mu kazen pogojno pomilostilo, medtem ko je Albino obsodilo na 3 leta zapora in na 48.000 lir globe. Obtožba zaradi lažnega notarskega akta pa je zaradi aplikacije amnestije odpadla.

NOVI ODLOKI VLADNEGA GENERALNEGA KOMISARJA DR. PALAMARE

Po cesti Trst-Devin dovoljena zopet vožnja z neomejeno brzino

Tiskovni urad vladnega generalnega komisarja sporoča:

Vladni generalni komisar dr. Palamara je izdal sledeče odloke, ki bodo objavljeni v celotnem besedilu v Uradnem vestniku, kateri bo izšel 11. t. m. in ki bodo stopili v veljavo na dan svoje objave — z izjemo izrecno navedenih primerov:

odlok št. 120, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje, z učinkom od 16.12.1954, zakon št. 1150 z dne 10.11.1954 (uvedba takse na upravno koncesijo od radijskih abonmajev);

odlok št. 121, s katerim se razveljavi ukaz ZVU št. 56 z dne 11.6.1954, ki je omejeval brzino pri vožnji motornih vozil na cesti od Trsta do Devina in s katerim se znova uveljavljajo na Tržaškem ozemlju predpisi o dopustni brzini, ki jih vsebuje k. o. št. 1740 z dne 8.12.1933;

odlok št. 122, s katerim se rategnejo na Tržaško ozemlje čl. 27, 1. odst. n. z. o. št. 82 z dne 1.3.1945 in členi 1 do 7 zakona št. 625 z dne 31.7.1954, ki se tičejo talasografičnih institutov v Messini, Tarantu in Trstu ter njihovega novega ustroja;

odlok št. 123, s katerim se izrečejo dela za povečanje čuvajske hiše in priključene zgradbe na točki km 126 - 330 železniške proge Mestre Bivio Galleria za nujna in neodložljiva;

odlok št. 124, s katerim se raztegnejo na Tržaško ozemlje vsi ministrski odloki, priobčeni v rednih dopolnilih Uradnega lista št. 97 z dne 28.4.1953 in št. 227 z dne 3.10.1953, kateri vsebujejo predpise za izvajanje nekaterih carinskih olajšav;

odlok št. 125, ki proglaša dela, potrebna za zgraditev nove kuhinje za občinsko podporno ustanovo v zavodu v Trstu, za občekoristna, nujna in neodložljiva;

odlok št. 1-1955, po katerem veljajo z dnem njihove objave na Tržaškem ozemlju vsi predpisi, ki se objavijo v biltenih italijanskih državnih železnic;

odlok št. 2, s katerim se raztegnejo na Tržaško ozemlje v odloku samem navedeni predpisi zakona glede dajanja predujmov v denarju splošno važnim industrijskim podjetjem, ki so upniki države, glede rekvizicij in zaplemb valute, glede zapadlih dolgov državnih uprav in glede ureditve pogodb iz časa vojne in povrnitve prispevkov;

odlok št. 3, s katerim se razveljavi ukaz ZVU št. 119 z dne 2.10.1953, ki je vseboval spremembe zakonika o cestah v pogledu telesnih in nravnih pogojev šoferjev motornih vozil; in s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje zakon št. 243 z dne 18.2.1953;

odlok št. 4, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje m. o. z dne 22.7.1954, objavljen v Uradnem listu št. 221 z dne 25.9.1954 (dovoljenja začasnega uvoza);

odlok št. 5, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje, z učinkom od 18.8.1954, m. o. z dne 7.6.1954, objavljen v Uradnem listu št. 175 z dne 3.8.1954 (predpisi za carine prost uvoz dateljnov, namenjenih za destilacijo);

odlok št. 6, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje, z učinkom od 19.11.1954, zakon št. 1107 z dne 22.11.1954 (izenačenje rezidenčne pristojbine za podeželske lekarne);

odlok št. 7, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje, z učinkom od 4. t. m., m. o. z dne 15.10.1954, objavljen v Uradnem listu št. 291 z dne 20.12.1954 (letna količina preje iz mohairjeve dlake in alpake, katere uvoz bo prost carine);

odlok št. 8, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje m. o. z dne 16.9.1954, objavljen v Uradnem listu št. 290 z dne 18.12.1954 (način plačevanja pristojbin za nižje in višje srednje šole, učiteljišča in tehnične srednje šole);

odlok št. 9, ki proglaša dela za obnovo hotela «Albergo Posta» na Trgu Oberdan št. 1 v Trstu za občekoristna v smislu zakona;

odlok št. 10, s katerim se raztegneta na Tržaško ozemlje, z učinkom od 29.8.1954, m. o. z dne 23.3.1954 in m. o. z dne 9.4.1954, objavljena v Uradnem listu št. 185 z dne 14.8.1954 (carinska prostost za nekatere proizvode, določene za flotacijo piritovih rudnin);

odlok št. 11, s katerim se spremenijo nekateri predpisi, navedeni v čl. III splošnega ukaza ZVU št. 3 z dne 3.7.1945, ki zadevajo izdajanje potrdil in zaznambe rasnega značaja, ki so vpisane v registrih za civilni stalež in v seznamih prebivalstva;

odlok št. 12, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje zakon št. 79 z dne 20.3.1954 (razširitev ugodnosti po enotnem zak. besedilu št. 1165 z dne 28.4.1938 na ustanovo «Istituto Nazionale Case ai Maestri»);

odlok št. 13, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje, z učinkom od 1. t. m., m. o. z dne 9.12.1954, objavljen v Uradnem listu št. 293 z dne 22.12.1954 (Posebna določila za enkratni predpis dohodarine za leto 1955 za nekatere vrste dohodkov);

odlok št. 14, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje, z učinkom od 9.10.1954, m. o. z dne 8.7.1954, objavljen v Uradnem listu št. 220 z dne 24.9.1954 (Podaljšanje veljavnosti dovoljenj začasnega uvoza);

odlok št. 15, s katerim se raztegne na Tržaško ozemlje, z učinkom od 5. t. m., zakon št. 1168 z dne 22.11.1954 (nova dovoljenja za začasen uvoz in izvoz.

OD VČERAJ DO DANES

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 8. januarja 1955 se je v Trstu rodilo 8 otrok, umrlo je 12 oseb, poroke pa so bile 3.

POROČILI SO SE: modelist Giovanni Lulli in uradnica Celestina Motta, uradnik Davide Balbi in gospodinja Antonia Azzara, študent Luciano Renzulli in študentka Paola Presti.

UMRLI SO: 64-letni Guido Fait, 64-letna Ljudmila Pertot por. Čok, 80-letni Ludvik Jančič, 42-letni Alfredo Bianchedi, 76-letna Xenia Kosbur por. Svinicichkj, 76-letna Anna Cucaz vd. Bartoli, 53-letni Paolo Anderwald, 72-letni Alberto Altomonte, 53-letni Rocco Colopietro, 78-letni Pietro Malossi, 76-letna Anna de Tevini por. Pasini, Maria Rodella, stara 11 ur.

GIBANJE LADIJ V PRISTANISCU

Včeraj so bile v tržaškem pristanišču sledeče ladje: E. Rozzo (it.), Casale (it.), Mura (jug.), Loredan (it.), Cosani (gr.), Campidoglio (it.), Chioggia (it.), Aristodimos (gr.), Starecres (br.), S. River (li.), Gorenjska (jug.), Rio Belen (ar.), Apsirto (it.), Ariella (it.), Santa Rita (it.), Ganges Maru (jap.), Dromit (izr.), Lussino (it.), S. Giorgio (it.), Noradind (it.), P. Fassio (it.), Verax (it.), S. Giorgio (it.), Castore (it.) in L. Pasteur (it.).

Danes bodo odplule sledeče ladje:
Castore, S. River, Exporter, Ariella, C. Casale; jutri pa: F. Fassio, Lykes, G. Fassio.

Danes bodo pripluje sledeče ladje:
Giacomo Fassio, Exporter, William Lykes, Irma, Seaman, Otranto, Christina, British Warrior, Pomezia, Maria Pompei, Calix, Teresa Capano, Persia in G. Borsi.

VREME VCERAJ

Najvišja temperatura 11,5, najnižja 8,4, ob 17. uri 10. Zračni tlak 1003,4 v porastu. Veter vzhodnik 9 km na uro, vlaga 88 odst., padavine 15,9 mm, nebo pooblačeno, morje skoraj mirno, temperatura morja 9,3.

LOTERIJA

BARI	60	57	7	30	28
CAGLIARI	20	87	66	67	84
FIRENZE	75	6	77	76	71
GENOVA	11	74	17	20	80
MILANO	31	85	10	8	12
NAPOLI	45	86	8	15	51
PALERMO	71	43	55	31	83
ROMA	22	8	30	15	86
TORINO	8	83	44	89	40
VENEZIA	60	71	81	12	54

NOCNA SLUŽBA LEKARN

Benussi, Ul. Cavana 11; Rdeči križ, Ul. Settefontane 39; Picciola, Ul. Oriani 2; Pizzul Cignola, Korzo Italija 14; Ravasini, Trg Libertà 6; Alla Salute, Ul. Giulia 1; Vernari, Trg Valmaura 10.

NEDELJSKA SLUŽBA LEKARN

Biasoletto, Ul. Roma 16; Davanzo, Ul. Bernini 4; Godina Enea, Ul. Ginnastica 6; Al Lloyd, Ul. Orologio 6; Alla Madonna del Mare, Largo Piave 6; Millo, Ul. Bonarrotti 11; Sponza, Ul. Montorsino 9 (Rojan).

GOSTILNA IN ZALOGA VINA
MAKS HROBAT
FERNETIČI
se priporoča z najboljšimi vini, vipavskim teranom ter domačim pršutom

ZAHVALA

Toplo se zahvaljujemo vsem dem. organizacijam in vsem onim, ki so na kakršen koli način pomagali in sočustvovali z nami ter spremili naso drago mamo

ANTONIJO TOMASICH

k zadnjemu počitku.

Hčerka Nives
družini Tomasich in Vidali.

ELIO VITTORINI

Iz "Pogovorov na Siciliji,,

(ODLOMEK)

Padal je dež, na pomolu pomorske postaje je čakal majhen vlak, s katerim sem se imel odpeljati; ko se je vsa množica Sicilijancev usula s prevozne ladje, jih je nekaj odšlo v dežju čez trg z zavihanim ovratnikom in z rokami v žepu; nekaj jih je ostalo, z ženami, vrečami in jerbasi kakor prej na krovu ladje; obstali so negibno pod streho.

Vlak je čakal, da mu priklopijo vagone, ki so jih prepeljali na ladji čez morje, in to je trajalo dolgo; znašel sem se zraven malega Sicilijanca z drobno ženo, ki je spet sedela na vreči pri njegovih nogah.

Tokrat se mi je nasmehnil, ko me je zagledal, in vendar je bil še zmeraj ves obupan, ko je tako stal z rokami v žepu na mrazu in vetru, ampak njegove ustnice so se smehljale pod mehkim robom čepice, ki mu je zakrival polovico obraza.

«V Ameriki imam več bratrancev,» je rekel. «Strice in več bratrancev...»

«A, tako?» sem rekel. «Pa kje so? V New Yorku ali v Argentiniji?»

«Ne vem,» je odgovoril. «Mogoče so v New Yorku, mogoče v Argentiniji. Na vsak način so v Ameriki.»

Tako je povedal in še dodal: «Iz katerega kraja ste?»

«Jaz?» sem rekel. «Rojen sem v Sirakuzi...»

On pa je rekel: «Ne, ne, iz katerega kraja v Ameriki?»

«Iz... iz New Yorka,» sem rekel.

Za trenutek sva oba umolknila, gledal sem ga in mislil na laž, ki sem jo izgovoril, in tudi on me je gledal, globoko izpod roba svoje čepice.

Potem me je skoraj nežno vprašal:

«Kako gre v New Yorku? Dobro?»

«Ne obogatiš kar tako,» sem odgovoril.

«Kaj zato?» je rekel. «Saj se človek dobro počuti tudi brez bogastva... Mogoče še boljše...»

«Kdo ve!» sem rekel. «Tudi tam je brezposelnost.»

«In kaj zato, če je brezposelnost?» je rekel. «Ni zmeraj brezposelnost najhujša... To ne... Jaz nisem brezposeln.»

Pokazal je na druge majhne Sicilijance, ki so stali okoli.

«Nobeden izmed nas ni brezposeln. Vsi delamo... V nasadih delamo.»

Prenehal je, spremenil glas in še rekel: «Kaj ste se vrnili, ker ste brezposelni?»

«Ne,» sem rekel. «Vrnil sem se samo za nekaj dni.»

«No,» je rekel. «In zjutraj zajtrkujete. Pravi Sicilijanec zjutraj nikoli ne je».

In je še vprašal: «Ali zjutraj v Ameriki vsi jedo?»

Lahko bi mu rekel, da ne, tudi jaz zjutraj po navadi nisem jedel, in marsikoga sem poznal, ki sploh ni jedel več kakor enkrat na dan, povedal bi mu bil lahko, da se take stvari dogajajo povsod po svetu in še drugo, vendar mu nisem mogel o Ameriki slabo govoriti, ker nisem bil tam, in navsezadnje sploh ni šlo za Ameriko ali za kaj resničnega ali oprijemljivega, šlo je za to, kako si je predstavljal nebesa na zemlji. Zato nisem mogel reči, da v Ameriki ne zajtrkujejo; to ne bi bilo prav.

«Mislim, da jedo,» sem odgovoril. «Tako ali tako...».

«In opoldne?» je vprašal takrat. «Ali opoldne v Ameriki vsi kosijo?»

«Mislim, da kosijo,» sem rekel. «Tako ali tako...»

«In zvečer?» je vprašal. «Ali zvečer v Ameriki vsi večerjajo?»

«Mislim, da večerjajo,» sem rekel. «Dobro ali slabo...»

«Jedo kruh?» je rekel. «Kruh in sir? Kruh in zelenjavo? Kruh in meso?»

V glasu, ko mi je to govoril, je bilo čutiti upanje in nisem mogel zanikati.

«Seveda,» sem mu rekel. «Jedo kruh in tudi druge stvari.»

In mali Sicilijanec je umolknil poln upanja, potem je pogledal svojo drobno ženo, ki je nepremično sedela pred njim na vreči, vase zaprta in temna v obraz, in postal je ves obupan in, kakor prej na krovu ladje, se je obupano sklonil, potegnil za vrvico pri jerbasu, in prinesel na dan pomarančo, in ves obupan jo je čepe ponudil svoji ženi, in ko ga je brez besed zavrnila, se je obupano zdrznil s pomarančo v roki, jo začel lupiti zase, in jo goltal, kakor če bi požiral kletvine.

«Pri nas jih jemo v solati,» sem rekel.

«V Ameriki?» je vprašal Sicilijanec.

«Ne,» sem rekel. «Tukaj pri nas.»

«Tukaj pri nas?» je vprašal. «V solati, z oljem?»

«Z oljem,» sem mu rekel. «In s strokom česna, in soljo...»

(Nadaljevanje na 5. strani)

IZŠLI SO

Po presledku dveh let smo zopet prejeli novo številko Razgledov. V teh dneh bo že tudi v prodaji v vseh večjih kioskih in knjigarnah. Priporočamo, da si jo nabavite.

O DELU NEKATERIH NAŠIH PROSVETNIH DRUŠTEV

V Nabrežini in Lonjerju delujeta predvsem pevska zbora

Pred tednom sta nam v kratkih besedah povedala nekaj o delu v prosvetnih društvih na Opčinah in v Barkovljah tovariša dr. Daneu in Riko Pertot. Za danes smo se obrnili na tov. Slavka Pertota in Tončko Cokovo, da bi nas seznanila z življenjem v društvih v Nabrežini in Lonjerju. To sta dva kraja, ki jih lahko imenujemo podeželje, čeprav je Lonjer ne le upravno v tržaški občini, temveč je tudi res, da je Lonjer pred samimi vrati pravega mesta. Prav tako pa je tudi res Lonjer celo bolj kot kateri oddaljenejši kraj ohranil značaj naše prave primorske vasi

Tov. Slavko Pertot je o društvu «Igo Gruden» v Nabrežini povedal tole:

Če se ozremo na delo našega društva v zadnjem letu, tedaj ne bi smeli biti v primeri z delom v prejšnjih letih malodušni. Ni bilo kakega posebnega napredka, vendar pa tudi o nazadovanju ne smemo govoriti. Splošen vtis je, da vendar napredujemo, čeprav nekoliko prepočasi.

Predvsem je škoda, da pri nas deluje le pevski zbor. Toda z zborom smo pa vendar lahko zadovoljni. Prof. Boštjančiču je uspelo z našimi pevci ustvariti tako glasbeno telo, ki sme nastopiti tudi pred zahtevnejšim občinstvom. V preteklem letu smo večkrat nastopili na raznih javnih prireditvah, bodisi da smo samo sodelovali bodisi da smo imeli lastno prireditev. Pri tem bi zlasti omenil, da smo na predvečer tabora na Ostrožnem nastopili s samostojnim koncertom v Žalcu v Savinjski dolini. Nastopili pa smo tudi na Prešernovi proslavi v Avditoriju, na Opčinah za mladinski teden, v Križu pri otvoritvi novega kulturnega doma, pa tudi v Sežani na Kosovelovi proslavi, v Orleku itd. Seveda pa smo imeli tudi doma koncert.

Naš zbor šteje okrog 40 članov. Kar pa nas navdaja s posebnim zadovoljstvom, je to, da je v našem zboru mnogo mladine, pravzaprav je mladina v večini. V tem mesecu bomo priredili v Nabrežini koncert, na katerem bo

Pevski zbor društva «Igo Gruden» iz Nabrežine.

poleg našega pevskega zbora nastopil še zbor iz Bazovice.

Če sem dejal, da je razveseljivo, da je v našem zboru mnogo mladine, pa s tem nikakor nočem reči, da je možnost delovanja in prosvetnega izživljanja pri nas s tem že izčrpana. Zlasti mladina bi lahko še na kakem drugem področju pokazala svojo delavnost. Sicer se sedaj spet nekaj govori o poživitvi dramskega odseka. Mogoče je celo že izbrano kako delo, vendar bi o tem ne hotel še ničesar reči, dokler ne bo pred nami kaj bolj «otipljivega». Lahko pa rečem, da se pri nas vendar premalo pozna, da imamo že lepo število dijakov, ki bi lahko pri prosvetnem delu mnogo pomagali. Seveda tudi z zelo skromno pomočjo učiteljstva ne moremo biti zadovoljni. Tudi je še vedno premalo povezave med ljudmi in ni prave ljubezni za društvo, čeprav bi človek to pričakoval glede na to, da imamo pri nas kar lepe in dobre društvene prostore.

Vendar upamo v izboljšanje prav zaradi mladine, ki jo imamo v naših vrstah precej. Povedati je pa tudi treba, da je pri nas podružnica Glasbene šole tržaške Glasbene Matice. Šola ima 12 učencev, ki jih prihaja poučevat tov. Oskar Kjuder.

V tem trenutku še nimamo posebnih načrtov in tudi kakih neizpolnjivih obljub ne bi hoteli delati. Gotovo pa je, da se bomo potrudili, da bomo lahko ob letu mnogokaj povedali o našem plodnem društvenem delu.

O prosvetnem društvu Lonjer-Katinara pa je tov. Tončka Cokova navedla sledeče:

Pri nas delo ni prav lahko. Kakih posebnih društvenih prostorov nimamo. Imamo sicer prostor, kjer se lahko pevski zbor vadi, nimamo pa prostora, kjer bi lahko nastopala naša dramska družina. Zato je tudi delovanje našega društva osredotočeno na pevski zbor. Naš zbor je imel v prejšnjem letu nekaj nastopov, n. pr. na Prešernovi proslavi in v radiu. Želeti bi pa bilo, la bi se nekoliko razširil.

Naša dramska sekcija naštudira kako stvar in potem gostuje v drugih krajih, kjer imajo dvorane. Tudi letos so se naši igralci pripravljali s Petrovičevo komedijo «Ploha». Toda kot se rado sgodi pri takih majhnih dramskih družinah, da lahko kaka majhna stvar vse prekine, se je zgodilo tudi pri nas. Dovolj, da en sam igralec iz kateregakoli vzroka odpade, in že načeto delo se mora prekiniti.

Pri nas v Lonjerju ni primernega prostora za nastopanje, pač pa je možno prirediti predstave na prostem. In zelo bi želeli, da bi tudi pri nas kdaj poleti nastopilo gledališče na prostem, čeprav vemo, da nam tudi v mesto ni daleč.

Imamo tudi knjižnico, s katero pa se ne moremo posebno pohvaliti. V njej namreč manjka novejših knjig in tako se je ljudje manj poslužujejo, ker so večinoma že vse prebrali.

Pred kratkim je naša mladina priredila šahovski turnir. Pričakujemo pri njej še kake pobude.

Za naprej še ne vem kaj reči. Sedaj se zbor že pripravlja za nastop na Prešernovi proslavi. Za drugo pa ne maram preveč govoriti, kajti vse prerado se dogaja, da se marsikaj sklene, pa se potem ne izvede.

Pevski zbor društva Lonjer - Katinara

"Mladost pred sodiščem" tudi v Tolminu

Delo holandskega dramatika Tiemayerja je napravilo že doslej kar zmagoslavno pot po vsej Sloveniji. Najprej so ga uprizarili Celjani, (ki so z njim nastopili tudi na gostovanju v Beogradu in v Ljubljani), nato smo ga videli v Trstu in skoraj istočasno so ga igrali že tudi v Ptuju. Potem so ga naštudirali v Kopru in sedaj smo zvedeli, da ga je uprizorilo tudi tolminsko gledališče.

Dramo je režiral Emil Frelih iz Ljubljane. Predstave so bile v Tolminu, gledališče pa je gostovalo tudi v Mostu na Soči in Kobaridu. Kako veliko zanimanje je vladalo za to dramo in kolikšen je bil njen uspeh, dokazuje okolnost, da je bila 400-sedežna dvorana v Tolminu ob vseh treh predstavah nabito polna in niso bili redki, ki so si dramo ogledali celo trikrat.

DROBEC IZ NAŠE DOMAČE NOVEJŠE ZGODOVINE

Pozabljena stoletnica

Pred nekaj meseci je minilo sto let od ustanovitve šole v Borštu

Pred nekaj meseci je čas dopolnil zadnjo ničlo in poteklo je tako sto let od ustanovitve prve slovenske šole v Borštu.

«Blizu poldrugo uro vzhodna vas od Trsta, poglavitnega mesta raznolikemu Primorju, razprostira se Breg, kojega je prištevati najlepšim krajem kraške Istre». Tako je leta 1883 napisal v šolsko kroniko učitelj Valentin Preložnik. V svoji kroniki nadaljuje: *«Breg pripada političnemu in sodnijskemu okraju Koprskemu ter občini Dolinskej in obsega po velikosti znatne vasi, oziroma podobčine: 1. Dolina (občina 970 preb) 2. Boljunec (770 preb) 3. Boršt (690 preb) 4. Ricmanje (750 preb) Stevilo stanovalcev, skoro izključljivo Slovencev, v tem kraju je blizu 3200. Že od nekdaj bil je, Breg, in to radi njegove lege in zemeljskih pridelkov. Lega njegova se imenuje zares lahko srečna, kajti v obližju pomorsko — kupčijskega mesta zamore prebivalstvo neprenehom z njim občevati ter vsakoršne pridelke po ugodnem načinu iztržiti. V to pripomorejo pripravna občina t. j. ceste in v bodoče celo železnica (ki je stekla leta 1887, op. SE) ... najvažnejši pridelek v bregu je sicer izborno in sloveče vino 'brežanka', ali tudi nekateri drugi pridelki bili bi lahko znameniti ... sploh veljajo tukaj besede slavnega našega Vodnika, ki pravi:*

Glej stvarnica vse ti ponudi, le jemat' od nje ne zamudi.»

V takih okolnostih je razumljivo, *«da narod napreduje»* Tako so v Bregu med prvimi v Istri začeli misliti na šolo. Začetek je bil v Dolini. *«najznatnejši vasi in sedežu župnijsko — dekanskem. Tam se je pričela javna trivijalna šola.»* Od tu se je širilo navdušenje po vsem Bregu. Tako so osnovali 'samostalno šolo' v Boljuncu leta 1847; čez štiri leta so se opogumili tudi Ricmanjci in 1851 tudi ustanovili podobno šolo. Tudi v Borštu so se zavedali važnosti take šole in so tako leta 1854 ustanovili svojo šolo. Iz podatkov, ki so se ohranili dobimo podrobnejši vpogled, *«kako se je razvijala šolska naobrazba na domačih tleh.»* Za boljši pregled bom upošteval že obstoječo razdelitev: I. Doba pred ustanovitvijo šole do leta 1854. II. Doba pomožne šole od leta 1854 do 17. novembra 1883. III. Doba redne šole od 17. nov. 1883 dalje;

I. Doba pred ustanavljanjem šole od leta 1854.

Pričetek šolskega dela v Borštu sega tja do leta 1827. Po pripovedovanju Antona Žerjala je učitelj V. Preležnik zapisal : *«Č. g. Simon Marec, po rodu iz Boršta, je poučeval otroke in deloma tudi odrasle, mladino, v branji in pisavi; predno se je podal na duhovniško službo. To je bilo okolo leta 1827, kar spričuje letnica neke mašne bukvice na kojo so se naročili po Marčevem nagovoru oni, ki so znali čitati...»* Nekateri so obiskovali tudi bazoviško in dolinsko šolo. Nekaj se jih je šolalo celo v Postojni. Od leta 1839 je za celih dvajset let plodovito deloval kaplan Luka Cadež. ki *«do poučevanja in sploh do ljudskega napredka moral imeti mnogo veselja.»* Marljivi kaplan je zbral okrog sebe večje število mladeničev in mož, katere *«je poučeval brezplačno čitanja in pisave v svoje stanovanji in sicer dobrim uspehom. Ker je število njegovih gojencev kmali naraslo je dobil na razpolago občinsko sobo v Zabrežcu, v bližnjej vasici (h. šT. 42)»* Ker pa je bila ta učilnica malo od rok, je občina kupila drugo stavbo, *«ki je v dotiku z duhovniškem stanovanjem.»* Solnik Cadež ni prejemal za svoj trud nikake plače; šele leta 1854 mu je bila *«od tamkajšnje duhovnije določena svota 50 gl.»* S tem je bila uradno priznana *«samostalna šola v Borštu in prvi učitelj takove šole je bil Luka Cadež. (+1859 — pokopan je na tamkajšnjem pokopališču)»* Iz njegove učilnice so prišli poznejši učeni možje *«tako n. pr. Dr. Ivan Nep. Glavina, potem gg. Luka Žerjal, profesor c. k. terezijanske akademije na Dunaji in Josip Kosmac, višji c. k. finančni uradnik v Trstu.»* Tako je med drugim zapisano v šolski kroniki.

II. Doba pomožne šole (od leta 1854 do 17. nov. 1883)

«Imenovanim škofijskim dekretom bila je tedaj ustanovljena samostalna šola v Borštu ter postala tako vrstnica svojim sosedinjam v Ricmanjih in Boljuncu. Izvrševala je naobraževalno delo z mladimi prestanki do 17. nov. 1883. Šolske oblastnije so jo imenovale tedaj 'pomožno šolo', ker do onega časa ni bilo še redno nameščenega učitelja.» V tej dobi so bili uslužbeni sledeči šolniki:

Cadež Luka	duhovnik	od	1839	do	1859
Vodir Martin	„	od	1859	do	1861
Volčič Jakob	„		1862		
Kočevar Bernard	„	do	1862	do	1865
Okoren Ivan	„	do	1866	do	1867
Leben Jakob	„	do	1867	do	1868
Pavli Alojzij	„		1869		
Sijanec Franc —	učitelj	od	1869	do	1872
Pavli Alojzij	duhovnik	od	1873	do	1884

Delavni Cadež je imel marljivega naslednika, nato pa je zašlo šolstvo na mrtev tir, vsaj v primeri s prejšnjim delovanjem. Šele leta 1869, ko je nastopil službo prvi svetni učitelj F. Sijanec, *«kojega je sprejela občina kot učitelja in organista z letno plačo 200 gl. in prostim stanovanjem»*, je šolsko življenje oživelo, *«ali plača ni bila gotovo razmeram in trudu nikakor primerna. Godilo se je gospodu Sijancu, kakor nekdanjih učiteljev, kateri so imeli dvomljivo srečo, da so jih plačevale občine; zlasti občutljiva je bila v takih slučajih nerednost v izplačevanju že tako pičlih dohodkov.»* Od takrat je preteklo lepo število let in vendar imajo šolniki še vedno nizke plače. Ni čuda, če je bil tudi tedanji učitelj Sijanec na prošnjo premeščen nekam na Štajersko. Sledil mu je izkušen šolnik A. Pavli, ki si je pridobil mnogo *«priznanja in pohvalnih dekretov. Podpisani (V. Preložnik) pa opomni samo toliko, da je našel kot naslednik ob svojem nastopu šolo v lepem redu.»*

III. Doba redne šole (od 17. nov. 1883 dalje)

«Vsled dekreta bil bi moral nastopiti (podpisani V. Preložnik) službo že prvega novembra, a zaradi istočasnega izpita učiteljske sposobnosti bil je zadržan ter došel na svoje mesto šele 17. novembra 1883. Tim dnevom mu je bila izročena šola po gg. Edvardu Lampe (nadžupanu in predsedniku kraj. šolsk. sveta) in Alojziju Bunc (nadučit. dolinskem). Pričela se je tako doba redne šole.» Od tega leta dalje imamo pisano šolsko kroniko po šolskih letih do šolskega leta 1908—1909. Navedel bom nekaj imen takratnih šolnikov: Valentin Preložnik, Cerkar Ivan, Breitschopf, Vinko Trobec, A. Bezeg, R. Gross, Anton Urbančič, Ludvik P. Bogatec, Stefanija Ceh-Kljun. (kot nadučitelj je tu služboval tudi pokojni Franc Venturini). Soloobveznost je trajala od šestega do štirinajstega leta. Od dvanajstega do štirinajstega leta so obiskovali nadaljevalni tečaj.

Naj dodam nekaj podatkov v številkah:

Leto	starost 6-12 l.	12-14 l.	skupaj
1883-84	81	24	105
1884-85	83	28	111
1885-86	90	27	117
1890-91	90	20	110
1895-96	—	—	112
1900-01	89	12	101
1905-06	111	25	136

Za boljšo predstavo bržanske' šolske kronike bom citiral nekaj važnejših dogodkov: *«Med važnimi dogodki v tem kraju tekom šolskega leta..*

..85-86 je opomniti, da se je pričelo graditi železniško progo Trst — Herpelje dne 19. okt. 1885 ter da se je pojavila kolera v bližnjej vasi Ricmanje s precejšnjo močjo v dan 23. julija 1886.

... 86-87 sme se prištevati otvorjenje prometa na novi železniški progi.

..88-89 je omeniti, da so županovali v tej najnovejšej dobi Luka Glavina št. 27, Anton Petaros št. 89 (oba iz Boršta) in Jože Kosmač št. 3 (v Zabrežcu).

... 89-90 sme se šteti ustanovljenje c. k. pošte in hranilnice obenem dne 15. okt. 1889.

..92-93 Omeniti mi je, da sem našel otroke zelo razposajene in neposlušne, a to morda ni iz vzroka, da bi jih bili učitelji zanemarjali, ne, ampak kriva je temu nemarnost starišev in vsakovrstni Tržačani, ki le sem dohajajo.

...98-99 dne 11. sept. preširnila je vso širni Avstrijo žalostna novica, da je naša blaga vladarica Elizabeta umorjena v mestu 'Genf' v Švici. Umoril jo je neki anarhist, italijanski podanik (Lucheni).

...1905-06 Po prejšnjem delovanju g. Urbančiča je bila dosedanja enorazrednica z odlokom c. k. šolskega sveta 14. 10. 1905 razširjena v dvorazrednico.

Iz šolske kronike je tudi razvidno, da je bila tedanja umrljivost otrok mnogo višja od današnje. SE

PREJELI SMO:

«Proteus», ilustriran časopis za poljudno prirodoznanstvo. Izdaja Prirodoslovno društvo v Ljubljani. Urednik dr. Lavo Čermelj. Celoletna naročnina za inozemstvo 300 din. Naroča se pri upravi: Ljubljana, Novi trg. št. 4-III. — Prejeli smo prvih pet številk letnika 1954-55. Iz vsebine: L: Čermelj: O podzemskem toku Timava. Isti: Kako je zgrajena vodikova bomba. Franc Kos: Carl Cori in raziskovanje Jadrana. — Štev. 4-5 vsebuje tudi astronomsko prilogo, ki jo je sestavil univ. prof. dr. Fran Dominko za leto 1955.

* * *

Narodna in študijska knjižnica v Trstu je v zadnjem času prejela sledeče knjige:

1. **Metod Turnšek: OD MORJA DO TRIGLAVA** - II. knjiga.
2. **H. Spekonja: ROD ZA MEJO.** (1954).
3. **Slovenska marijanska lirika.** Trst 1954.
5. **Rino Alessi: TRIESTE VIVA.** Fatti - Uomini - Pensieri, Roma (1954).
6. **Il confine orientale d'Italia.** Trieste 1954.
7. **Giuseppe Martinello: CANTI E PAESAGGI DELLA MIA TERRA.** Trieste 1954.
8. **Gianni Pinguentini: DIZIONARIO STORICO, ETIMOLOGICO, FRASEOLOGICO DEL DIALETTO TRIESTINO.** Trieste 1954.
9. **Livio Ragusin Righi: LO AVVENIRE DEL PORTO DI TRIESTE.** Trieste 1954.
10. **Ruggero Serra: LUCI ED OMBRE NELL'ECONOMIA TRIESTINA.** Trieste 1954.
11. **Franjo Trogrančić: STORIA DELLA LETTERATURA RAGUSEO-CROATA** (XV. secolo). Firenze.
12. **Cankar: ZBRANI SPISI**, 21. zvezek. Maribor 1954.

LETOŠNJE KNJIGE PREŠERNOVE DRUŽBE

Skupaj z Jadranskim koledarjem smo nedavno imeli na našem knjižnem trgu še štiri knjige Prešernove družbe. (Škoda, da so knjige s koledarjem prekmalu pošle in je vrsta ljudi ostala brez njih.) Medtem ko bomo o koledarju še pisali, bomo danes posvetili nekaj besed ostalim štirim knjigam.

Preden bi označili Bevkovo povest «Tuja kri» kot najbomembnejši pripovedni tekst letošnje zbirke, bi rekli samo nekaj besed. V literarni teoriji označujejo kot ljudsko povest pripovedni spis, napisan preprosto, razumljivo, s tako snovjo, ki pritegne tudi manj zahtevne bralce, pa vendar tako, da ustreza vsem načelom umetniškega oblikovanja pisane besede. In vsem tem zahtevam ustreza najnovejše delo Franceta Bevka, povest «Tuja kri». Bevkova povest je prava ljudska povest, ki ima vse, kar od nje zahtevamo: napisana je tako, da je vsakomur razumljiva, preprosto in jasno. Snov je taka, da je blizu našemu človeku: italijanska okupacija Primorske v zadnjih letih pred vojno in med njo, to je okvir, v katerem je pisatelj razpletel svojo zgodbo, ljubezensko zgodbo slovenskega dekleta z italijanskim priseljencem in borbo naših ljudi proti okupatorjem. Bevkovo pripovedovanje je vseskozi razgibano, sem in tja tudi napeto, brez nepotrebnega filozofiranja, brez nepotrebnih opisovanj, včasih celo preskopo. Tudi zgradba povesti je enostavna. Pisatelj se vseskozi drži osrednje zamisli in plete zgodbo v zaporedju, poglavje za poglavjem. Jezik je lep, malce pobarvan z lokalizmi. Torej kot zahteva ljudska povest.

Seveda bi morda nevedli tudi nekatere slabosti. Pisatelj ne rešuje toliko problema odnosa kmečkega dekleta do tuje krvi, do priseljenega tujca. Tudi značaj dekleta včasih ni povsem izdelan. Zato se tudi osrednji konflikt ne razvije toliko iz dekletove zavesti, temveč raste bolj iz njenega občutka pravilnosti ravnanja. Toda idejno je povest čista in jasna, kot so bili čisti in jasni primorski ljudje v cerkljanskih ali tolminskih hribih v času vladanja tujcev in v času osvobodilnega boja. Zato je prav gotovo Prešernova družba imela srečno roko, ko je izbrala prav to Bevkovo delo, saj ga bodo med vsemi knjigami letošnje zbirke vsi naši ljudje gotovo najrajši brali.

Drugo pripovedno delo je roman norveškega pisatelja *Olava Duuna*, *«Hoja skozi temo»*. Ta roman obravnava življenje dveh zakoncev Torberga Björnholta in njegove žene Arne. Toda pisatelj se je poslužil svojevrstnega načina pripovedovanja. Zgodbo začenja s smrtjo Arne, ki jo najdejo mrtvo v gozdu. Osumijo moža, toda zaradi pomanjkanja dokazov je oproščen. Vendar ostane nad njim še vedno sum, ki ga spremeni v vase zaprtega samotarja. Tedaj se vrne domov sin mornar. Nikakor se ne more zadovoljiti s to rešitvijo. Vztrajno začne raziskovati in ugotavljati, kdo bi bil morilec njegove matere. In ko poizveduje pri znancih in prijateljih in tistih, ki so bili materi blizu, ugotovi, da je do materine smrti prišlo zaradi nesreče. Toda ta je vendar imela globlje ozadje. In pri raziskovanju tega se sinu razkrije preteklo življenje matere in očeta, njuni medsebojni odnosi in njuna usoda, ki jo zaključi najprej nenadna smrt matere. Ko pa je ugotovljena očetova nedolžnost, pa še njegova nenadna in prav tako skrivnostna smrt.

Pisatelj Olav Duun velja med norveškimi književniki kot eden najbolj ljudskih pisateljev. In tudi roman «Hoja skozi temo» je neke vrste ljudska povest. Toda kolikšna razlika med Bevkovo Tujo krvjo in to knjigo! Pri Bevku naši narodnostni in družbeni problemi; vseskozi toplo pisanje, polno čustvenosti. Pri Olavu Duunu pa hladno, skoraj racionalistično pisanje, brez epske širine, polno mračnosti, ki nam je ne razvedri niti konec knjige, pisanje, zelo podobno starim nordijskim sagam. Skoraj bi rekli, da je to preveč hladna, preveč razumska povest, da bi knjiga mogla ogreti naše ljudi. Zato je res vprašanje, ali je bila izbira tega dela za širok krog bralcev Prešernove družbe res najboljša. Kljub temu je povest vendarle umetnina. Literarni kritiki uvrščajo to Duunovo delo, predvsem zaradi reševanja psiholoških problemov, med bisere skandinavske književnosti.

Asistent ljubljanske univerze *Vladimir Kokole* je za Prešernovo družbo napisal knjigo *«Dežele sveta»*. Če bi hoteli kar najbolj na kratko, a najbolj točno označiti to knjigo, bi jo nazvali: zemljepis vsega sveta. Ta zemljepis vsebuje podatke o velikosti posameznih kontinentov, dežel in držav, podatke o ljudeh, o poljedeljstvu in industriji, skratka o vsem, kar je treba vedeti o kaki deželi ali državi. Zato bo ta knjiga mladega slovenskega geografa služila kot geografski priročnik.

Knjiga zajema ves svet, zato se je avtor nujno moral omejiti in navajati le najnujnejše podatke. Vendar bi rekli, da bi si pri prikazu neke dežele želeli le kaj več kot pa samo podatke o velikosti, o številu ljudi, o rekah, gorovjih, o poglavitnih gospodarskih panogah. Želeli bi si, — vsaj v tej zbirki — bolj zaokrožene podobe, pa čeprav brez nekaterih podatkov. Avtor prav gotovo preveč stvarno, preveč suho in preveč s podatki prikazuje posamezne dežele, namesto da bi o njih pripovedoval. Iz knjige v taki obliki si bralec ne bo mogel dosti zapomniti. Toda vsak, ki bo potreboval kakršnekoli podatke o tujih deželah, vsak, ki bi se rad na hitro poučil, pa bo v tej knjigi to našel. S tem pa je knjiga prav gotovo izpolnila vrzel, saj razen šolskih učbenikov nimamo tovrstne knjige v slovenščini. — Krivično pa bi bilo pozabiti na dobre in pregledne karte in slike.

Na koncu našega pregleda letošnjih knjig Prešernove družbe omenimo še *Iva Zormana* mladinsko povest *«Svobodni gozdovi»*. Povest je zajeta iz osvobodilnega boja in pripoveduje o dogodivščinah in junaštvih mladega fanta, ki je skupaj z očetom v partizanih in po svojih močeh pomaga partizanom. Knjiga ima tiste lastnosti, ki jih zahteva mladinsko delo. Zanimivo dogajanje, ki privlači mlade bralce in etično vrednost, ki jo pri marsikateri mladinski knjigi pogrešamo. Pisateljevo pripovedovanje je živahno, neposredno in predvsem življenjsko. Zato bo to za mladino dobra knjiga.

S. R.

Naš tedenski pregled

Po praznikih prihaja politično življenje spet polagoma v stari tek. Vprašanja, ki so bila za čas pozabljena ali potisnjena v ozadje, se spet pojavljajo na površju in zahtevajo rešitev.

Lep primer za to je Italija, morda zato, ker tam že dober čas — pravzaprav vsa povojna leta — «rešujejo» vprašanja na ta način, da jih odlagajo na kasneje ali da se jih lotevajo polovično. Vsaka vlada, ki prihaja na krmilo, prevzema težjo dediščino, kajti poleg starih, rekli bi skoraj, kostantnih vprašanj se polagoma nabirajo vedno nova. In vsaka vlada izroča naslednji vedno bogatejšo dediščino zadev, ki jih je treba urediti.

Prihodnji mesec bo poteklo leto dni, kar je na krmilu Scelbova tristranska vlada s štiristransko podporo. Kaj je storila v tem času? Če odštejemo redni letni sprejem proračuna, zakon o povišanju najemnin, zakon o pooblastilu, da lahko vlada na novo uredi položaj državnih nameščencev, in ratifikacijo Zahodnoevropske zveze, bomo našli bore malo. Pač rešitev tržaškega vprašanja, ki je morda za nadaljnji razvoj v Italiji najpozitivnejše dejanje Scelbove vlade, ki ji pa je obenem izbila iz rok udobno sredstvo za zavlačevanje nujnih vprašanj, ki so se ga prejšnje vlade s pridom posluževale.

Skratka, pokazalo se je, da je štiristranska formula tisto, kar so trdili socialni demokrati, ko so se še branili ponovnega sodelovanja v takšni kombinaciji: politična in socialna nepremičnost, «immobilismo», bi rekli v italijanskem političnem žargonu. Za ceno vsaj zasilne kohezije te čudne združitve zelo desnih tendenc (med liberalci in delom demokristjanov), katoliškega integralizma, republikanskega vsaj v programu obstoječega meščanskega radikalizma in ljudskih, delavskih teženj večine članstva PSDI, pa tudi DC, za ceno te kohezije se sklepajo kompromisi, ki dejansko pomenijo nazadovanje, če pomislimo, da gre razvoj neustavljivo dalje. In ker se desnica v današnjih razmerah — čeprav postavlja tudi maksimalne zahteve — nujno mora zadovoljiti z obrambo starih pozicij, gredo ti kompromisi nujno na škodo ljudskih teženj in strank, ki jih vsaj v neki meri predstavljajo. Odtod tudi kolebanje v demokristjanski stranki, ki že sama na sebi predstavlja isti kaleidoskop, kot vsa štiristranska koalicija, le da je krščansko pobarvan.

Zadnji primer takšnega kompromisa je «rešitev» vprašanja zemljiških pogodb ne le s ponovno odložitvijo, temveč celo s povezavo z vprašanjem splošne agrarne reforme. Če pomislimo, da Italija zares nujno potrebuje resnično agrarno reformo, in če hkrati pomislimo, kaj to pomeni za mogočno skupino veleposestnikov, pa tudi za Vatikan in ostale cerkvene organizacije, potem ne bo težko uvideti, da je ta sklep obe vprašanji res «približal» rešitvi.

K temu prištejmo še hoteno brezbrižnost uradne demokristjanske stranke do konkretnega reševanja obeh vprašanj. Fanfanijev dokaj elastični program utegne obsegati tudi zelo radikalno rešitev — toda vmes je vprašanje politične računice. Radikalno reševanje agrarnega vprašanje v Italiji pomeni oster prelom z vso desnico in kot nujno posledico pregrupacijo političnih sil z orientacijo na levo. In tako zadevamo spet ob večno vprašanje: reševanje kričečih socialnih in gospodarskih vprašanj v Italiji je nemogoče brez temeljite preusmeritve v levo, brez zelo korenitega kirurškega posega v sedanjo razvrstitev političnih sil.

Nekoč bo do tega moralo priti, kajti sedanje mencanje in zavlačevanje je lahko alternativa le za nekaj časa, prava alternativa pa se imenuje obrat na desno, fašizem v tej ali oni zunanji obliki.

Toda zaenkrat smo v konkretni, postani sedanjosti in v tej se postavlja vprašanje, koliko časa bo Scelbova vlada lahko nadaljevala po tej poti, koliko časa bo vodstvo PSDI smelo podpirati takšno politiko, koliko časa bo demokristjanska levica trpela dvolično politiko strankinega vodstva in tudi, koliko časa bo treba, da se bo desnici zdelo, da je prišel čas za splošni napad. Vsaj en termin pa verjetno lahko postavimo: do izvolitve novega predsednika republike letos v juniju ni pričakovati večjih sprememb, kajti tudi če bi sedanja vlada šla, bi se sestavljanje nove usmerilo po stari poti.

* * *

Tik pred božičnimi prazniki so bili pariški sporazumi ratificirani v Rimu in Parizu. Ratifikacija v Rimu ni bila dvomljiva, odkar se je zanjo izrekla tudi desnica (značilno dejstvo pa je bil «upor» skoraj 30 anonimnih demokristjanskih poslancev, ki so pri tajnem glasovanju podprli svojega zdaj že izključenega kolega Mellonija in njegovega sobojevnika Bartesaghija). V Parizu je Mendès Franceu z znano spretnostjo, predvsem pa z grožnjo, da utegne padec njegove vlade povzročiti težko rešljivo zmedo, uspelo izsiliti iz nič kaj voljne narodne skupščine zaupnico in z njo sprva že na pol odklonjeno ratifikacijo.

V obeh državah, v Franciji in Italiji, mora biti ratifikacija odobrena še v drugem domu parlamenta, da bo veljavna. V francoskem republiškem svetu ne pričakujejo hujše borbe, kot je bila v narodni skupščini; verjetno bo šlo bolj gladko. V rimskem senatu prav tako ni pričakovati presenečenj — toda če bi se medtem kakor koli pokvarili odnosi med vlado in desnico, utegne iti mnogo bolj trdo.

Za uresničenje Zahodnoevropske zveze in z njo nemške oborožitve je zdaj potrebna samo še ratifikacija v Zahodni Nemčiji (v Belgiji in na Holandskem sicer čakajo na dokončno ratifikacijo v Parizu in Bonnu, da se ne bi prehiteli, kot nekoč z EOS, toda potem tam ne bo težav). V bonnskem parlamentu utegne biti edina ovira posarsko vprašanje, glede katerega vladna koalicija ni enotna.

Če ne bo znatnih sprememb ali zelo važnih dogodkov v splošnem mednarodnem merilu, lahko torej Zahodnoevropsko zvezo in oboroženo Zahodno Nemčijo že vštejemo v prihodnje politične račune. «Važno dejanje v mednarodnem merilu» utegne biti le kak izredno popustljiv sovjetski korak. Sovjetska politika pa se zdi zadnje čase nekam nestalna, kot da išče najboljši izhod iz položaja. Med znake, ki bi govorili za to, lahko prištejemo tudi novoletne Malenkove izjave ameriški agenciji «Telenews», ki so jih marsikje razlagali kot izraz želje, da se doseže sporazum naravnost z ZDA — ali, kot je duhovito napisal neki francoski list: v Moskvi so prepričani da se je bolje pogajati s samim gospodom bogom kot z vso druščino svetnikov.

Ameriški razgovor, kot ga lahko razberemo iz Eisenhowerjeve poslanice kongresu o «položaju Zveze», ni docela negativen (poslanica ne omenja mirne koeksistence, ki je po prizadevanju raznih reakcionarnih krogov dobila v ZDA nekam čuden prizvok, pač pa «častna pogajanja»), toda le ob upoštevanju določenih pogojev. Med njimi pa je za ZDA glaven «mir v orožju». Končno gleda tudi Moskva na stvar z istega stališča. Oba glavna nasprotnika zahtevata hkrati drug od drugega, naj se razoroži. «Mirna koeksistenca» v tej obliki seveda ni mnogo več kot ples dveh enako močnih petelinov, ki bi napadla, pa se bojita posledic. In vendar utegne tudi to biti uvod v kasnejšo bolj splošno pomiritev, saj bi vendarle omogočilo začetek pogajanj in nekega sodelovanja.

***

Medtem je maršal Tito zaključil prvi, glavni del svojega obiska v Indiji; ponovno se bo ustavil tam, ko se bo vračal iz Burme in verjetno bo imel takrat še en razgovor z Nehrujem. Rezultati dosedanjih razgovorov obeh državnikov so znani: njuno skupno izjavo so že imenovali «magno charto mirne koeksistence.» Na načela,

(Nadaljevanje na 6. strani)

ZA NAŠ MLADINSKI LITERARNI NATEČAJ

Šolska naloga

Na skrajnem koncu naše vasi je živel človek, prava posebnost. Pravili so mu ‚vaški čudak'. Dvomim, da bi mu pristajal ta vzdevek, vsekakor pa hočem opisati nekaj njegovih dogodivščin.

Ime mu je bilo Peter, možak pri petdesetih letih, srednje rasti in malo okrogel čez pas, za katerim je vedno tičal kosir. Male, zalite oči so mu dajale podobo nenavadnega človeka.

Petrova hiša je bila tretja, oziroma druga. V prvi je stanoval vaški brivec ‚Strižec', pri katerem je bilo vsak večer gnezdo smeha in navihanih šal vaških fantov. Tu si lahko izvedel vedno kaj novega, kajti naš Strižec je imel edini v vasi ‚radio na ušesa'. Za brivčevo hišo je bilo zapuščeno pogorišče. Zidovi so se že na tol posuli, notri so spravljali drva in suhljad. Tretja hiša je bila Petrova. Precejšnjo stavbo je za kaka dva metra povišal ogromni dimnik, ki je stal mogočno na robu in mrko zrl v pogorišče. Na ta dimnik je potegnil Strižec tanko žico, ki je sprejemala radijske valove, tako so raztolmačili tudi Petru. Pa mislite, da ni razumel kaj so radijski valovi; nasprotno, od tega dne je bil ponosen na svoj črni dimnik, starinsko znamenitost naše vasi. Se celo o sebi je sodil, da je po njem neposredno v zvezi z znanostjo. In potem naj kdo reče, da je Peter — človek s tako naprednimi idejami — čudak! Saj pravijo, da se človek tudi samo z dobrim namenom zveliča.

Peter je imel ženo Pavlo in hčerko Milico, ki se je — kljub temu, da so bili v tisti hiši vsi v zvezi z znanostjo — poročila s kmetom. Povedal sem vam to, da vam prihranim trud a polno poizvedovanje, saj navsezadnje je bila Milica zares mikavno dekle.

Bilo je 28. junija po našem koledarju, na večer pred sv. Petrom in Pavlom. Peter še je v fokstrotnem tempu razgovarjal s svojo ženo, ko je zahtevala prost dan za svoj god. Njegova triogelna polovica je zmagala pogojno: dopoldne bo godovala ona, popoldne pa on.

Vse to tradicionalno družinsko ščegetanje je s svojimi dolgimi uhlji registriral fant. Komaj so se v Petrovi hiši duhovi pomirili je ponesel še toplo novico zbrani družbi pri Strižcu. Kjer so sklenili nekaj, kar je bilo usodno za ubogo «znanost».

Naslednjega dne, ko je šla žena k maši in je moral Peter doma kuhati kosilo, so mu prišli voščit fantje. Dejali so mu, naj jim oprosti, ker ni še prava ura, poldne namreč. Kljub temu, da je bil često v njihovi družbi, so šli Petru mravljinci po vsem telesu. Odlepil se je od vrat, ki jih je leno podpiral, in vprašal, kje neki so prisluškovali.

«Kje pa, če ne pri Strižcu, saj ima radio!»

«Rad-ii-ooo!?» je zacudeno pogledal Peter na dan svojega petdesetega godu. «Tri sto zelenih vragov in... in... in še ena ženska za nameček!» Stekel je v hlev, vzel lestvo, jo prislonil na zid, pograbil v pogorišču debel kol in se jezno skobacal na streho. Brez vsake nežnosti in spoštovanja do znanosti je najprej mahil po žici, nato pa z veličastno gesto zvišal zračni tlak nedolžnemu dimniku. V dokaz, da je bil dimnik kakor prirasel na streho, je bil velik kamen, ki se nikakor ni mogel posloviti od toplih oblačkov dima, skril se je raje v črni luknji, ki je zazevala kraj strehe.

Iz neposredne bližine se je razlegel smeh fantov, ki mu niso pozabili spodmakniti lestve.

Žena se je vrnila domov ob pol enajstih. Sedla je v senco pred hišo in zaklicala ime stanovskega tovariša apostola Pavla. Odgovor je prišel s strehe. Za vse Petrove prošnje, naj mu podstavi lestvo je bila gluha.

Ko je odzvonilo poldne je primaknila Petru lestvo in ga hkrati vprašala, kaj je s kosilom. Odgovoril ji je, da je verjetno že skuhano. Pavla je stopila v kuhinjo in našla na ognjišču okajen kamen, namesto moževega kosila. Začela je vpiti na godovnika:

«Peter, kaj si mi skuhal? Kaj si skuhal?»

«Kaj? Kaj? Poglej! Zgani se, lačen sem!» je mrmral Peter.

Kljub temu, da je ‚bivša' godovnica izbojevalo prost dopoldan in se s tem rešila kuhe enega kosila, ga je morala sedaj sama skuhati.

To pa še ni vse o Petru. Kaj še! Hčerka Milica, dokaz Petrove srečne mladosti, je bilo res mikavno dekle, zlato za bodočega snubca. Imela je zato sorazmerno veliko število dvorjanov. A kaj, bila je domišljava, domači fantje ji niso šli, spravila se je z nekim Italijanom.

Fantje niso obupali, sklenili so pregnati srečnega tujca. Toda kako?

V nedeljo popoldne sta šla Milica in njen črni golobček na češnje. Očka Peter je sedel na častnem mestu sredi veselih fantov, ki so se zbrali pri Strižcu. Čeprav niso bili v gasilskem društvu so si dobro gasili žejo.

Med veselim pogovorom sta dva fanta postavljala za vrata Petrovega hleva možica iz cunj in sena.

Petra so vprašali, kaj misli o svojem bodočem zetu.

«Ta človek se mi zdi poštenjak. Pravil mi je, da so njegovi doma malo manj kot grofje, da je njegova dežela najbogatejša na svetu... Ah, skratka, čudovito lepo zna govoriti. Samo... no ja... samo nekaj mi ne ugaja...» je zaupljivo poudaril.

«Kaj takega?» so vsi hkrati vprašali in se sklonili k njemu.

«Zadnjič... meni se samo zdi... ko smo nabirali češnje, je pomagal tudi on. Cudil sem se, da... da...» Petru se je zdelo lepo, da ga vsi tako rekoč z odprtimi usti poslušajo, zato je govoril počasi in si tako daljšal sladko prijetnosti občudovanega človeka.

«Kaj!?» je ušlo nestrpnežu.

«Pusti ga, on ima besedo!» je takoj pripomnil drugi.

«On naj govori! Mir!»

Peter je počakal, da so mu znova odprli pot in nadaljeval:

«Cudil sem se, da je skoraj vsako deseto češnjo vrgel v koš...»

«Biti mora natančen človek, da je kar na drevesu izbiral samo zdrave češnje».

«Ne, ne», je pojasnil Peter, «ostale je metal v usta in venomer razlagal, da je več kot polovica črvivih. Jaz mislim...» je hotel nadaljevati Peter.

«Tudi jaz nekaj mislim, Peter», je rekel brivec, «ne samo jaz, vsi! Ta tvoj zet bi hotel tudi tvojo Milico samo pokušati. Bolje je, da ti povem resnico danes kot jutri».

Vse mlade literate opozarjamo, da bomo zopet pričeli objavljati njih dela pod rubriko: «Naš mladinski literarni natečaj». Med štirimi objavljenimi deli, ki bodo seveda vsa honorirana, bomo izbrali najboljše in avtorja še posebej nagradili z 2.000 lirami.

Pri natečaju lahko sodelujejo tudi mladinci, ki niso prav literati in bomo objavili tudi različne zanimive zgodovinske, zemljepisne, gospodarske in druge razprave. Obenem tudi opozarjamo, da so zaželena krajša dela, ki naj ne presegajo 3-4 tipkanih strani.

«Res je!» so pritrdili ostali.

«Verjemi! Nima resnih namenov z njo. Slepar je in tat!» je mahaje z roko in dvignjenim glasom stresel iz sebe Strižec.

«Kakooo?... do danes sem ti vse verjel; tega pa ti ne morem, ne, ne...» je odkimal Peter.

Počasi se je nočilo, ko sta vstopila prejšnja dva fanta in povedala, da hoče Petrov bodoči zet odgnati vola iz hleva. «Slepar, t-a-t», se je vrtelo v Petrovih možganih. V trenutku mu je bilo vse jasno, spoznal je, da je govoril Strižec resnico. Potegnil je na dan svoj kosir in zdirjal iz hiše proti hlevu. Odpahnil je vrata, v somraku je opazil senco bodočega zeta — možica. Z enim samim odločnim zamahom mu je razparal želodec, stekel ven in ponavljal: «Sem ga, sem ga! Naj reče kar hoče moja žena!»

Peter ni vstopil v hlev niti ni dovolil nikomur noter do naslednjega dne, ko je poklical oblasti, ki so identificirale truplo za navadno strašilo.

Petru so fantje pojasnili, da je bila to prevara nepoštenega tatu, ki se bo gotovo še vrnil. Očka Peter se je razsrdil in zagrozil Milici, da ga razreže, če ga še enkrat vidi. Učinek je bil tale: Ko je mladi ženin zvedel za nevarnost, je brž stekel na urad za socialno zavarovanje, odkoder ga, na veselje naših fantov ni bilo več nazaj.

* * *

Tudi vročina ima svojo moč, kajti našemu Petru ni dala spati. Ko je svojo težavo potožil zbrani družbi, so mu svetovali, naj spi zunaj in sicer v koritu, kamor položijo zaklanega prašiča, da mu odrgnejo ščetine.

Rečeno, storjeno. Tisto noč je Peter spal na dvorišču — vsaj nekaj časa — v koritu, nastlanem s slamo. Legel je in zaspal. Kmalu potem je prilezlo kakih deset senc, ki so odnesle korito v noč.

Ko se je Peter zjutraj prebujal, je klečal ob njem Strižec in ga milo klical:

«Peter, Peter, zakaj si umrl? Včeraj si bil še med nami, sedaj, pa si že zapisan v črni knjigi! Dragi Peter, počivaj v miru!» Ob zadnjih besedah je pogledal na sveči, ki sta skoro že dogoreli.

«Amen!» je na pol v spanju odgovoril Peter.

«Kako? Nisi mrtev?» je zacudeno vprašal brivec.

«Mrtev? Jaz? Mrtev? Zakaj? Kaj če rečem amen, moram biti mrtev? Oh, kje pa sem?»

«Živ?» ga otipa Strižec. «Kaj bo sedaj?»

«Živ, živ. Ja, kdaj sem pa umrl?»

«Včeraj, včeraj», je pojasnjeval Strižec.

«Zdaj je vse prav, živ sem in grem lahko domov».

«Ne Peter! Ne!! Ne delaj tega! Zaprli bi te in te ne bi izpustili nikoli več, če te ne bi celo živega pokopali!» je prizadeto rekel brivec in sklonil glavo, da Peter ne bi opazil smeha, ki mu je silil na usta.

«A kaj naj delam tu sam?» je momljal Peter, «Umri vsaj še ti!»

«Ne, Peter, to ne gre kar tako. Ti veš, da sem tvoj prijatelj. Rešil te bom. Potrpi, da pregovorim gospoda, naj te vpiše spet v seznam živih. Nekaj časa boš že potrpel... In če kdo pride si zapomni da si mrtev!»

«Bom, prijatelj, najzvestejši! Cimprej opravi!»

«Peter, še to. Da si živ, vem samo jaz. Kdorkoli pride, ti si — mrtev!»

Fantje so prišli Petra kropit. Ob njegovi krsti so ga hvalili in se spominjali vseh jedi, ki jih je najraje jedel. Petru, ki je že ves dan jedel ostanke voščenih sveč, so se nabirale sline v ustih. Toda bil je — mrtev. Zvesto je čakal svojega prijatelja Strižca. Drugi dan je zvedel od fantov, ki se jim je revež zbočel smiliti, da je Strižec zbolel. Ponoči si je naložil korito na hrbet in jo odkuril domov. Nekaj časa ga ni bilo na spregled, a po malem se je vdal in se zopet shajal pri brivcu, kjer je izkazoval svojo hvaležnost vsem, ki so imeli toplo sočutje ob njegovi smrti.

* * *

Nedelja. Vesela družba pri brivcu. Tudi Peter ni manjkal, čeravno že zdavnaj ni bil več fant. Pa kaj bi to, zabavali so se z njim. Fantje so na vse pretege hvalili Ziljka, pridnega fanta Petrove Milice, in preslišali trkanje na vrata. Naštevali so vse njegove vrline in še pretiravali zraven.

Tok, tok, tok.

«Naprej!» je zavpilo več fantov in čakalo z odprtimi usti. Na vratih se je zasmejala razgaljena ciganka; nič novega za polnoletno družbo. Rdeča bluza in rumeno krilo sta dajali temni polti mlade ženske — mlade zato, da ne bo zamere — ciganski pečat.

«Za srečo vam lahko povem.» je zakričala s ciganski gotovostjo med vrati.

«No, pa daj!» je rekel mladi Petrov zet, ki se je pripravljal na družinsko življenje. Radoveden je bil, če je Milica morda kaj podedovala po svoji materi.

Fantje so se zasmejali. Vstopila je. Ziljko ji je pomolil roko.

«Vaše ime je... Ziljko... kmalu se boste poročili. Za vašo zaročenko je lazil neki Italijan, ki je ni bil vreden. Vaš tast je zelo spodoben in pameten ter je tu med vami...» itd. itd.

Peter je, ne vem kako, uganil, da je ciganka prisluškovala; tega prepričanja mu ne bi vzela niti njegova žena.

«Kaj pa se bo še danes lepega zgodilo?» vpraša Peter ciganko.

«Danes? O nič posebnega. najprej se boste tu zabavali in zvečer bodo šli nekateri pod okence, pa ne povem kateri...» Medtem ko je ona ‚prerokovala' je stopil Peter k ognjišču, zajel z ‚žezlom' malo pepela in ga držal za hrbtom. Ko je ciganka končala s svojim prerokovanjem, je stopil k njej in vprašal.:

«No kaj se bo še važnega zgodilo?»

«Saj sem rekla, nič posebnega. Zabavali se boste...»

«Hu, hu, hop! In kako se bomo zabavali!» je mladostno zavpil Peter in v hipu vsul ciganki vroč pepel v nedrje.

Ženska je zavreščala in skokoma zbežele iz hiše. Krilila je z obema rokama, Ja je bila podobna helikopterju, se razpenjala, saj je imela pri sebi prehudo zalogo Petrove toplote. Z gibi polnimi sovraštva... je odstranjevala pepel, končno ni zamere, ker darovanemu konju se itak na zobe ne gleda.

* * *

Kaj se vam zdi, kako naj rečem takemu človeku? Cudak? Prebrisanec?

Ne, dovolite, da vam prišepnem: Raje: vaška posebnost.

Profesorjeva opomba:

Prosim, da v bodoče prizadevate tistim, ki morajo popravljati naloge štirih razredov. Predolgo!!!

STOJAN

Dedek Mraz je prinesel darila.

FILATELISTIČNE ZANIMIVOSTI

Kip „Svobode" na znamkah

Že v preteklem letu smo obravnavali v nekem članku nekatere naslikane stavbe in spomenike preteklosti in sedanjosti na znamkah raznih dežel. Danes bomo opisali znamke, ki nam prikazujejo znameniti kip Svobode v New Yorku, ki je eden izmed najmogočnejših spomenikov preteklega stoletja. Najprej pa nekaj zgodovine o tem kipu. Kip se nahaja na otočku Bedloe v sredini Newyorškega zaliva, imenovanem po lastniku otoka, ki ga je leta 1759 prodal newyorški občini, ki je tam postavila lazaret.

Leta 1871 je prišel v New York francoski kipar August Bartholdi, ki je prišel na misel, da bi postavili v pristanišču New Yorka kip ogromne velikosti. Po povratku v Francijo je pričel z nabiralno akcijo po celi državi in je tudi uspel. Nabral je namreč okrog 250.000 dolarjev. Leta 1874 je pričel z delom. Mati mu je bila za model kipa; prvi model je bil visok 125 centimetrov, nato pa je napravil še več modelov in končno je napravil dokončnega, ki je bil 11 metrov visok. Na podlagi tega modela je začel nato klesati posamezne dele za visoki kip. Ogrodje za kip je zgradil Gustave Eiffel, znani graditelj Eifellovega stolpa v Parizu. Francoski narod je torej poklanjal ameriškemu darilo, ki naj bi predstavljalo Svobodo, za katero so se borili tako Američani kot Francozi, prvi za osvoboditev izpod tujega jarma, drugi pa za osvoboditev izpod tlačanstva gospode. V Ameriki so medtem začeli zbirati denar za podstavek in so tudi nabrali ogromno vsoto 280.000 dolarjev. Konec leta 1885 je bil podstavek gotov, kip pa je prispel iz Francije v 214 zabojih. Skoro celo leto so postavljali ogromni kip na podstavek. In 28. oktobra 1886 je predsednik Združenih držav Grover Cleveland svečano odkril kip. Kip je meri od podstavka do najvišje plamenice kar 91 metrov. Je torej neko novo čudo sveta, kot je bil v starodavni dobi kip — velikan v pristanišču Rodos. Pol milijona ljudi si ogleda vsako leto ta kip.

Dandanes je ta kip postal simbol Amerike in ga vidimo povsod, v filmih, v časopisih, na plakatih in tudi na znamkah poleg nebotičnikov Manhattana. Američani so naslikali ta kip že na številnih priložnostnih in letalskih ter tudi na frankovnih znamkah. Lani je namreč izšla nova frankovna serija — oz. so izšle samo nekatere vrednote —, ki bo tudi prikazovala portrete ameriških predsednikov kot prejšnja; le dve vrednoti, ona za 3 cente, ki služi za notranjo pisemsko frankaturo in ona za 8 centov, ki služi za zunanjo pisemsko frankaturo prikazujeta kip Svobode.

Kip Svobode je naslikan še na naslednjih znamkah ZDA: leto 1922, znamka za 15 centov iz navadne frankovne serije; 1940, znamka za 1 cent iz serije za obrambno propagando; 1947, znamka za stoletnico rojstva znanega novinarja Pulitzerja; 1947, letalska znamka za 15 centov; 1950, znamka na čast skavtov. *Brazilija*, znamka iz leta 1947 na čast obiska predsednika Trumana, in dve letalski znamki iz leta 1926. *Naciolalistična Kitajska*, šest znamk iz leta 1943. *Kuba*, znamka iz leta 1942, posvečena ameriški demokraciji.

Nadalje je kip Svobode naslikan še na znamkah Filipinov (3 znamke iz leta 1952, posvečene listini človečanskih pravic), Francije (2 znamki leta 1927, ena leta 1936, ena leta 1939, ena leta 1940), Haitija (4 znamke iz leta 1941), Južne Koreje (22 znamk iz leta 1951), kneževine Monaco (ena iz leta 1947), Nikarague (ena iz leta 1940), republike Paname (4 znamke iz leta 1938) in Panama Canal-Zone (znamka ZDA iz leta 1922 s pretiskom «CANAL-ZONE»), Peruja (ena znamka iz leta 1933), Poljske (ena znamka iz leta 1938), San Marina (4 znamke iz leta 1947), Španije (pet znamk iz leta 1938, v dobi republike), Svice (ena znamka iz leta 1947).

Kot vidimo je bilo izdanih že precej znamk z naslikanim kipom Svobode v New Yorku. Te znamke lahko nudijo snov za tematsko zbirko in zbiralec lahko sam oceni kakšne so najlepše izdelane;

DVE NOVI MLADINSKI KNJIGI

Johanna Spuri: «HEIDI» «Jure in njegova ušesa»

Založba «Mladinska knjiga» je v zadnjem času izdala več zanimivih mladinskih knjig.

Prva med njimi je roman za mladino *Heidi*, ki ga je napisala švicarska pisateljica preteklega stoletja *Johanna Spuri*. Ta pisateljica se je začela dokaj pozno ukvarjati s književnostjo. Skoraj petdeset let ji je bilo, ko je napisala prvo knjigo, roman o Heidi. Dosegla je z njim zelo velik uspeh, kar jo je spodbudilo k nadaljnjemu pisanju. Toda kot je nenadoma zažarela, tako je njena literarna slava kmalu ugasnila. Nadaljevanja romana so danes pozabljena. Ostala je samo knjiga o Heidi, ki jo pozna mladina po vsem svetu. Dokaj pozno bo Heidi spoznala tudi slovenska mladina, ko je Meta Sever prevedla to delo.

Heidi je mala deklica, sirota, ki zraste visoko v švicarskih planinah pri svojem dedu, kateremu so ljudje storili krivico. Tega otroka narave odpeljejo v Frankfurt, da bi tam delala družbo bolni, hromi deklici. Toda življenje tu ni zanjo; in preden skoraj zboli, jo pripeljejo nazaj v njene hribe. Tu si kmalu opomore in pri dedku živi svoje staro, preprosto življenje. Še več. K njej pride na planine tudi hroma deklica iz Frankfurta in na svežem zraku, pod planinskim soncem, tudi sama ozdravi. To je v nekaj besedah vsebina knjige. Toda ne vsa. Velik del knjige je posvečen Heidinemu značaju. Heidi je namreč deklica z zlatim srcem, deklica, ki ljubi svojega dedka, svoje planine, svoje ovce, deklica, ki ima rada svojega tovariša na paši, pastirja Petra, njegovo babico, na katero neprestano misli in za katero bi storila vse, samo da bi ji olajšala težko življenje. In ta dobra deklica ima rada tudi hromo deklico in seveda življenje, katerega uživa z vso otroško prostodušnostjo in iskrenostjo otroka narave. Kjer je ona, tam je vse dobro in lepo, kajti njena iskrenost in ljubezen se povsod uveljavita ter pomagata ljudem dosezati srečo in zadovoljstvo.

Če hočemo to delo oceniti, je seveda treba upoštevati, da je knjiga nastala pred skoraj sto leti, v času, ko je bilo življenje še precej drugačno in ko je tudi v literaturi prevladovala romantika. Kljub temu je treba priznati, da je pisateljica uvedla v mladinsko knjigo resnično življenje. Poskušala je prikazati ljudi take, kot so, čeprav ji to ni povsem uspelo. Njeno prikazovanje življenja je še vedno vse preveč idealizirano, še vedno drugačno od resničnega. Toda če upoštevamo, da je bila do tedaj navada, v mladinskih knjigah prikazovati življenje povsem potvorjeno, predstavlja njena knjiga vendarle velik korak naprej. Seveda so v delu ostale vse značilnosti tedanje dobe, navsezadnje zgodbice, sami dobri ljudje, dobrosrčnost, nenadna sreča. Vendar vse te stvari niso take, da bi kvarile vrednost knjige za mladino. Mladi bralci bodo zato knjigo prav gotovo radi brali. Razen tega prav gotovo koristila. In v tem je njen polgavitni pomen, saj bo pomagala vzgajati otroke k dobroti, plemenitosti in iskrenosti.

Druga mladinska knjiga, ki smo jo sedaj dobili, je prinesla slovenski prevod knjige, ki jo je napisal italijanski pisatelj *G. Bertinetti*. Naslov knjige je: *Jure in njegova ušesa*. V tej knjigi popisuje pisatelj čudovite dogodivščine poslednega Jureta, ki se mu ni dalo učiti in so mu zaradi laganja zrasla velika, oslovska ušesa. Postal je znamenit in zato so ga hoteli v Ameriko. Toda Amerikancem je Jure ušel in jo mahnil po svetu, kjer je doživel s svojimi ušesi čudovite stvari, dokler ni sklenil, da se ne bo več lagal in se je kot priden deček vrnil v domači kraj. Ne bi rekli, da je ta knjiga za otroke najboljša med najboljšimi. Zdi se, da avtor marsikje knjigo podaljšuje s tem, da ji dodaja nove zgodbe. Tudi duhovitosti mu včasih zmanjka in so nekatere šale privlečene za lase. Toda priznati je treba, da je njegovo pripovedovanje prikupno, pisano v tonu, ki je otrokom blizu. Razen tega je večina opisanih dogodivšcn vendarle smešna in bodo mladi bralci ob njej uživali čeprav morda vsega ne bodo razumeli, ker se resnični svet večkrat meša s pravljičnim in pisatelj v tem ni bil dosleden. Toda prav gotovo je, da bodo knjigo o Juretu in njegovih ušesih tudi naši mladi bralci z veseljem prebirali.

• Pravljice, pesmice in uganke za naše najmlajše •

Razprodani časopisi

Skozi umazano okno majhne hiše je strmel deček. Obraz mu je bil zaskrbljen, oči pa so z nejevoljo gledale za debelimi dežnimi kapljami, ki so neutrudno udarjale ob zemljo. Kaj naj stori? Drevi mora izpolniti važno nalogo, ki so mu jo zaupali starejši tovariši, toda kako naj jo izpolni v tem neumnem dežju?!

Žalostno se odmakne od okno in stopi k majavi mizici v kotu sobe. Previdno odpre predal in potegne iz njega sveženj lepo zloženih lističev. Pazljivo jih pogladi z roko, potem pa se zagleda v črne črke in neveliko peterokrako zvezdo, od katere — se mu zazdi — se kar razsvetli v njegovi sobici. Morda pa je to tudi od toplote, ki prevzema njegovo srce. Te letake mora še ta večer raztresti po mestnih ulicah, da čimprej pridejo v roke ljudem, ki tako željno čakajo besed o partizanih in njihovi borbi za svobodo. Toda kako naj to napravi? Mar naj te čiste lističe, nad katerimi so tovariši bedeli cele noči in zaradi katerih lahko zgube tudi življenje, enostavno razmeče po blatu in mokrih cestah? Ne, nekaj drugega mora storiti! Toda kaj?

Sum dežja izza okenskih šip ni hotel prenehati. Deček je spet stopil k oknu, ves zatopljen v misel, kaj naj naredi. Toda česar koli se je domislil, nič se mu ni zdelo dovolj pametno in dobro.

Po ulici je prihajal starec ves zgrbljen pod nekakšnim zavojem. Po licih so se mu odtekale dežne kaplje, s prosto roko se je pogosto prijemal za križ in od bolečin zatezal usta. Deček je natančneje pogledal prihajajočega in zavoj v njegovi roki, tedaj pa se mu je obraz razvedril, kakor da bi pravkar našel srečno rešitev, in čilo je stekel ven.

Kmalu zatem je s starim Matijo, prodajalcem časopisov, stopil v sosednjo hišico. Nosil je starčev zavoj, veselo poskakoval in bil je tako zaverovan v svoje misli, da je komaj slišal Matijeve tožbe.

— Prekleto vreme in prekleta revma. Ne morem hoditi, ne morem vpiti, bolečina me je čisto zvila. Časopise pa je treba prodati. Lažejo, lažejo, pa vendar jih moram prodati. Če ne, izgubim še to delo, potem pa lahko poginem od lakote. O, nesrečna starost!

Deček ga prime za grčavo roko in mu, ne da bi skrival radost, ki ga prevzema, veselo reče:

— O, ne bojte se, dedek Matija! Jaz vam to kar hitro opravim. Noge imam urne, kadar pa zavpijem, se sliši po vsem mestu. Kot bi trenil, bo vse razprodano! — potem zgrabi veliki sveženj in izgine izpred oči začudenega starca...

— Večerni list, Večerni list! — je klical deček in tekal po mestnih ulicah. Dež je lil kar naprej ljudje so se zlovoljno ustavljali, stiskali dečku denar v roke, spravljali časopis pod plašč in hiteli dalje. Deček pa je ožarjenih lic, sijočih od dežja in zadovoljstva, tekal in neutrudno ponavljal:

— Večerni list, Večerni list! — vse dokler ni iz njegovih rok izginil zadnji izvod. Tedaj pa si je pogladil mokre lase, potisnil roke v žepe, veselo zažvigal in krenil k hišici, v kateri ga je nestrpno pričakoval stari Matija.

Kupci časopisov pa so se nemalo čudili, ko so našli v njih letak s peterokrako zvezdo, ki je pozival v boj proti vsem sovražnikom. In šele zdaj so razumeli, zakaj se je tako zadovoljno svetil obraz malega prodajalca.

Andjelka Martič

UGANKE

Poznam junaka,
boji se še mraka,
v polju živi,
pred senco beži.
(Zajec)

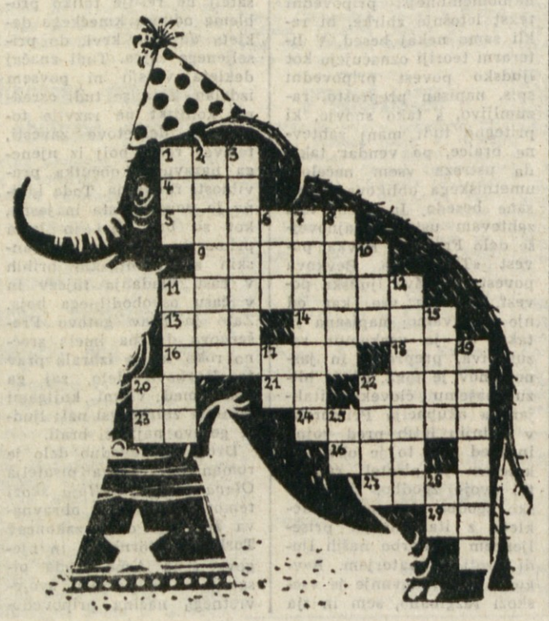
Spredaj usta, zadaj nos.
v sredini pa železa kos.
Razgibano trudi
se na nasi grudi.
Rine dalje, se povrača
in — oj čudo — svet
obrača.
(Konji, orator, plug)

Malo res more umeti,
kdor ne ugane, da mušica,
ki v nočeh se toplih sveti,
imenuje se — — —.
(Kresnica)

Sam dvonog med
štirinožci
krepko vbira pot strmo.
Nasmejan prepeva, vriska,
žvižga, piska. — Kdo je
to?
(Pastir)

Manica

KRIŽANKA

VODORAVNO:
1. Vrsta ribe,
4. glavni pritok Volge,
5. naprava za dajanje alarma,
9. sorodnika — otroka istih staršev,
11. veseliti razveseljevati,
13. moško ime,
14. s plugom obračati zemljo,
16. morski roparji, gusarji,
18. delno plačilo vnaprej,
20. nikalnica,
21. znak za prvino radij,
22. osoljen,
23. znak za prvino astat,
24. očesna mrežnica,
26. borba,
27. lansko leto
29. predlog.

NAVPIČNO:
1. Mednarodni znak za pomoč,
2. začiniti s kisom,
3. slovensko mesto na Stajerskem,
6. glavni številnik,
7. kdor se ukvarja z novotarijami,
8. Obri,
10. otroški izraz za oče,
11. spet,
12. nam sosednja država,
15. drugo ime za Perzijo,
17. 100 kv. metrov,
19. razčlenitev (stavka), razkrojitev,
20. predlog; znak za natrij,
22. del pohištva,
25. EB,
28. nasprotno od je.

IMPEXPORT
TRST, UL. C. BATTISTI 23-I.
Tel. 44-208 Telegr. IMPEXPORT-TRIESTE
UVAŽA: *Vsakovrstni les, drva za kurjavo, gradbeni material*
IZVAŽA: *tekstil, kolonialno blago in raznovrstne stroje*
SPECIALIZIRANO PODJETJE ZA VSAKOVRSTNE KOMPENZACIJE

Magazzini KALIGER
UL. TIMEUS 3
(NOVA STAVBA) TEL. 44185 JE
VAŠA TRGOVINA
V njej dobite:
OBLEKE IZ ČISTE VOLNE od 6.500 lir naprej. Bogato izbiro USNJENIH JOPICEV in TELOVNIKOV. — JOPICE od 2.950 lir naprej. — VOLNENE HLAČE po 1.350 lir. — Poleg tega dobite pri nas: VELIKO IZBIRO DELAVSKIH OBLEK v vseh barvah in po najnižjih cenah, AMERIŠKE PLATNENE HLAČE, AMERIŠKE JOPICE za delo, NOGAVICE, PULOVERJE itd.
POSKUSITE!

Mizarji podjetniki kmetovalci
Deske, smrekove, macesnove in trdih lesov in trame, nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 Tel. 90441

AVTOPREVOZNO PODJETJE FRANC LIPOVEC
PREVOZ POTNIKOV
na Tržaškem, v Jugoslavijo, Avstrijo in druge države
GARAŽA: Ul. Timeus 4, tel. 90-29
STANOVANJE: Ul. F. Severo 6, tel. 33-11

PREDEN SE ODLOČITE ZA NAKUP BLAGA ZA MOŠKO OBLEKO, OGLEJTE SI NAŠIH 500 RAZLIČNIH VZORCEV
A. Pertot
TRST
UL. GINNASTICA 22 - TEL. 95998
Postreženi boste dobro po najugodnejših cenah

NAŠI KRAJI IN LJUDJE

NABREŽINA

Roditeljski sestanek

Nabrežina — kamnolomi je bilo svoječasno izrazito proletarsko naselje. Ob železniški postaji je bila le delavnica «Cave romane» in ob nji nekaj stanovanj. Ob cesti pa je bilo nekaj hiš. Z novim občinskim poslopjem pa se je začel ta del Nabrežine spreminjati in se je kamnita gmajna polagoma začela umikati novim stanovanjskim hišam. Sedaj je tukaj že nekaj lepih domov, do katerih vodita dve cesti. Z vsakim novim domom je kraj lepši in privlačnejši in vse kaže, da se bo naselje še večalo, čeprav mu manjka razgled na morje. Je pa namesto tega lep razgled proti Alpam.

Radio II nam je za praznike povedal število brezposelnih v naši občini, 326 ljudi praznih rok niso maje solze. Ali bo to število v novem letu splahnelo? Od obljub ne znamo živeti in niti nočemo.

Naše gospodinje tarnajo, S kuharskimi recepti radia II si niso nič na boljšem. Pravijo, naj jih uči drugačne recepte: kako naj pripravijo, zdravo, tečno, okusno in ceneno hrano. Takšno kuharsko umetnost zahtevajo nove življenjske razmere in zanjo bi bile one bolj hvaležne kot pa za sedanje nesodobne nasvete, ki dišijo bolj po «boljših krogih».

Na nedavnem roditeljskem sestanku tukajšnjega industrijskega tečaja smo izvedeli o napredku naše mladine. Starši se zanimajo za svoje otroke, a žal ne vsi, kar se pozna pri njihovi mladini, ki ne dosega takšnega uspeha, kot bi ga lahko. Zelo umestno in potrebno pa bi bilo, da bi bili na sestanku slišali o socialnih razmerah, o pomenu izobrazbe naše mladine, o vzrokih, ki ovirajo večji šolski napredek, o vzgojnih napotkih in drugo. So pojavi v družbi, ki tako ali drugače vplivajo na mladino in jo duševno — pravilno ali nepravilno — izoblikujejo. Večkrat so takšni škodljivi pojavi tam, kjer nikakor ne bi smeli biti. To bi bilo treba v interesu naše mladine na takšnih sestankih odkrito obravnavati.

Na železniški postaji Nabrežina je nov kino, kjer je že padla na naš račun žaljivka «ščavi». Ali bo to njegova naloga?

PREBENEK

Pralnico potrebujemo

Po številnih prošnjah so lani končno napeljali tudi na Prebeneg vodovod. Takrat so postavili tudi napajališče za živino, kar je bilo v vasi zelo potrebno. Niso pa napravili pralnice, ki jo nujno potrebujejo, saj se morajo ženske v lepem in slabem vremenu mučiti po strmi in grdi poti, da operejo perilo ob izvirku, ki je precej oddaljen od vasi.

Prav tako bi si marsikdo v vasi rad napeljal vodo v hišo, zdi se pa, da ima občinska uprava v Dolini za vse to gluha ušesa. V novem proračunu naj občinska uprava upošteva tudi potrebe Prebenega in naj predvsem napravi pralnico ter omogoči, da si bodo lahko domačini napeljali vodo v svoje domove.

ŠTIVAN

Nove razlastitve?

Kar smo predvidevali, se je začelo uresničevati. Že sama vest, da bo zavod «Tre Venezie» izvedel melioracijska dela za ribiško naselje, nas je zaskelela, ker nam je ta zavod znan iz fašistične dobe. Sedaj pa smo brali odlok vladnega komisarja o nadaljnji razlastitvi naše zemlje v «javno korist». Beseda «javna korist» pomeni v tem primeru odlično možnost za odvzem (razlastitev) naše zemlje. Razlaščevanje in raznarodovanje pa je eno in isto. Prepričani smo, da bo ta javna korist zijala nad nami kot nenasitno žrelo in zahtevala še in še naše zemlje ob obali. Ribiško naselje ima samo eno nalogo: vzgojiti ali naseliti semkaj toliko rib, da nam bodo zaprle dohod k morju in nas počasi onemogočile tudi v ozadju. Če ne bo zato dovolj 5 milijard, se bo v ta namen dalo kaj več.

Vedno bolj se nam jasni, da bomo morali braniti pravice do svoje zemlje, do dela in kruha ter do svojega narodnega obstoja na bolj široki osnovi, ki naj ščiti interese vseh tukajšnjih slovenskih in italijanskih delovnih ljudi. Z ozkim strankarstvom ne bomo prišli nikamor.

BOLJUNEC

Dvojna mera

Naša vas se širi v ravnino proti športnemu igrišču in cestnemu omrežju, ker nihče ne mara stanovati v oddaljenem kraju. V tem predelu pa je pokopališče. Več ljudi se pritožuje, da občinska uprava nekaterim dovoli graditi hiše pri pokopališču, za druge pa se sklicuje na neki zakon in noče izdati potrebnega dovoljenja. Če res obstaja zakon, potem bi moral veljati za vse enako; zdaj pa velja le dvojna mera.

MAČKOLJE

Posledice slabe gradnje

Malo nad našo vasjo so nam pred nekaj leti sezidali lepo šolo. Notranjost je sicer lepša kot zunanje lice. Prostori so sončni in primerni za pouk, v poslopju je tudi telovadnica, ki po potrebi služi tudi kot dvorana za šolske prireditve. Poslopje je torej novo in bi si človek mislil, da ne bo potrebno popravila. Pa ni tako.

Že pred časom so se pokazale v učilnicah in prostorih v nadstropju nad telovadnico majhne razpoke. Zamazali so jih in nihče si ni mislil, da bodo potrebna še popravila. Čez nekaj časa pa so se pokazale še večje razpoke, široke dober centimeter in dolge tudi po dva metra. Ker je bila nevarnost, da se stene zrušijo, so morali izprazniti učilnice in je zdaj pouk v eni sami učilnici, kjer ni razpok.

Pred dnevi si je poslopje ogledala komisija stavbenikov. Zidarji so pregledali pode, strop, stebre in tramove, da bi našli napako. Zamašili so razpoke in te dni bodo obtežili pod, da bodo lahko potem ugotovili nosilnost.

Prav gotovo bodo morali ojačiti strop dvorane, ker je verjetno tu napaka. V pritličju je namreč dvorana v vsej širini poslopja, nad dvorano pa so učilnice in stena, ki jih loči od hodnika.

SV. KRIŽ

Več prosvete

Naš kulturni dom vrši svoje kulturno poslanstvo s kinopredstavami in gostovanjem SNG. To je vse premalo. Križani so bili že pred prvo svetovno vojno znani kot dobri igralci, sposobni nastopiti na odru tudi z bolj zahtevnim delom. Tudi danes ne manjka za to sposobne mladine. Lahko trdimo, da bi jih mogli našteti še več kot nekoč, čeprav so talenti skriti. En sam poskus nastopa na odru bi gotovo prijetno iznenadil ne-le nas, ampak tudi bolj kritične ocenjevalce dramskega nastopa. Kdaj bomo tega deležni?

Ze spet izrazimo željo po predavanjih o gospodarstvu, ki zanimajo gospodarje. Dobrodošla bi bila tudi gospodinjska in predavanja za mladino. Imamo dvorano in dovolj časa, manjkajo le predavatelji. Upamo, da bomo mogli po dejanjih soditi, kako se naše izobraževanstvo zanima za nas in da bo ta sodba ugodna. Ni pa odlašati s predavanji, ker čas naglo beži.

RICMANJE

Elektriko so napeljali nad železniško progo

Po dolgem čakanju in neštetih prošnjah so vendar napeljali električno luč tudi do hiš nad železniško progo. Potrebno pa bi bilo, da bi postavili vsaj eno žarnico tudi na križišču nad vasjo in na «Bardah», kjer se ustavlja avtobus, ki pelje v Boršt.

Kakor smo že večkrat pisali, bi radi dobili v vas javni telefon, ki ga zelo potrebujemo. Pričakujemo, da se bo občinska uprava končno vendarle zavzela tudi za to zadevo.

Za novo leto je bilo v vasi mrtvilo, ker ni bilo nobene prireditve niti plesa. Že dolgo let ni bilo tako in Ricmanjci niso takega navajeni. Vrh vsega pa je vedno večja zaskrbljenost za jutri, zato smo vstopili v novo leto z dolgimi obrazi.

V ugodnem vremenu obrezujejo kmetje trte, kopajo za grah in se pripravljajo za saditev krompirja. Grah bodo začeli saditi že te dni, krompir pa v začetku februarja, seveda če bo lepo vreme.

Dela imamo torej vedno nekaj, ker pa so večeri dolgi, bi imeli še toliko časa, da bi šli na kakšno predavanje. Radi bi videli, da bi prišel kakšen strokovnjak od Kmetijskega nadzorništva in nam kaj koristnega povedal o nas poučil. Vsekakor pa morajo biti predavanja v slovenščini.

MEDJA VAS

Uredite nam poti!

Medvejci smo v svojih zahtevah nasproti pristojnim činiteljem vse premalo zahtevni, ker smo preveč skromni. Preveliko skromnost pa navadno posebno pa danes, oblast slabo nagraja, tako pravijo izkušnje. Naša občinska uprava ve, ali bi vsaj morala vedeti kje nas čevelj žuli, saj smo to že večkrat povedali. Nekdo od občinskega odbora naj bi si kdaj bolj natančno ogledal našo vas in skupno z občinskim svetovalcem Pahorjem ugotovil krajevne potrebe. Res smo bolj v odročni vasi in izven prometa, a s tem ni rečeno, da ne smemo biti deležni vsaj skromnega dela tega, kar so dobile druge vasi. Predvsem bi si želeli boljšo ureditev vaških poti.

Zidarska dela obnove gredo h kraju, kako bo z mizarskimi, pa bomo šele videli. Navadili smo se na «štukanje» po starem reku «kadar kdo vrača, hrbet obrača». Počasi bo tudi vprašanje obnove nekam prilezlo, če se ne bo spet kje zavozlalo, kot je bila doslej navada.

Radi bi se v zimskih večerih malo razgovorili o naših kmetijskih in gospodarskih zadevah, ker vemo, da je to potrebno in koristno. In bo še bolj. Ali smo tudi Kmetijskemu nadzorništvu predaleč? Mi pa smo prepričani, da ni danes, ko je svet tako motoriziran, nobena vas na Tržaškem daleč in bi se kmetijska predavanja prav lahko vršila, če bi se bolj mislilo in skrbelo za napredek naših vasi ter nastavilo primerno število našega jezika sposobnih kmetijskih strokovnjakov. Takšna je naša in zahteva vseh slovenskih kmetov. Kdaj bo to vprašanje rešeno?

BORŠT

Obnovljeni prostori gostilne Petaros

Za praznike so otvorili nove in obnovljene prostore v gostilni Petaros, kamor radi zahajajo zlasti tržaški izletniki, ki obiskujejo Glinščico. Prostore so lepo opremili in okusno uredili, kar je pravilno, saj si vsak izletnik zaželi prijeten lokal in dobro postrežbo; potem se še vrne in povabi še druge. Slabi lokali in postrežba pa so vrh vsega slabo spričevalo za vso vas in slaba reklama za turizem.

PO DEVETIH LETIH DELA IN BORBE V SVOBODI

Bujski okraj se naglo razvija iz zaostalega v napredno področje

Važnost agrarne reforme in odprave kolonskega sistema - Obnova in razširitev vinogradništva - Rast nove industrije: cementne, predelovalne, živilske itd. - Skrb za kulturni napredek prebivalstva

Med Dragonjo in Mirno leži bujski okraj, ki spada sedaj pod LR Hrvatsko. Ob obali sta mesteci Umag in Novi grad, v notranjosti pa se kopičijo na griču Buje, zdaj še upravno in politično središče tega okraja Hrvatske Istre. Pravijo pa, da bo v bližnji bodočnosti postal Umag središče tega okraja, ker ima za to boljše pogoje kot Buje. O Umagu samem smo že obširno pisali pred časom v našem listu, prav tako smo opisali koprski okraj; zdaj pa nekaj o bujskem okraju na splošno.

Tudi za bujski okraj, kakor za koprski, velja ugotovitev, da so v nekaj letih z napori in požrtvovalnostjo prebivalstva ter s pomočjo matične dežele ti kraji popolnoma spremenili svoje zunanje in notranje lice. Narodnoosvobodilna vojna, zmaga nad fašizmom in priključitev k socialistični domovini so omogočile tudi prebivalstvu tega dela Istre, da si skupno z bratskimi narodi Jugoslavije gradi lepšo bodočnost in si celi rane, ki mu jih je povzročila tuja okupacija v dolgih letih suženjstva. Velikega pomena za te kraje je tudi agrarna reforma, ki je bila izvršena leta 1947, saj je kolonski sistem pomenil za istrske Hrvate pravo suženjstvo, ker so italijanski gospodarji ekonomsko in politično zatirali istrskega kolona da bi ga poitalijančili. Dovolj zgovorno je dejstvo, da sploh ni bilo nobenega predstavnika hrvaške narodnosti na tem ozemlju in da je bila vsa boljša zemlja v italijanskih rokah.

Pogled na slikovito prestolnico bujskega okraja.

Razen boksita, kvarcita, marmorja in surovin za proizvodnjo odličnega cementa ima ta predel Istre plodno ravnino, zlati med Umagom in Novim gradom, kjer je žitnica Istre, kjer so krasni oljčni gaji in lepi vinogradi. Poleg tega pa je tu še plodna dolina Mirne, kjer so odlični vogoji za vrtnarstvo in sadjarstvo. Glavno bogastvo teh krajev je kmetijstvo. Zelo razvito je vinogradništvo, saj pridelajo letno nad 120 tisoč hektolitrov vina, ki ga zlasti Tržačani dobro paznajo in cenijo: malvazija, moškat, pinot, refošk in mistela, po katerih je vedno večje povpraševanje tudi na tujih tržiščih.

Zaradi tega so vinogradništvu posvetili največjo pozornost. V petih letih so osvobojeni koloni napravili 600 ha novih vinogradov. Zdaj posadijo v bujskem okraju s trtami letno približno 150 ha. Pred vojno je bila edina večja klet v Bujah, ki pa je imela še zastarele naprave. Po vojni pa so jo modernizirali, v Umagu pa so zgradili ogromno sodobno klet. Za razvoj kmetijstva so vložili v teh letih nad poldrugo milijardo dinarjev; za vinogradništvo 190 milijonov dinarjev, za kletarstvo 280 milijonov, za melioracije 315 milijonov, za gradnjo gospodarskih poslopij pa 130 milijonov dinarjev. Z mehanizacijo v kmetijstvu in z uporabo umetnih gnojil so dosegli lepe uspehe. Nekaj primerov. Pridelek žitaric, ki je pod Avstrijo znašal 9 stotov na ha, se je zadnja leta dvignil na 30 ha. Na 1 ha vinograda pridelajo sedaj nad 50 stotov grozdja, prej pa le 30. Tudi sadjarstvo se zdaj bolj razvija, saj vsako leto posadijo nad 6 tisoč dreves. Veliko zanimanje za sadjarstvo in vrtnarstvo je med kmeti vzbudila tudi nova tovarna za predelavo sadja in zelenjave v Umagu.

V bujskem okraju je bila pred vojno industrija skoraj neznana, delovala sta samo mlin v Brtonigli in en obrat podjetje «Arrigoni» za konserviranje rib v Umagu, kamnolom pri Savudriji pa je le životaril. Zdaj se je tudi v tem pogledu mnogo spremenilo. Podjetje «Dragonja» sprejme lahko za predelavo 1000 vagonov sadja in zelenjave ter 7 ton svežih rib, kleti imajo zmogljivost 500 vagonov, v polnem obratovanju so nova tovarna testenin, tovarna likerjev in brezalkoholnih pijač, rudnik boksita v Umagu, kamnolomi z zmogljivostjo 20 tisoč kv. m plošč letno, tovarna pohištva v Novem gradu, tovarna leda in druga manjša podjetja. Zdaj gradijo še tovarno za podvodne barve ter novo cementarno. Strokovnjaki so namreč ugotovili, da so surovine za cement pri Umagu in Savudriji najboljše kakovosti. Trdijo, da bo nova cementarna v Umagu, ko bo dograjena, izdelovala najboljši cement v Jugoslaviji. Stroški za graditev cementarne bodo znašali približno dve milijardi dinarjev.

S splošnim gospodarskim razvojem in še posebej z razvojem industrije se je moral razviti tudi promet, ker je to nujno povezano. Za to so vložili v teh letih pol milijarde dinarjev. Takoj po osvoboditvi so imeli v bujskem okraju le en star tovornik, zdaj imajo nad 170 tovornikov, avtobusov in drugih motornih vozil ter dve motorni ladji za prevoz ljudi in blaga. Uredili in popravili so glavne ceste, napravili garaže itd., tako da se človek več ne boji, kako se bo lahko kretal po tem delu Istre. Posledica vsega tega je tudi razvoj turizma. Zlasti obmorski kraji so tu zelo lepi in privlačni za tujca, kakor n. pr. Savudrija in Umag, ki ima zdaj lep hotel in dobiva vedno bolj privlačno lice.

Posebej je treba poudariti še, da je ljudska oblast takoj po osvoboditvi vložila vso skrb za kulturni dvig prebivalstva, da ga reši iz zaostalosti, v katero sta ga dolga desetletja potiskala fevdalni sistem in šovinistična mržnja tujih gospodarjev. Prej kot vsa ostala podjetja in tovarne so zrastle po vsem okraju nove šole; ponos vsega prebivalstva pa je mogočna stavba hrvaške gimnazije v Bujah. Vse večje vasi in mesteca imajo nove zadružne domove, v okraju je sedem zdravstvenih ustanov, v Umagu pa imajo lepo zdravilišče, tako da je preskrbljeno tudi za higieno in zdravje ljudstva.

Lepe uspehe so dosegli, to jim je treba priznati, tembolj, ker so dobili slabo zapuščino in imeli velike težave. Treba pa je še mnogo napraviti, zato imajo lepe načrte. Poleg omenjene tovarne cementa nameravajo razširiti pristanišče v Umagu in sezidati še več novih stanovanjskih poslopij ter novo cesto Buje-Umag, dokončati elektrifikacijo vasi ter napeljavo vodovoda.

A. B.

Zupanstvo za dolinsko občino bo kmalu pod streho.

DOLINA

Novo občinsko poslopje bo v teh dneh pod streho

Te dni bo nova stavba, kjer bo sedež občinske uprave, pod streho. Potem bodo morali nekaj časa počakati, da se zidovi posušijo, preden bodo začeli z deli v notranjosti. Stavba je bila zares potrebna, saj je dosedanji sedež občine neprimeren in premajhen za današnje potrebe.

Za določitev prostora, kjer naj bi zgradili stavbo, je bilo svoj čas precej prepira in nasprotovanja med Dolinčani in Boljunčani. Dolinčani so namreč zahtevali, da mora biti sedež občine na dolinskem ozemlju in čim bliže Doline, Boljunčani pa so zahtevali sedež občine v Boljuncu, ali vsaj čim bliže Boljuncu, češ da je Boljunec pravo središče občine itd. Pravijo, da so nekateri Dolinčani celo intervenirali na najvišjih mestih, da so ohranili sedež občine v svoji vasi.

Stavba stoji med Dolino in Boljuncem, pod Kroglami in se zaradi razdalje ne bodo mogli pritoževati Dolinčani, čeprav ne bo občina več prav v vasi, niti Boljunčani. Zraven občine so sezidali tudi malo poslopje, kjer pravijo, da bo lastnik zemljišča imel bar.

Denar za gradnjo novega sedeža občine je pred časom nakazala ZVU; računajo, da bo stavba stala nekaj nad 30 milijonov lir. Gradbena dela je izvršila Gradbena zadruga z Opčin.

Ne moremo mimo opazke. Na stavbi visi tablica z napisom, kdo gradi in za koga. Napis pa je samo v italijanščini. Mar ni v dolinsko občini nobenega Slovenca? Županova dolžnost je, da to popravi in poskrbi tudi za slovenski napis.

ELIO VITTORINI

Iz «Pogovorov na Siciliji»

(Odlomek)

(Nadaljevanje s 3. strani)

«In s kruhom?» je rekel Sicilijanec.

«Seveda,» sem odgovoril. «S kruhom. Zmeraj sem jih jedel, pred petnajstimi leti, ko sem bil še otrok...»

«A, pravite, da ste jih jedli?» je rekel Sicilijanec. «Vam se je že takrat dobro godilo?»

«Oh, tako, tako,» sem odgovoril.

In sem še rekel: «Kaj niste še nikoli jedli pomaranče v solati?»

«Sem, katerikrat že,» je rekel Sicilijanec. «Ampak ni zmeraj olja.»

«To pa je res,» sem rekel. «Ni zmeraj dobra letina... Olje je potem drago.»

«Včasih ni kruha,» je rekel Sicilijanec. «Če se pomaranče ne prodajo, ni kruha. Potem si prisiljen jesti samo pomaranče... Glejte, tako...»

In ves obupan je jedel svojo pomarančo, s prsti, mokrimi od pomarančnega soka, je stal na mrazu in gledal na svojo drobno ženo pred sabo, ki ni marala pomaranč.

«So pa zelo redilne,» sem rekel. «Ali bi mi jih nekaj prodali?»

Mali Sicilijanec je nehal požirati in si je obrisal roke v suknjo.

«Zares?» je zaklical. Sklonil se je nad svoj jerbas, podrezal pod platno in mi ponudil štiri, pet ali šest pomaranč.

«Ampak zakaj,» sem vprašal, «je tako težko prodati pomaranče?»

«Težko jih je prodati,» je rekel. «Nobeden jih ne mara.»

Vlak je čakal s priklopljenimi vagoni, ki so jih prepeljali čez morje.

«Na tujem jih ne marajo,» je govoril še naprej mali Sicilijanec. «Kakor če bi imele strup v sebi, te naše pomaranče. Gospodar nas plačuje na ta način, da nam dà pomaranče... Mi pa ne vemo kam z njimi. Nobeden jih ne mara. Pridemo v Messino, peš, in nobeden jih ne mara... Poizkusimo v Reggiu, v Villi S. Giovanni, pa jih tudi ne marajo... Nobeden jih ne mara.»

Vlakovodja je zapiskal na piščalko, lokomotiva je zažvižgala.

«Nobeden jih ne mara... Hodimo v mesto in se vračamo, plačujemo pot zase in za pomaranče, smo brez kruha, nobeden jih ne mara... Nobeden jih ne mara».

Vlak se je premaknil, skočil sem k enim izmed vrat.

«Zbogom, zbogom!»

«Nobeden jih ne mara... Nobeden jih ne mara... Kakor če bi imele strup v sebi... Preklete pomaranče.»

Uporabnost oglenega prahu kot razkuževalnega sredstva

Oglje je znano razkuževalno sredstvo proti škodljivim plesnim. Medicina ga uporablja (carbo animalis) za desinfekcijo pri črevesnih obolenjih (driska), veterina za desinfekcijo gnojnih ran. Sestavni del filtra pri razkuževanju pitne vode je lesno oglje, prav tako tudi pri filtru za plinske maske.

Kaj pa zemlja? Ali naj tudi njo razkužujemo, saj jo vendar gnojimo z gnojem, o katerem vemo, da vsebuje za človeka mnogo nevarnih bacilov?

V zemlji so koristne drobnoživke, brez katerih v tleh ni življenja, so pa tudi mnoge škodljive plesni. Vrtnarji z uspehom uporabljajo proti njim razna kemična sredstva (formalin, bakrov acetat, bakrov sulfat itd.). V Švici pa v gozdnih devesnicah pred setvijo sterilizirajo prst gredic tako, da posnamejo 5—8 cm debelo vrhnjo plast, jo preparijo z vodno paro v posebnem kotlu in prst zopet razgrnejo po gredici. Ugotovili so namreč, da so rastlinice v tako sterilizirani prsti lepše in bolje kalile, da sploh niso obolele, da so lepše rasti in temnozelene barve. Očitno so z dušikom bolje preskrbljene kakor v nesterilizirani zemlji. Ugotovili so nadalje, da se je število koristnih bakterij v tleh že v dveh mesecih po izvršeni sterilizaciji potrojilo. Sterilizacija se vselej izplača, ker se s tem prihani seme, plevela je manj in sadike so bolj zdrave in lepše rasti.

Zanimivo je, da dosežemo skoraj isti učinek, če dodamo prsti prah lesnega oglja. To je preizkusil in dokazal zagrebški vseučiliški profesor dr. V. Vouk. V njegovi razpravi iz leta 1931. «Oglje in premog ter rast rastlin» vidimo slike istih rastlin v lončkih: a) v čisti prsti, b) v prsti z dodatkom oglenega prahu, c) v prsti, sterilizirani z vodno paro. Rastlini v b) in c) sta enako lepo razviti in boljši kakor v a).

Medtem ko sterilizirajo s paro gredice v drevesnicah ob vsaki setvi, t. j. vsaki 2 do 3 leta, učinkuje ogleni prah ob enkratni dajatvi vsaj 10 let. Postopek z njim je enostavnejši in cenejši kot s paro.

Tudi v slovenskih gozdnih drevesnicah smo pred dvema letoma uvedli uporabo oglenega prahu z najboljšim uspehom. Oglje je tudi na travnikih pokazalo dober vpliv: trave so boljše rasti in temne barve, pojavlja se v večji meri deteljica.

Oglje deluje ugodno v vsaki zemlji in za vse rastline. Koristi rastlinam, ki imajo na svojih koreninicah dušične bakterije kakor tudi tistim, ki imajo na koreninicah mikoze (posebne vrste glivice), s pomočjo katerih živijo. Pri setvi zelo nežnih in občutljivih vrst je oglje posebno učinkovito.

Oglje sicer ni prav poceni, vendar se njegova uporaba v vrtnarstvu za posebne primere zelo izplača. Cenejši je vsakakor prah v skladiščih za oglje v mestih, na železniških postajah in tudi stara braška s kopišč v gozdu.

Navodilo za uporabo oglja za sterilizacijo prsti se glasi:

Oglje naj bo v prahu, ker je v tej obliki njegov učinek največji. Debelejše oglje ali braško v ta namen zdrobimo. Na 1 kv. meter površine zemlje damo 1,5-2 kg oglenega prahu in ga premešamo s prstjo 5-8 cm globoko. Lahko ga uporabimo za vsako vrsto zemlje, ob vsakem času in za teri koli posevek.

Maslo in margarina

Svetovna proizvodnja masla je leta 1953 po vojni prvič presegla predvojno višino. Medtem ko je pred drugo svetovno vojno znašala 4,38 milijona ton, se je lani povzpela na 4,67 milijona ton, kar pomeni porast za 7 odst. Ker pa se je medtem tudi prebivalstvo pomnožilo za 20 odst., je proizvodnja na prebivalca še vedno manjša kakor pred vojno. V proizvodnji posameznih držav pa so mnogo večje razlike kakor pred vojno. Države uvoznice proizvodnjo z vsemi sredstvi pospešujejo, izvoznice pa so jo prisiljene zmanjševati. Najmočneje je nazadovala proizvodnja Združenih ameriških držav (za 27 odst), najbolj pa napredovala v državah Južne Amerike. Prodaja masla je zdaj mnogo težavnejša, kakor bi sklepali po porastu proizvodnje. Poraba masla namreč po vsem svetu nazaduje, ker maslo izpodriva mnogo cenejša margarina.

Mizarji podjetniki kmetovalci
Deske smrekove, macesnove in trdih lesov in trame, nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 Tel. 90441

POŽAR ARTEMIO TOVORNI PREVOZI
TRST - Ul. Moreri 7 Telefon št. 28373
v vse kraje, tudi v inozemstvo

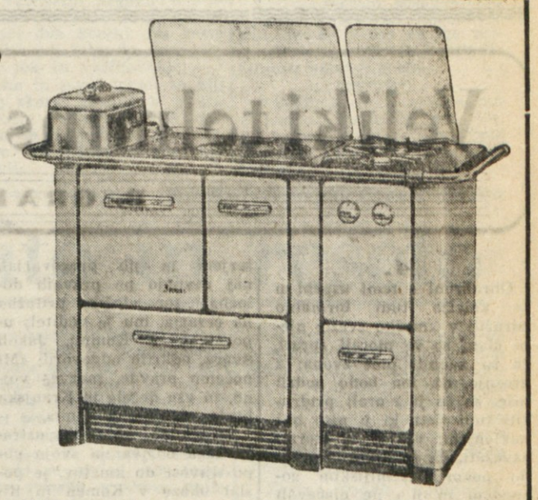
PIETRO CONTENTO
TRST — ULICA CARDUCCI štev. 7 — TEL. 372-73
VELIKA IZBIRA moških, ženskih in otroških oblačil, svilenih rut, nogavic in rokavic.

Ribarič Ivan
IMPORT ◆ EXPORT
VSEH VRST LESA IN TRDIH GORIV
TRST — ULICA F. CRISPI 14 — TEL. 93-502
ULICA DELLE MILIZIE 19 — TEL. 96-510

AVTOGARAŽA STAR
MEHANIČNA DELAVNICA
TRST (ROJAN) ULICA MORERI 7
TELEFON ŠTEV. 35-608

LJUDSKI MOTOR
ZNANE F. B. M. TVRDKE
MORINI in MINARELLI
BOLOGNA
za vse vrste poti, posebno hribovite, lepo izoblikovan, primeren za vse osebe
Vam jamči lepo in trdno izdelavo iz prvovrstnega materiala

125 cc
cena
L 164.000.-
„GABBIANO" EDINI ZASTOPNIK ZA GORIŠKO
JOŽEF LUTMAN
pooblaščen tudi za nadomestne dele „MOTOM"
GORICA, UL. MARCONI 9

Pozor!!!
Preden nabaviš štedilnik, obišči tvrdko
KERŽE

ki ti nudi štedilnike vseh vrst, na premog, les, plin in tekoči plin ter električni tok najboljše vrste po najugodnejših cenah s popolnim jamstvom
Zapomni si: tvrdka KERŽE - Trst - Piazza S. Giovanni 1 - tel. štev. 35019
PRODAJA TUDI NA OBROČNO ODPLAČEVANJE

TRST, nedelja 9. januarja 1955

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Vremenska napoved za danes: Oblačno vreme s padavinami. Burja. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je bila 10.5 stopinj; najnižja pa 8.4 stopinj.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Trst II.**: 17.00: Franz Lehar: «Vesela vdova», opereta v 3 dej. — **Trst I.**: 21.05: «Allegretto», skoraj revija. — **Koper:** 9.30: Mladinski oder: Carjev slon. — **Slovenija:** 10.10: Dopoldanski simfonični koncert.

GORIŠKI IN BENEŠKI DNEVNIK

V tovarni Mocchiut v Gradiški stroji mirujejo že peti dan

Zborovanje delavcev, ki jim je govoril tajnik notranje komisije

V Gradiški je že peti dan 130 delavcev in delavk podjetja «Mocchiut» doma, ker je lastnik na stavko svojih uslužbencev odgovoril z zaprtjem podjetja.

Kot je znano, so gradiščanski delavci in delavke stopili v stavko, ki naj bi trajala 4 ure dnevno do sporazuma med delodajalcem in uslužbenci zaradi nenadnega odpusta 23 delovnih tovarišev. Mocchiut je zaprl podjetje in vsi poizkusi oblasti in sindikalnih organizacij doslej niso mogli spremeniti mučnega položaja, ki je nastal zaradi prekinitve proizvodnje.

V petek zvečer je v dvorani Bergamas v Gradiški govoril številnim delavcem in ostalemu občinstvu tajnik notranje komisije Angelo Mion. Prikazal je položaj, ki je nastal že pred meseci v podjetju že v času, ko so se sestali predstavniki sindikata in ravnateljstva. Že takrat je namreč lastnik podjetja predlagal odpust nekaterih uslužbencev, čemur pa so se sindikalni voditelji uprli. Njegovo opravičilo, češ da so v prodaji blaga nastale težave, je predstavništvo delavcev ovrglo s številnimi predlogi, ki bi omogočili odstranitev težav v podjetju. Toda po izjavi Miona Mocchiut ni hotel osvojiti delavskih nasvetov in je samovoljno odpustil 23 delavcev in delavk. Podjetje Mocchiut še vedno zaprto, delavci in delavke pa na cesti brez dela in zaslužka ter s tem v breme domačih in družbi. Mocchiut bo moral končno spoznati, da je bil njegov postopek neupravičen, in sprejeti bo moral še vedno ponujeno roko delavstva, ki se hoče po svojih predstavnikih z njim pomeniti in rešiti dolgotrajen spor.

NESREČA NA PREVALSKEM BLOKU

Umrl zaradi ran nehote sproženega mitraljeza

V petek zvečer so pripeljali v bolnico Brigata Pavia 20-letnega financarja Renata Paolonija, uslužbenega na prevalskem bloku, hudo ranjenega v trebuh in na obeh zapestjih.

Rane je mlademu financarju nehote povzročil njegov tovariš, medtem ko je čistil mitraljez. Orožje se je nenadoma sprožilo in streli so zadeli nesrečnega Paolonija. Njegovo zdravstveno stanje je bilo zelo resno in mladenič je kljub vsej pomoči zdravnikov umrl še isto noč ob 22.30 uri.

Zahvala mestnih stražnikov

Kot vsako leto so bili mestni stražniki tudi letos bogato poplačani. 6. januarja so razni Goričani položili na mestna križišča najrazličnejša darila v znak simpatij do rediteljev. Čeprav so marsikdaj stražniki predmet nejevolje nekaterih nedisciplinirani meščanov, je prav veliko število daril dokazalo, da uživajo veliko simpatij avtomobilistov in motociklistov.

Stražniki se vsem darovalcem najtopleje zahvaljujejo.

Gradnja greznic v nekaterih goriških ulicah

Na zadnji seji odbora goriške občine so na začetku razpravljali o nekaterih upravnih vprašanjih in med drugim odobrili 1,300.000 lir za nakup zdravil za meseca september-oktober za občinske reveže. Poleg tega so pooblastili tovarno De Micheli iz Firenz, da zgradi centralno kurjavo v novem šolskem poslopju v Stražicah.

Proučili so dalje proračun občinskih podjetij za leto 1955. Razpravljanju sta prisostvovala tudi ravnatelj občinskih podjetij ing. Prinzi in Candutti. Najprej se bodo o proračunu pomenili predstavniki posameznih skupin, potem pa ga bodo prečitali pred občinskim svetom.

Ob koncu so pregledali stanje načrtov in ustreznih posojil za gradnjo greznic v ezulskem naselju, na Rojcah in v Ulicah Vaccano, Croce, Sant'Antonio, Alviano in Balilla. Sklenili so, da bodo del Ul. Formica tlakovali s kockami. Z deli so že pričeli in se zdi, da bodo kmalu zaključena. S tem bo enkrat za vedno preprečeno, da bi vozila prinašala pesek in prah na Koren.

Do 20. t. m. veljavna nakazila za gorivo

Avtomobilski klub iz Gorice javlja, da bodo izdajali nakazila za gorivo samo do 20. t. m. Klub je odprt vsak dan od 10. do 12. in od 15. do 17. ure, ob nedeljah pa od 10. do 12. ure.

Sprememba nekaterih telefonskih številk

Z novim letom so pri telefonski centrali v Gorici menjali nekatere telefonske številke za javno uporabo:

Naročilo za medkrajevne razgovore je sedaj 10 (prej 01), zveza z bližnjimi kraji (suburbana) je sedaj 15 (prej 05), telefonsko tajništvo je sedaj 11 (prej 00), informacije za seznam naročnikov 12 (prej 02), pritožbe zaradi okvar 19 (prej 09).

Sovodenjski pevci na Štefanovo v Benečiji

Na Štefanovo so šli člani sovodenjskega mešanega pevskega društva na izlet v Beneško Slovenijo. Že zgodaj zjutraj je bilo v vasi vse veselo; fantje in dekleta so napolnili avtobus s prikolico in vedro razpoloženi odpotovali proti Benečiji.

Izletniki so v družbi pevovodje tov. Dorita Klavčiča in tov. Oskarja Vižintina, ki je neustrudno razveseljeval družbo z igranjem harmonike, preživel nepozaben dan. Ustavili so se v Sovodnjah v Benečiji, v St. Petru Slovenov in drugod; povsod so zapeli tudi po nekaj lepih pesmi in zaplesali ob zvokih harmonike. Še prehitro je potovanje minilo in ob vrnitvi v domači kraj so se izletniki s težavo ločili, želeč si podobnih skupnih izletov.

DEŽURNA LEKARNA:

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna Kuerner, Korzo Italia 4 - tel. 25-76; od 8. do 12. ure pa je dežurna lekarna D'Udine, Ul. Rabatta 18 - tel. 21-24.

Zveza slovenske mladine
priredi
danes 9. januarja 1955 ob 14. uri v Sovodnjah

zimski tek čez drn in strn

Udeležijo se ga lahko vsi mladinci in mladinke, pa tudi otroci od 10. do 15. leta. V prvi skupini bodo tekli otroci do 15. leta na progi 500 m, v drugi skupini mladinke od 15. leta dalje na progi 1.000 m in v zadnji mladinci od 15. leta dalje na progi 2.000 m. Za najboljše je ZSM pripravila lepa darila. Prijave se bodo sprejemale od 13. ure dalje v prosvetni dvorani v Sovodnjah.

Logično nasprotovanje

Pokrajinski odbor monarhistične stranke je na zadnji seji sklenil napovedati boj slehernemu poskusu uvedbe deželne avtonomije in sprejemu posebnega statuta, kot to predvideva italijanska ustava. Svoje ravnanje utemeljuje z domnevno škodo nacionalnih in gospodarskih interesov Italije.

Stališče goriških mornarhistov je pogojeno v znanem stališču svetovalca Pedronija, ki je skupaj z ostalimi somišljeniki pri MSI in ezulskih organizacijah na najbolj reakcionarnih in šovinističnih stališčih v Gorici in ki predstavljajo tudi vir največjih spletk in intrig proti napredku in demokraciji.

Vendar pa monarhistično in ostalo reakcionarno preprečevanje napredka, deželne avtonomije s posebnim statutom za Slovence, mirnega sožitja itd. ne bo imelo uspeha prav zaradi želje prebivalstva, da pride do uresničitev teh važnih zahtev.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški občini je bilo od 1. do 8. januarja t. l. 7 rojstev, 8 primerov smrti, 2 oklica in 4 poroke.

Rojstva: Claudio Cartelli, Marieta Kranner, Enrico Motz, Silvano De Piero, Ana Boschin, Antonio Campolo, Dianora Nanut.

Smrti: 67-letni kmetovalec Jožef Klaučič, 49-letni zdravnik dr. Aldo Poduie, 58-letni učitelj Eduardo Lorenzoni, 89-letni zasebnik Cesare Bianchini, 67-letni industrialec Michele Santarosa Stavro, 68-letna gospodinja Anna Tamburin, vd. Grisilla, 75-letna gospodinja Ivana Renko, por. Glessi, 90-letna Virginia Dellai.

Oklici: agent javne varnosti Antonio Lo Nardo in gospodinja Maria Lo Nardo, učitelj Umberto Morucchio in učiteljica Giustina Prestento.

Poroke: radiotehnik Ercole Verone in šivilja Rita Di Luca, kmet Leopoldo Marcosig in gospodinja Alba Luin, uradnik Pier Luigi Fornasier in študentka Bruna Bressan, pleskar Giovanni Mazzuchin in blagajničarka Giovanna Brussi.

KINO

CORSO. 14: «Pot slonov», E. Taylor.
VERDI. 14: «Daljna zemlja», barvni film, J. Stewart.
CENTRALE. 15: «Scaramouche», S. Granger in E. Parker.
VITTORIA. 15: «Velika karavana», barvni film, S. Russel in V. Ralston.
MODERNO. 15: «Kraljica Desperadosov», J. Russel in G. Brent.

ŠPORTNI DNEVNIK

TRETJI DAN V GRINDELWALDU IN PRVI NA LAUBERHORNU

Švicarka Berthod zmagovalka v smuku in kombinaciji

V moškem slalomu je zmagal Avstrijec Spiss

GRINDELWALD, 8. — Na današnji zadnji dan mednarodnega ženskega smučarskega tekmovanja je Švicarka Madeleine Berthod dokazala, da je le najmočnejša alpska smučarka med udeleženkami letošnjega tekmovanja. Danes je zmagala v smuku in si končno osvojila tudi prvo mesto v kombinaciji. Tesno za Švicarko se je plasirala Italijanka Carla Marchelli, medtem ko je včerajšnja zmagovalka v slalomu Chenal-Minuzzo danes šele osma. Avstrijka Blattl, prva v veleslalomu in tretja v slalomu, je danes četrta. Vsekakor je bila borba zelo napeta, saj znaša časovna razlika med prvo in deseto niti ne celih pet sekund.

Proga je vodila po strmini 600 m. Da si ne bi tekmovalke izbrale preveč nevarne poti, je bilo 13 obveznih vrat, ki so zavirala hitrost.

Rezultati:

Slalom: 1. **Berthod** (Švica) 2'24"6; 2. Carla Marchelli (It.) 2'24"8; 3. Hochleitner (Avstr.) 2'25"0; 4. Blattl (A.) 2'25"4; 5. Frandl (A.) in Hofherr (A.) 2'27"5; 7. Neuviere (Fr.) 2'27"6; 8. Chenal-Minuzzo (It.) 2'27"7; 9. Jaretz (A.) 2'28"4; 10. Thiolliere (Fr.) 2'29"3; 11. Agnel (Fr.) 2'30"9; 12. Lanig (Nemč.) 2'32"1; 13. Beeler (Šv.); 14. Niskin (Norv.); 15. Hvammen (Norv.) 2'36"6.

GIULIANA CHENAL - MINUZZO

CARLA MARCHELLI

Kombinacija: 1. **Madeleine Berthod** (Švica) 0.55 točke; 2. Lotte Blattl (A.) 1.88; 3. Giuliana Chenal-Minuzzo (It.) 2.04; 4. Thiolliere (Fr.) 5.19; 5. Hochleitner (A.) 5.96; 6. Jaretz (A.) 6.10; 7. Marchelli (It.) 6.18; 8. Neuviere (Fr.) 6:52; 9. Agnel (Fr.) 7.95; 10. Hofherr (A.); 11. Brandl (A.); 12. Niskin (Norv.); 13. Schoepff (A.); 14. Lanig (Nemč.); 15. Hvammen (Norv.); 16. Lafont (Fr.); 17. Beeler (Nemč.); 18. Sacco (It.); 31. Vidussich (It.).

WENGEN, 8. — Danes so se že začela tudi moška mednarodna smučarska tekmovanja. Na sporedu je bil najprej smuk. Zmagal je Avstrijec Toni Spiss pred tremi drugimi rojaki. Sploh so bili najbolj uspešni Avstrijci: do sedmega mesta se je med nje vrnil en sam Francoz na peto mesto.

Rezultati smuka (proga 4000 m, viš. razlika 1000 m): 1. **Spiss** (A.) 3'27"1; 2. Molterer (A.) 3'31"0; 3. Obereigner (A.) 3'32"2; 4. Hinterseer (A.) 3'34"3; 5. Vuarnet (Fr.) 3'35"2; 6. Rieder (A.) 3'35"8; 7. Schuster (A.) 3'36"4; 8. Ruedi (Šv.) 3'36"6; 9. Duvillars (Fr.) 3'36"8; 10. Forrer (Šv.) 3'37"2; 11. Bonlieu (Fr.); 12. Bozon (Fr.); 16. Roj (Polj.) 3'40"3; 26. Zecchini (It.) 3'47"0; 28. Gino Burrini (It.) 3'48"3; 29. Bruno Burrini (It.) 3'48"5; 34. Ghedina (It.) 3'51"0; 36. Milianti (It.) 3'51"6.

* * *

V Iselsbergu pri Innsbrucku so bili smučarski skoki s sledečimi rezultati:

1. **Thorbjoern Ruste** (Norveška) 229 točk (75, 79 m); 2. Silvenoinen (Fin.) 226 (73,5, 75); 3. Bolkaert (Nemč.) 225 (74.5, 75), 4. Kirjonen (Fin.) 222.5 (72, 74.5); 5. Bradl (Avstrija) 216 (71, 74); 6. Hochenleitner (Nemč.); 7. Plank (Avstrija); 8. Gundersen (Norv.); 9. Brutscher (Nemč.); 10. Lauren (Šved.).

* * *

Jugoslavija na svetovnem prvenstvu v hokeju na ledu. Za svetovno prvenstvo v hokeju na ledu, ki bo od 25. februarja do 6. marca 1955 v Düsseldorfu, se je za tekme v skupini A (za naslov svetovnega prvaka) prijavilo vsega 10 držav, in sicer: Švedska, Švica, ČSR, Italija, Norveška, Finska, Poljska, Nemčija, SZ in Jugoslavija.

Hopmanova lestvica

10 najboljših teniških igralcev

1. **Seixas** (ZDA); 2. Drobny (Eg.); 3. Rosewall (Avstral.); 4. Patty (ZDA); 5. Hartwig (Avstral.); 6. Trabert (ZDA); 7. Hoad (Avstral.); 8. Rose (Avstral.); 9. Larsen (ZDA); 10. Richardson (ZDA).

Naš tedenski pregled

(Nadaljevanje s 3. strani)

ki jih vsebuje, se je na primer skliceval že predsednik romunske vlade Georgiu Dej v svoji novoletni izjavi beograjski agenciji «Jugopress».

Pomen obiska sveda ni samo v izjavi, temveč predvsem v zbliževanju in medsebojnem razumevanju držav, ki vedo, da je v sedanjem položaju mir ne le potreben, temveč edini izhod za človeštvo in ki se zaradi tega ne združujejo v nove bloke ali skupine, temveč zahtevajo od onih, ki bloke ustvarjajo, naj prilagodijo svojo politiko interesom nedeljivega miru, interesom človeštva. Pomen obiska je tudi v povsem novem razumevanju med Azijo in Evropo, kajti doslej so v Aziji poznali Evropce le kot osvajalce.

Da potovanje jugoslovanskega predsednika in njegovi rezultati marsikomu — zlasti onim, ki si prizadevajo vključiti tudi vso Azijo v sistem blokov — ni všeč, je razumljivo. Zato so razumljivi tudi razni manevri, ki jih v zvezi s tem pletejo, in razumljivi so tudi poskusi, da se povečani mednarodni ugled Jugoslavije na ta ali oni način zmanjša. Uspehov teh manevrov pa zaenkrat ni videti.

r. c.

KONČAN TURNIR V HASTINGSU

FUDERER TRETJI s Pachmanom in Szabom

Velik uspeh mladega jugoslovanskega mednarodnega šahovskega mojstra — štiri zaporedne zmage proti velikim nasprotnikom — je v zadnjem kolu kronala nepričakovana smola: edini poraz na turnirju, in sicer z madžarskim velemojstrom Szabom.

Po Philipsu, Keresu in Pachmanu je prišel na vrsto v VIII. kolu še holandski mojster Donner, ki ga je Fuderer premagal v 34 potezah.

Rezultati ostalih partij VIII. kola: Keres - Szabo 1:0; Fairhurst - Phillips 1:0; Smislov - Alexander remi; Unzicker - Pachman prek.

Zadnje kolo pa je prineslo neprijetno presenečenje. Fuderer je partijo s Szabom izgubil ter tako dopustil, da sta ga Szabo sam in pa še Pachman dohitela.

Prvo in drugo mesto si delita Smislov in Keres s 7 točkami, medtem ko imajo Fuderer, Pachman in Szabo 5.5 točk. Slede Alexander in drugi.

NOGOMET V BUENOS AIRESU

Boca Junior-Malmoe 2:2 (1:1)

BUENOS AIRES, 8. — Težko pričakovana tekma med švedskim moštvom Malmoe in argentinskim prvakom Boca Junior se je končala neodločeno 2:2 (1:1). Tekme je še enkrat pokazala bistvene razlike med južnoameriškim nogometom, ki je bogat tehničnih lepot in čudovitih domislic, ter evropskim, ki je bolj dodelan in učinkovit. Argentinci so na igrišču skoraj vseh 90 minut prevladovali s svojimi kratkimi pasi v prečni smeri, pri tem pa so krepki obrambi gostov dovolili, da jim je v kazenskem prostoru razbijala vse njihove lepo sestavljene akcije. Švedi so Argentincem le trikrat ušli in dospeli pred njihov gol — in dvakrat se je tak beg končal z golom.

Prvi gol je padel šele v 43' prvega polčasa. Dosegel ga je Argentinec Borrello. Toda na koncu 45' je Sved Thillberg izenačil. Švedi pa so prešli v vodstvo že v 3' drugega polčasa po Lindsjoriju. Argentinci so začeli takoj besno napadati, toda švedska obramba je delovala odlično. Šele dve minuti pred koncem je uspelo zvezi Baioccu poslati med švedskima branilcema žogo v mrežo.

* * *

Tako sta doslej na turnirju zmagali moštvi Crvena zvezda in Independiente. O tekmi med beograjskim moštvom in večkratnim argentinskim prvakom River Plate lahko navedemo še sledeče podrobnosti:

Ta zmaga je velik uspeh jugoslovanskega nogometa, saj sodi River Plata med najmočnejša nogometna moštva Južne Amerike. Leta 1953 je bilo celo prvak Argentine, lani pa je bilo drugo na prvenstveni lestvici je države.

Tekma je bila na stadionu Nunez v Buenos Airesu pred približno 40.000 gledalci. Igrala se je v hudi vročini, ki je v pravem pomenu besede izmučila obe moštvi. Gole za Crveno zvezdo so dosegli: Mitič v 36. in Kostič v 43. min., za River Plato pa Vernaza v 57. min. V moštvu Crvene zvezde so nastopili Prvulović, Stanković, Zeković, Zlatković, Spajić, Tasić, Petaković (kot gost), Mitič, Valok (kot gost), Toplak in Kostič. V moštvu domačinov je nastopilo več članov državne reprezentance. Tekmo je sodil Willbraham (Velika Britanija). Čeprav je bilo v prvem polčasu soparno in vroče, je bila prav tedaj tekma silno živahna in ostra. Jugoslovani so izredno hitro napadali in imeli več priložnosti, da bi dosegli gol. Argentinci so imeli podrejeno vlogo. Igra je bila zelo lepa in zanimiva tako, da je gostujoče moštvo napravilo izredno dober vtis na občinstvo.

V drugem polčasu je tempo nekoliko popustil, ker so bili igralci obeh moštev izmučeni, predvsem zaradi ubijajočega tempa v prvem polčasu in hude vročine. Vendar pa gostje niso izpustili vajeti iz rok: domačemu moštvu se je le z veliko muko posrečilo zmanjšati rezultat na 1:2. Takoj zatem in vse do konca tekme pa se je moštvo River Plate moralo vseskozi braniti.

Nogometaši Crvene zvezde so bili vso tekmo v premoči. Igrali so ostro in s poletom Zmaga Crvene zvezde nad River Plate presega vse njene dosedanje uspehe, čeprav so Beograjčani do sedaj premagali že številna svetovno znana nogometna moštva.

Najboljša igralca Crvene zvezde sta bila Zlatkovič in Mitič, v domačem pa Vernaza.

Crvena zvezda se bo 11. januarja pomerila z nogometnim moštvom Independiente, 16. januarja pa z dunajskim moštvom «Austria».

Tudi Jugoslovani v Viareggiu na košarkarskem turnirju

Za mednarodni košarkarski turnir, ki bo v dneh 7. do 9. februarja v Viareggiu ob priložnosti karnevalskih prireditev, so se doslej že prijavila moštva «Servette» iz Ženeve, «Derby Lions» iz Livorna (moštvo ameriških vojaških sil v Livornu) in «Borac» iz Jugoslavije. Organizatorji pa še pričakujejo dokončnega odgovora italijanskega moštva «Gira», medtem ko sta «Borletti» in «Triestina» že odgovorila negativno. Prav tako pa vodstvo še čaka na odgovor «Crvene zvezde» iz Beograda, «Arisa» iz Soluna, pariškega univerzitetnega kluba in nekega kluba iz Barcellone.

V novembru tekma Francija - Jugoslavija?

Francoska nogometna zveza je prejela pristanek Jugoslovanske nogometne zveze, da se tekma med obema reprezentancama odigra v Parizu 13. novembra. Ta datum je sicer prost, vendar pa se je Francija že prej obvezala za tekmo z Belgijo v Bruslju 20. novembra. Ker Francozi menijo, da jim je nemogoče v presledku enega samega tedna odigrati dve važni mednarodni tekmi v različnih mestih, bodo zaprosili Belgijce, da bi tekmo v Bruslju preložili na 27. novembra.

* * *

Na prihodnji konferenci UEFA (Union European Football Association), ki bo na Dunaju prve dni marca, bodo med drugim razpravljali tudi o vprašanju televizije. Kot je znano, doslej nogometnih tekem (vsaj rednih prvenstvenih tekem, n. pr. v Italiji) ne prenašajo po televiziji, ker bi s tem padel obisk in torej tudi izkupiček za vstopnino. Verjetno pa bodo le našli način za prenos tudi teh tekem, kakor so n. pr. prenašali tekme s svetovnega prvenstva.

STRELCI SERIJE A:

10 golov: Nordahl, Schiaffino.
7 golov: Armano, Bonafin.
6 golov: Bacci, Bettini, Bizzarri, Buhtz, Dal Monte, Pivatelli, Ghiandi, Rasmussen, Vitali.
5 golov: Amadei, Baldini, Bassetto, Boniperti, Brighenti, Bronée, Burini, J. Hansen, Ricagni, Selmosson, L. Soerensen, Virgili.
4 gole: Arce, Cervellati, Frizzi, Höfling, Manenti, Nyers.

Na atletskem prvenstvu SZ v Kijevu so zboljšali dva svetovna rekorda, enega evropskega in devet ruskih. Evropski prvak v hoji za 50 km Ukhov je rabil za to pot 4.18:19,2. Otkalenkova je pretekla 800 m v 2:6,6.

* * *

V Bukarešti je v milem vremenu dne 29. dec. 1954 romunski atlet Soeter skočil 2,03 m v višino.

Robinson že 19. t. m. spet na ringu?

CHICAGO, 8. — Po zmagoslavnem povratku Raya Robinsona med boksarje in k. o., s katerim je odpravil Joea Rindona, so se Robinsonove «delnice» dvignile do nebes. Mnogo organizatorjev je že predlagalo druge važne dvoboje. International Boxing Club je sporočil, da so bila že zaključena pogajanja za dvoboj z visoko cenjenim «Tigrom» Jonesom, ki naj bi bil 19. januarja v Chicagu. Tisti, ki pa ni posebno zadovoljen z določitvijo «Tigra» Jonesa za nasprotnika Robinsonu je Joe Glaser, prokurator Robinsona. Ta je namreč mnenja, da je mladi Fighter iz New Yorka za sedaj še pretrda kost za Robinsona.

* * *

Londonski organizator boksarskih dvobojev Jack Solomons je brzojavno ponudil Rockyju Marcianu 300.000 dolarjev, da bi pristal na dvoboj za svetovno prvenstvo težke kategorije z angleškim prvakom te kategorije Donom Cockellom. V telegramu pravi Solomons, da bi mogel biti dvoboj konec aprila ali v začetku maja.

Marcianov prokurator je z zanimanjem sprejel na znanje ponudbo, vendar pa je dejal, da za sedaj še ne more dati nikakega odgovora, ker si mora Marciano najprej še pozdraviti nos, poškodovan v dvoboju z Ezzardom Charlesom. Verjetno bo mogoče odgovoriti v februarju.

Kino na Opčinah

Predvaja DANES 9. t. m. z začetkom ob 15. uri in JUTRI 10. t. m. z začetkom ob 18. uri film:

Film je zelo zabaven za vsakovrstno občinstvo
Zelo duhoviti dialogi!

Veliki tolminski kmečki punt

B. GRAFENAUER

4.

Ohrabreni s temi uspehi so se kmetje tudi formalno združili v kmečko zvezo; njeni člani so se morali zbrati, če so zvonili plat zvona; z grožnjo, da jim bodo podrli hiše, so se ji morali pridružiti tudi tisti, ki ji niso bili naklonjeni; vsi so se morali zavezati, da se nikakor ne bodo pokorili zemljiškim gospodom in ji ne plačevali dolžnih pravic; zvestobo zvezi «na življenje in smrt» so si obljubljali javno pred cerkvijo. Poleg dacov na meso in vino ter poleg dajatev zemljiškemu gospodu so se uprli tudi plačevanju že omenjenega «novega davka» v korist vzdrževanja goriške grajske posadke. Ta davek so namreč v bodoče pobirali kot puntarski davek za svojo zvezo. Ko je rihemberški gospod Lanthieri nastopil proti puntarjem in jih pregovarjal, naj ravnajo po pravnih določbah ter vložijo pritožbo na cesarja, mu je voditelj upornikov v Komnu, Jakob Svara, odkrito odgovoril: «Mi nočemo pravde, marveč vojno, in vsa dežela in Kranjska bosta združeni z nami».

Strassoldo, ki se je ustrašil tega odziva na svojo popustljivost do kmetov, je poslal ukaze v Komen in Rihemberk, s katerimi je prepovedal kmečko organizacijo. V odgovor pa se je prihodnji dan zbralo v Rihemberku 3000 ljudi, ki so kmečko zvezo na Krasu povezali v celoto in ji izvolili za načelnika Franceta Križmana (vulgo Francona) in Mahela Palica; prvega so razglasili za svojega cesarja (Imperatore), drugega za glavarja (Capitanio); «napravili so med seboj neko pisanje, za katero ne vemo natančno, kaj vsebuje, govori se pa, da je to neke vrste postava (Legga) med njimi».

Istega dne so zahtevali od Lanthierija, ki je imel v gradu le 4 hlapce, da jim izroči urbar svojega gospostva. Gospod se je sprva branil in izgovarjal, da ne ve, kje ga ima; ko pa so mu zagrozili, da ga bodo našli sami in odprli vse kar brez ključev, so urbar hitro dobili. Nova deputacija je nato prosila v Gorici, da naj bi jim ga glavarjeva pisarna prepisala v nemščini, toda Strassoldo je prošnjo odbil in obratno zahteval, naj urbar takoj vrnejo gospodu. Križman je sporočil ta odgovor puntarjem, ki so se na njegov poziv zbrali takoj drugo jutro, «dasi so nekatere vasi oddaljene tudi tri ure poti»; zbor je odločno zavrnil to zahtevo in res je odslej urbar skrbno podnevi in ponoči varovala puntarska straža. Strassoldo je sicer konec maja poslal v Rihemberk 50 vojakov, da bi kmetom urbar odvzeli, toda komaj so puntarji začeli biti plat zvona, so se «vojaki, v strahu, da se bo v nekaj trenutkih zbralo ljudstvo, na vrat na nos umaknili v Rihemberški grad», kmetje pa so jih pred gradom klicali na korajžo.

Obenem z Rihemberškim gospostvom je zajel upor tudi Kobenzlovo gospostvo Stanjel, kjer so se podložniki uprli izvrševanju tlake «s posebnim izgovorom, da jim je to zabranjeno od cele dežele (dall'università del Paese), ki jo po svoje imenujejo Nassa Desella». Trdnost kmečke organizacije izpričuje tudi sporočilo, da so vaški načelniki, ki jim je Kobenzl po prihodu Hrvatov naročil, naj zahtevajo pokorščino od sovaščanov, odgovorili, «da hočejo to najprej sporočiti svojim soseskam in da bodo sporočili odgovor».

V Devinu pa je prišlo v začetku maja do pravega naskoka na grad. Zbralo se je okrog 7000 kmetov, ki so «obkolili grad in zahtevali izročitev originalnega urbarja zemljiškega gospostva». Grajski poveljnik pa je dal v odsotnosti grofa Thurna streljati s topovi na oblegovalce, jih nekaj pobil, druge pa v resnici pregnal. Več uspeha so imeli uporniki v Svarceneku, ki so ga napadli 11. maja in ga v naskoku osvojili. Tudi tu so pobrali urbarje in ostali v gradu kot gospodarji, ker je grajska gospoda v strahu za svoje življenje pobegnila v Trst. Odpor proti plačevanju mitnin pa je segel prav do Gradiške, kjer so se kmetje upirali plačevanju daca v mitnici v Zagraju pri Gradiški.

Tako je prišlo do stanja, ki ga ugotavlja cesarski svet 20. maja, namreč da se je upor razširil iz Tolminskega na gospostva Kanal, Rihemberk, Stanjel, Devin, Svarcenek, Socerb, Novi grad «in na ves proti morju se raztezajoči Spodnji Kras (Carso Inferiore), da je s tem že zajel velik del vojvodine Kranjske, da se je menda združilo 750 županov, ali vaških sodnikov s svojimi soseskami». Upor se ni začel «le zaradi vinskega daca in mesnega krajcarja, marveč tudi tako proti duhovnim predstojnikom in svetnim gospostvom zaradi njihovih deželnih davkov, tlak in zemljiško-gosposkih bremen, kakor tudi zoper deželno-knežje mitnice, pobiralce carin, tobačne davkarje in druge kameralne uradnike». Sedaj grozi, da se bo isto razširilo «tudi na Gornji Kras in ostalo vojvodino Kranjsko, kakor tudi na Koroško, da bo ta ogenj zrasel v splošen in pravi upor».

Že od začetka maja se spričo tega ponavljajo prošnje za pomoč ogroženemu plemstvu. Že 2. maja je predlagala notranjeavstrijska dvorna komora, predvsem iz strahu pred škodo, ki bi jo utegnili puntarji prizadejati idrijskemu rudniku, da je treba poslati v deželo «dovolj vojske», da bo pomirila upornike. Dne 5. maja so goriški stanovi prosili že za 300 do 400 mož prehote in do 200 konjenikov, ki naj bi prišli vsi iz Karlovškega generalata; še raje kot graničarje bi seveda imeli redno nemško pehoto (welche letztere zweiffelsfrey weith besser unsers erechtens sein würde), vendar pa se boje, da bi se prihod redne vojske preveč zavlekel. Dne 17. maja je bil res iz Laxenburga poslan dekret cesarjevega dvornega vojnega sveta, da naj odide na Tolminsko preko Cerknega 600 mož redne nemške pehote in 200 konjenikov, medtem ko je 20. maja napovedal kranjski deželni vojni komisar Liechtenberg grofu Strassoldu za prve dni junija prihod 600 graničarjev iz Karlovca in Senja na Goriško. Brž ko so goriški stanovi izvedeli, da prihaja redna vojska, so se hoteli sicer granjičarjev otresti, toda brez uspeha. Do tega uspeha so jim pozneje pomagali šele graničarji sami. V deželo so prišli preko Ajdovščine in v Rihemberku ukrotili upornike prav drugi dan potem, ko so ti nagnali strah v kosti Strassoldovim vojakom. Teden dni zatem, ko so prišli v deželo, pa so se Tolminci hoteli odpraviti tudi proti Hrvatom. Hrvati so prišli nato v Solkan, Brda pa je zavaroval krminski grof s 400 mož domače vojske. Tolminci so se Hrvatov vendarle prestrašili, zato pa je Strassoldo poslal čez teden dni Hrvate sam na Tolminsko in v Kanalsko gospostvo.

Stanovi pa so se Hrvatov hoteli znebiti, brž ko mogoče. Sklicevali so se na njihove visoke zahteve, pa tudi preostro ravnanje in krajo, in so res dosegli dovoljenje, da jih morejo takoj odpustiti, ko pride redna vojska. Ko je 26. junija prišla nemška vojska v Gorico, so res Karlovčani (400 mož) preko Cerknega zapustili deželo, medtem ko so Senjani (200 mož) na Tolminskem počakali do 27. junija, ko jih je zamenjala nemška pehota, s katero je prišla v deželo tudi cesarjeva komisija. Pa tudi nemška vojska je ostala v deželi le do konca septembra, ko je odšla — razen okrog 200 pešcev — preko Kranjske in Stajerske na Orgsko. Goriški stanovi so sicer želeli ohraniti v deželi še več vojakov, češ da puntarski voditelji še niso vsi ujeti, vendar je bila njihova prošnja odbita.

Del puntarskih voditeljev se je v resnici izmaknil in jih je cesarjeva komisija iskala z raznimi tiralicami po Goriškem in Kranjskem še do konca decembra 1713. Tiralice so bile izdane v italijanščini in slovenščini, kar dokazuje naslednja tiralica za Mihaelom Kiudrom:

«Od Cesarske, v Ispanski, Vogerski, inu Pembski dischedi Kraleve Svetlosti od Naschiga Milostviga Gaspuda Gaspuda inu Povirbnega Fyrsta tech dischel ex offo od le te Commissie se da nasnaine.

De is letim oprtima Listi alli Patenti se naloschi inu saukasche Michelu Chiudru, de taisti koker sapopaden v letim skodoetschimu discheuskimu passanim puntu, v tech pervich perhodnig 9. dnevi, katerich te pervi 3. sa ta pervi, te drugi 3. sa ta drugi, inu te posledni 3. dnevi sa ta sadni odlogich, alli termen se nemu postavio, ima pred le te Cesarske Commissarie v Gorizia priditi. Bode tedai vedu na ta zgorei imenvani termen taku gvisnu inu bres ussega von ostayena naprei pridti, koker zer se bode bres usse gnade ali milost zess ta istiga, koker eniga Napokorniga, inu rebella sodilo, kar Praviza bode dala.

(Nadaljevanje sledi)